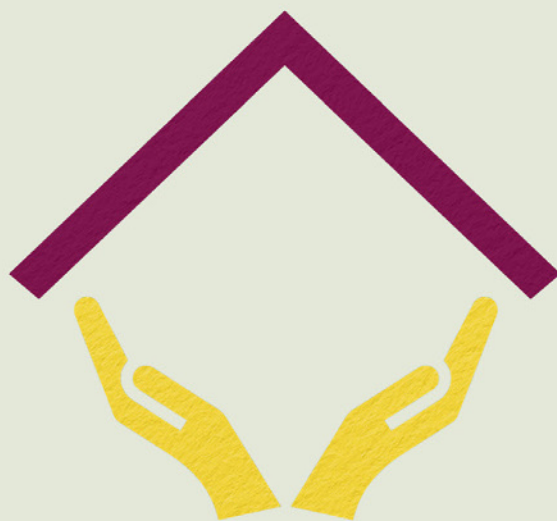

Žiadatelia s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi

Prijímanie

Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi

Prijímanie

November 2024

Dňa 19. januára 2022 sa z Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO) stala Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA). Všetky odkazy na úrad EASO, produkty a orgány úradu EASO sa majú chápať ako odkazy na EUAA.

Rukopis bol dokončený v októbri 2024

Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) ani iná osoba konajúca v mene agentúry EUAA nenesie zodpovednosť za použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2026

Print ISBN 978-92-9418-012-4 doi:10.2847/2863878 BZ-01-24-014-SK-C

PDF ISBN 978-92-9418-011-7 doi:10.2847/9950546 BZ-01-24-014-SK-N

© Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA), 2026

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve agentúry EUAA, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv. EUAA nevlastní autorské práva vzťahujúce sa na tieto prvky:

— obálka, ilustrácia, FotografiaBasica, © 476725956, 2015.

O príručke

Prečo bola vypracovaná táto príručka? Poslaním Agentúry Európskej únie pre azyl (EUAA) je uľahčovať a podporovať činnosti členských štátov EÚ a krajín pridružených k schengenskému priestoru [krajín EÚ+ ⁽¹⁾] pri vykonávaní spoločného európskeho azylového systému (CEAS). V súlade so svojím celkovým cieľom podporovať správne a účinné vykonávanie CEAS a umožniť konvergenciu agentúra EUAA vypracúva spoločné operačné normy a ukazovatele, usmernenia a praktické nástroje. Okrem iných tém sa agentúra EUAA zaviazala podporovať krajiny EÚ+ pri zaobchádzaní so žiadateľmi s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi (SOGIESC).

Ako používať túto príručku? Túto príručku tvoria tri samostatné, ale vzájomne sa dopĺňajúce a prepojené časti, v ktorých sa riešia rôzne témy týkajúce sa SOGIESC v oblasti azylu.

- **Prierezové prvky** poskytujú informácie a usmernenia, ktoré sú prierezové a relevantné pre konanie o azyle a prijímanie vrátane právneho rámca, bezpečných priestorov a inkluzívnej komunikácie, tlmočenia, poskytovania informácií, budovania kapacít, spolupráce a koordinácie.
- **Prijímanie** poskytuje usmernenia a praktické odporúčania týkajúce sa navrhovania a riadenia systémov prijímania a poskytovania podmienok prijímania spôsobom, ktorý zohľadňuje osobitné prijímacie potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb na individuálnom aj kolektívnom základe.
- **Postup preskúmania** poskytuje praktické usmernenia zamerané najmä na kľúčové aspekty týkajúce sa preskúmania žiadostí o medzinárodnú ochranu obsahujúce žiadosti založené na SOGIESC vrátane registrácie, osobného pohovoru, dôkazov a posudzovania rizík, ako aj právnej analýzy.

Príručka bola vypracovaná počas procesu reformy CEAS. Nástroje Nového paktu o migrácii a azyle nadobudli účinnosť v júni 2024 a začnú sa uplatňovať v júni 2026. Príručka obsahuje odkazy na oba právne rámce v závislosti od ich relevantnosti.

Príručku dopĺňa **informačná poznámka**, ktorá poskytuje podrobné informácie o výrazoch a pojmoch súvisiacich so SOGIESC.

Komu je určená táto príručka? Táto príručka je určená predovšetkým pre zamestnancov, ktorí priamo pracujú so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu v azyle: registračných pracovníkov, rozhodovateľov a zamestnancov v oblasti prijímania. Konkrétne oddiely sú určené aj riadiacim pracovníkom a tvorcom politík. Okrem toho je táto príručka užitočná pre všetky ostatné osoby alebo organizácie, ktoré pracujú alebo sa angažujú v oblasti azylu.

(1) 27 členských štátov EÚ a Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko.

Každá z jej častí je zameraná na mierne odlišné cieľové skupiny na základe jej obsahu a rozsahu.

- **Prierezové prvky** sú v prvom rade zamerané na celé spektrum zamestnancov vnútroštátnych orgánov. Osobitné oddiely s označením „Pre riadiacich pracovníkov“ a/alebo „Pre tvorcov politik“ sú výslovne zamerané na týchto odborníkov v oblasti azylu. Užitočná môže byť aj pre iné zainteresované strany, ktoré sa zaoberajú azylom (napr. organizácie občianskej spoločnosti).
- **Prijímanie** sa zameriava predovšetkým na zamestnancov v oblasti prijímania, ako aj na ďalšie zainteresované strany, ktoré sa podieľajú na prijímaní žiadateľov alebo s nimi priamo pracujú (napr. organizácie občianskej spoločnosti). Osobitné oddiely s označením „Pre riadiacich pracovníkov“ a/alebo „Pre tvorcov politik“ sú výslovne zamerané na týchto odborníkov v kontexte prijímania.
- **Postup preskúmania** je zameraný predovšetkým na registračných pracovníkov a rozhodovateľov v konaniach o azyle. Okrem toho je užitočným nástrojom pre pracovníkov zodpovedajúcich za kvalitu a právnych poradcov, ako aj tvorcov politik vo vnútroštátnych rozhodujúcich orgánoch a akúkoľvek inú osobu pracujúcu alebo zainteresovanú v oblasti medzinárodnej ochrany v kontexte EÚ.

Ako vznikla táto príručka? Táto príručka bola vytvorená na základe koordinovaného prístupu medzi tromi sieťami agentúry EUAA. Agentúra EUAA uľahčila a koordinovala jej prípravu.

- **Prierezové prvky** a **informačná poznámka**: vypracovali ich experti z azylových a prijímacích orgánov, medzinárodných organizácií, organizácií občianskej spoločnosti a akademickej obce s cenným príspevkom Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) a ILGA-Europe. Pred dokončením sa uskutočnila konzultácia s krajinami EÚ+ prostredníctvom siete expertov agentúry EUAA na problematiku zraniteľnosti.
- **Prijímanie**: vypracovali experti z prijímacích orgánov a organizácií občianskej spoločnosti s cenným príspevkom UNHCR a ILGA-Europe. Pred dokončením sa uskutočnila konzultácia s krajinami EÚ+ prostredníctvom siete prijímacích orgánov agentúry EUAA.
- **Postup preskúmania**: vypracovali experti z celej EÚ s cenným príspevkom Európskej komisie, UNHCR, Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) a Európskej rady pre utečencov a exulantov. Pred dokončením sa uskutočnili konzultácie so všetkými krajinami EÚ+ prostredníctvom siete EUAA pre azylové procesy.

Ako súvisí táto príručka s vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou?

Ide o nástroj mäkkej konvergenencie. Nie je právne záväzný a odráža spoločne dohodnuté normy, ktoré prijala správna rada agentúry EUAA 31. októbra 2024.

Ako táto príručka súvisí s inými nástrojmi agentúry EUAA? Každá časť tejto príručky sa má vykladať v spojení s inými dostupnými praktickými príručkami a nástrojmi agentúry EUAA.

Prierezoové prvky by sa mali vykladať v spojení s dokumentom *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators* (Usmernenia k zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele) ⁽²⁾ a portálom agentúry EUAA Let's Speak Asylum (Na slovíčko o azyle) ⁽³⁾.

Prijímanie by sa malo vykladať v spojení s dokumentom *Usmernenie EASO k podmienkam prijímania* ⁽⁴⁾, *Usmernenie týkajúce sa podmienok prijímania detí bez sprievodu* ⁽⁵⁾ a *Usmernenia EASO o plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí v kontexte prijímania* ⁽⁶⁾. Všetky tieto príručky dopĺňa dokument *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators* (Usmernenie o zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele) ⁽⁷⁾, ako aj dokument *Guidance on Reception: Operational standards and indicators* (Usmernenie o prijímaní: prevádzkové normy a ukazovatele) ⁽⁸⁾.

Postup preskúmania by sa mal vykladať v spojení s dokumentmi *Praktická príručka úradu EASO: Osobný pohovor* ⁽⁹⁾, *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* (Praktická príručka o posudzovaní dôkazov a rizík) ⁽¹⁰⁾, *Praktická príručka úradu EASO: Oprávnenie na medzinárodnú ochranu* ⁽¹¹⁾ a *Practical guide on Subsequent Applications* (Praktická príručka o následných žiadostiach) ⁽¹²⁾.

Vyhlásenie o odmietnutí zodpovednosti

Táto príručka bola vypracovaná bez toho, aby bola dotknutá zásada, že len Súdny dvor Európskej únie môže poskytovať autoritatívny výklad práva EÚ.

⁽²⁾ EUAA, [Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators](#) (Usmernenia k zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024.

⁽³⁾ Portál agentúry EUAA [Let's Speak Asylum](#) (Na slovíčko o azyle).

⁽⁴⁾ EASO, [Usmernenie EASO k podmienkam prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele](#), september 2016.

⁽⁵⁾ EASO, [Usmernenie týkajúce sa podmienok prijímania detí bez sprievodu: prevádzkové normy a ukazovatele](#), december 2018.

⁽⁶⁾ EASO, [Usmernenia EASO o plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí v kontexte prijímania](#), marec 2018.

⁽⁷⁾ EUAA, [Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators](#) (Usmernenia k zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024.

⁽⁸⁾ EUAA, [Guidance on Reception: Operational standards and indicators](#) (Usmernenia o prijímaní: prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024.

⁽⁹⁾ EASO, [Praktická príručka úradu EASO: Osobný pohovor](#), december 2014.

⁽¹⁰⁾ EUAA, [Practical Guide on Evidence and Risk Assessment](#) (Praktická príručka o posudzovaní dôkazov a rizík), január 2024.

⁽¹¹⁾ EASO, [Praktická príručka úradu EASO: Oprávnenie na medzinárodnú ochranu](#), apríl 2018.

⁽¹²⁾ EASO, [Practical Guide on Subsequent Applications](#) (Praktická príručka o následných žiadostiach), december 2021.

Pod'akovanie

Agentúra EUAA by sa chcela poďakovať členom pracovnej skupiny, ktorí prispeli k vypracovaniu tejto časti, z Belgickej federálnej agentúry pre prijímanie žiadateľov o azyl (Fedasil) a Angeliki Panagoulia (Dánska rada pre utečencov – Grécko).

Veľká vďaka patrí aj členom siete prijímacích orgánov agentúry EUAA, UNHCR a ILGA-Europe za to, že sa v tejto fáze vývoja podelili o svoje postrehy a konštruktívne príspevky.

Poznámka k terminológii

V terminológii používanej v tejto príručke sa zohľadňuje súčasné *acquis* EÚ v oblasti azylu a uplatniteľné medzinárodné nástroje, ako aj vývoj tejto terminológie, ako sa uvádza v doktríne, politických dokumentoch, príslušných stratégiách EÚ atď.

- Pojem „azyl“ sa vzťahuje na celý azylový proces vrátane prijímania.
- Pojmy „konanie o azyle“ alebo „konania o azyle“ sa používajú zameniteľne.
- Pojem „prijímanie“ sa vzťahuje len na prijímanie/procesy prijímania.
- Pojem „registračný pracovník“ sa vzťahuje na zamestnanca príslušných vnútroštátnych orgánov, ktorý sa zúčastňuje na akejkoľvek fáze registrácie a podávania žiadostí o medzinárodnú ochranu.
- Pojem „rozhodovač“ sa vzťahuje na pracovníka, ktorý vykonáva časti konaní v žiadostiach o medzinárodnú ochranu, ako sú osobné pohovory a/alebo iné pohovory so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu.
- Pojem „prijímací pracovník“ sa vzťahuje na odborníka, ktorý je v priamom kontakte so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu v rámci prijímania, bez ohľadu na to, či je jeho zamestnávateľom vládna alebo mimovládna organizácia, súkromný dodávateľ alebo miestny orgán. Patria sem sociálni pracovníci, pracovníci v oblasti vzdelávania a zdravotníctva, tlmočníci, administratívni alebo koordinační pracovníci atď.
- Pojem „riadiaci pracovník“ sa vzťahuje na zamestnancov vnútroštátnych azylových a prijímacích orgánov, ktorí sú zodpovední za riadenie zdrojov a správu skupín zamestnancov (napr. oddelení, útvarov atď.). Môžu byť zodpovední aj za vypracovanie, schválenie alebo monitorovanie vykonávania operačných postupov a pracovných tokov.
- Pojem „žiadatelia (alebo osoby) s odlišnými SOGIESC“ sa používa zameniteľne s pojmom „žiadatelia z radov LGBTIQ osôb“ (alebo LGBTIQ osoby).

Obsah

Zoznam skratiek	9
Úvod	10
1. Poskytnutie podmienok prijímania	11
2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní	23
2.1. Riziká pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC.....	23
2.1.1. Násilie, nátlak a deprivácia.....	25
2.1.2. Stavy fyzického a duševného zdravia	27
2.2. Zmierňovanie rizík.....	28
3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC	45
3.1. Identifikácia žiadateľov z radov LGBTIQ osôb s osobitnými prijímacími potrebami ...	45
3.1.1. Sebaidentifikácia.....	46
3.1.2. Ďalšie informácie dôležité pre identifikáciu.....	51
3.1.3. Ukazovatele osobitných potrieb a zraniteľnosti relevantné pre SOGIESC.....	52
3.2. Posúdenie osobitných potrieb a zraniteľností.....	57
3.3. Reakcia na osobitné potreby a zraniteľnosti.....	64
4. Začleňovanie SOGIESC do plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí.....	68
4.1. Spúšťacie faktory a ukazovatele včasného varovania	69
4.2. Výnimočné spôsoby poskytovania podmienok prijímania žiadateľom s odlišnými SOGIESC	69
4.2.1. Bývanie	70
4.2.2. Zdravotná starostlivosť.....	72
4.2.3. Ľudské zdroje a budovanie kapacít.....	72
4.2.4. Poskytovanie informácií	72
4.2.5. Vonkajšia spolupráca a koordinácia	73
4.2.6. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na osobitné potreby a zraniteľnosti.....	74

Vysvetlivky

Vo vysvetlivke sa označuje konkrétna cieľová skupina pre každú z kapitol tejto časti: tvorcovia politík, riadiaci pracovníci a prijímací pracovníci v kontexte prijímania. Každá cieľová skupina je znázornená osobitnou ikonou, ktorá uľahčuje odkaz na príslušnú kapitolu (kapitoly).

Ikona	Cieľová skupina	Kapitoly
	Tvorca politiky	1. Poskytnutie podmienok prijímania 2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní 3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC 4. Začleňovanie SOGIESC do plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí
	Riadiaci pracovník	1. Poskytnutie podmienok prijímania 2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní 3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC 4. Začleňovanie SOGIESC do plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí
	Prijímací pracovník	1. Poskytnutie podmienok prijímania 2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní 3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC

Zoznam skratiek

Skratka	Vymedzenie pojmov
CEAS	spoločný európsky azylový systém
COA	Ústredná agentúra pre prijímanie žiadateľov o azyl (Holandsko)
Členské štáty	členské štáty EÚ
EASO	Európsky podporný úrad pre azyl
EUAA	Agentúra Európskej únie pre azyl
Fedasil	Federálna agentúra pre prijímanie žiadateľov o azyl (Belgicko)
FRA	Agentúra Európskej únie pre základné práva
HIV	vírus ľudskej imunitnej nedostatočnosti
IPSN	identifikácia osôb s osobitnými potrebami
Krajiny EÚ+	členské štáty EÚ a krajiny pridružené k schengenskému priestoru (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko)
LGBTIQ	lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové, intersexuálne a queer osoby
OOS	organizácia občianskej spoločnosti
PTSD	posttraumatická stresová porucha
Smernica o podmienkach prijímania (2024)	smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1346 zo 14. mája 2024, ktorou sa stanovujú normy pre príjem žiadateľov o medzinárodnú ochranu
Smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie)	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie)
SOGIESC	sexuálna orientácia, rodová identita, rodový prejav a pohlavné znaky
SRZ	sexuálne a reprodukčné zdravie
STI	sexuálne prenosná infekcia (infekcie)
UNHCR	Vysoký komisár Organizácie Spojených národov pre utečencov

Úvod

Ako je zakotvené v spoločnom európskom azylovom systéme (CEAS), žiadatelia o medzinárodnú ochranu majú nárok na podmienky prijímania, ktorých cieľom je zaručiť im dôstojný život až do skončenia azylového procesu. Tieto podmienky zahŕňajú:

opatrenia a služby na uspokojenie základných materiálnych a psychosociálnych potrieb všetkých žiadateľov (napr. bývanie, strava, oblečenie, zdravotná starostlivosť a psychologické služby), ako aj rozlišovanie medzi rôznymi kategóriami osôb prostredníctvom identifikácie a riešenia ich osobitných prijímacích potrieb a zraniteľností⁽¹³⁾.

Pre osoby s osobitnými prijímacími potrebami sa v smernici 2013/33/EÚ [smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie)]⁽¹⁴⁾ stanovuje, že „Prijímanie osôb s osobitnými potrebami pri prijímaní by malo byť prvoradým záujmom vnútroštátnych orgánov s cieľom zabezpečiť, aby podmienky tohto prijímania boli navrhnuté tak, aby spĺňali ich osobitné potreby pri prijímaní“⁽¹⁵⁾. Rovnaké ustanovenie je zahrnuté v novej smernici (EÚ) 2024/1346 [smernica o podmienkach prijímania (2024)]⁽¹⁶⁾.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb môžu mať osobitné potreby pri prijímaní. Takéto potreby by sa mali včas a vhodným spôsobom identifikovať a riešiť, aby žiadatelia mohli v plnej miere využívať práva zakotvené v právnych predpisoch EÚ a aby im bol zaručený dôstojný život. Kolektívne by sa mali zaviesť aj osobitné opatrenia na zmiernenie rizík pri prijímaní pre žiadateľov s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi (SOGIESC).

V tejto časti príručky najprv nájdete aspekty špecifické pre SOGIESC, ktoré sa týkajú navrhovania, plánovania a realizácie podmienok prijímania tak, aby sa zohľadňovali potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Okrem toho sa v tejto časti rozpracúvajú najvhodnejšie postupy na predchádzanie ďalšiemu bezpráviu a individuálne reagovanie na osobitné prijímacie potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Ďalej sa poskytujú osobitné odporúčania a osvedčené postupy pre systém prijímania, ktorý je bezpečný a inkluzívny v rámci SOGIESC.

Táto časť je štruktúrovaná podľa základných tematických oblastí týkajúcich sa prijímania vrátane poskytovania podmienok prijímania, zmierňovania rizík, identifikácie, posudzovania a reakcie na osobitné potreby jednotlivých žiadateľov s odlišnými SOGIESC, ako aj plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí.

⁽¹³⁾ Európska migračná sieť, „[prijímanie](#)“ v glosári pre oblasť migrácie a azylu.

⁽¹⁴⁾ [Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ](#) z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013).

⁽¹⁵⁾ Odôvodnenie 14 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie).

⁽¹⁶⁾ Odôvodnenie 37 [smernice Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1346](#) zo 14. mája 2024, ktorou sa stanovujú normy pre príjem žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L, 2024/1346, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj>).

1. Poskytnutie podmienok prijímania

Orgány zodpovedné za prijímanie žiadateľov by sa mali uistiť, že ich opatrenia a postupy sú založené na dvoch hlavných pilieroch: i) poskytovanie podmienok prijímania pre všetkých žiadateľov (na kolektívnom základe) a ii) poskytovanie osobitných podmienok prijímania tým žiadateľom, ktorí na nich majú nárok, po identifikácii a posúdení (na individuálnom základe).

Pokiaľ ide o prvý pilier, návrh, zriadenie a fungovanie systému prijímania musí byť v súlade so systémom CEAS, a teda musí zahŕňať aj osobitné aspekty týkajúce sa potrieb a charakteristík osobitných skupín žiadateľov, ako sú žiadatelia z radov LGBTIQ osôb. V súlade so štruktúrou a tematickými oblasťami, na ktoré sa vzťahuje smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie) a smernica o podmienkach prijímania (2024), sa v tejto časti podrobne uvádzajú aspekty špecifické pre SOGIESC, ktoré je potrebné zohľadniť pri poskytovaní podmienok prijímania. Pokiaľ ide o druhý pilier (individuálne riadenie prípadov pri prijímaní), príslušné informácie a usmernenia sú uvedené v kapitole [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#).

Cieľom smernice o podmienkach prijímania (2024), ktorá nahradila smernicu o podmienkach prijímania (prepracované znenie), je zabezpečiť spoločné normy v oblasti prijímania v členských štátoch EÚ a v krajinách pridružených k schengenskému priestoru (krajiny EÚ+). Obsahuje niekoľko ustanovení, ktoré sa týkajú žiadateľov s osobitnými prijímacími potrebami. Najzákladnejšie ustanovenie v tejto veci je zakotvené vo **všeobecnej zásade článku 24**, v ktorom sa stanovuje, že „Členské štáty zohľadnia osobitnú situáciu žiadateľov s osobitnými prijímacími potrebami“⁽¹⁷⁾. Ten istý článok obsahuje neúplný zoznam kategórií žiadateľov o medzinárodnú ochranu, pri ktorých je väčšia pravdepodobnosť, že budú mať osobitné prijímacie potreby. Lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové a intersexuálne osoby sú výslovne uvedené ako jedna z týchto skupín žiadateľov [písmeno f)].

Okrem toho by sa úsilie členských štátov o zabezpečenie podmienok prijímania, ktoré sú citlivé z hľadiska SOGIESC a inkluzívne, malo vždy riadiť týmito **hlavnými zásadami**.

- Prijímajú sa všetky vhodné opatrenia na **zabránenie útokom a rodovo motivovanému násiliu**.
- **Nediskriminácia**. Všetkým žiadateľom sa musí poskytnúť rovnaký prístup k podmienkam prijímania bez ohľadu na ich osobné charakteristiky vrátane SOGIESC.
- Priebežná **identifikácia, posudzovanie a reakcia** v súvislosti s osobitnými prijímacími potrebami žiadateľov na individuálnom základe je prvoradým záujmom počas celého prijímania.

⁽¹⁷⁾ Zároveň je dôležité spomenúť, že v článku 21 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) existuje podobné ustanovenie. Hoci žiadatelia z radov LGBTIQ osôb nie sú výslovne uvedení v zozname zraniteľných osôb v článku 21, nevylučuje sa tým možnosť, že určité skupiny žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a/alebo konkrétni individuálni žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sú v situácii zraniteľnosti alebo majú iné osobitné potreby (napr. žiadatelia so zdravotným postihnutím, obeť násillia). Keďže kategórie zraniteľných osôb nie sú úplné, každý prípad by sa mal zvážiť a posúdiť individuálne, aby sa identifikovali osobitné faktory/prvky, ktoré by mohli žiadateľa z radov LGBTIQ osôb dostať do zraniteľnej situácie alebo spôsobiť, že bude mať osobitné prijímacie potreby.

- **Spoločná zodpovednosť a povinnosť zodpovedať sa.** Práca na poskytovaní podmienok prijímania je spoločným úsilím všetkých subjektov v oblasti prijímania. Tvorcovia politik a riadiaci pracovníci by mali identifikovať hlavné oblasti, ktoré vyvolávajú obavy, a stanoviť príslušné opatrenia na zmiernenie, ktoré sa majú uplatňovať, pričom by sa malo zabezpečiť, aby boli tieto opatrenia začlenené do existujúcich postupov a aby ich všetci zamestnanci poznali a dodržiavali.

Vychádzajúc zo všeobecnej zásady článku 24 smernice o podmienkach prijímania (2024) ⁽¹⁸⁾ a z **hlavných zásad** uvedených vyššie pripomína nasledujúci zoznam niektoré ustanovenia o podmienkach prijímania, ktoré sa týkajú osobitných potrieb, výziev, a teda osobitných prijímacích potrieb, ktoré môžu mať žiadatelia z radov LGBTIQ osôb. **Za každým ustanovením nasledujú osobitné aspekty týkajúce sa uplatňovania smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie), resp. smernice o podmienkach prijímania (2024), ktoré je citlivé z hľadiska SOBIESC a je inkluzívne** ⁽¹⁹⁾.

Tabuľka. Aspekty SOBIESC týkajúce sa kľúčových ustanovení o prijímaní

Informácie

Žiadatelia pri prijímaní môžu získať informácie o svojich právach a prispôbených službách, ktoré sú relevantné pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a/alebo sú im určené, a o tom, ako k nim získať prístup. K príkladom patria vyhradené ubytovacie zariadenia, prístup k nepotravinovej pomoci ⁽²⁰⁾, zdravotná starostlivosť [vrátane sexuálneho a reprodukčného zdravia (SRZ)] ⁽²¹⁾, právna pomoc a organizácie, ktoré by im mohli pomôcť alebo ich informovať o dostupných podmienkach prijímania vrátane zdravotnej starostlivosti. K posledným uvedeným môžu patriť aj organizácie LGBTIQ osôb.

Zaistenie

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb môžu byť zaistení len vtedy, ak nemožno účinne uplatniť iné, miernejšie donucovacie alternatívne opatrenia a len na základe individuálneho posúdenia.

⁽¹⁸⁾ Ako sa uvádza aj v článku 21 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie).

⁽¹⁹⁾ Nasledujúce aspekty a usmernenia by sa mali vždy vykladať v spojení s vnútroštátnymi právnymi predpismi jednotlivých krajín EÚ+, ktorými sa transponuje smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie) do vnútroštátnych právnych rámcov, keďže sa môžu uplatňovať rôzne postupy a ustanovenia.

⁽²⁰⁾ V tejto príručke sa pojmom „nepotravinová pomoc“ označujú základné domáce potreby okrem potravín vrátane oblečenia, potrieb osobnej hygieny, čistiacich a pracích prostriedkov, posteľnej bielizne či uterákov. V súvislosti so školopovinnými žiadateľmi nepotravinová pomoc zahŕňa aj školské potreby. Pri poskytovaní nepotravinovej pomoci by sa vždy mala zohľadniť rodinná situácia žiadateľa. Konkrétne by sa v zložení nepotravinovej pomoci a jej množstve mali zohľadňovať osobné potreby daného žiadateľa (napr. invalidný vozík pre osoby s obmedzenou pohyblivosťou, okuliare).

⁽²¹⁾ SRZ sa vzťahuje na úplnú fyzickú, duševnú a sociálnu pohodu človeka vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa reprodukčného systému. Pokiaľ ide o reprodukčnú zdravotnú starostlivosť, môže okrem iného zahŕňať činnosti, programy a poskytovanie informácií týkajúcich sa tehotenstva, plodnosti, antikoncepcie a plánovania rodiny, ukončenia tehotenstva, starostlivosti o matku a novorodenca, plánovania rodiny, prevencie a liečby vírusu ľudskej imunitnej nedostatočnosti (HIV) a sexuálne prenosných infekcií, prevencie rodovo motivovaného násillia a reakcie naň a uľahčenia preventívnych vyšetrení, včasnej diagnostiky a liečby ochorení reprodukčného zdravia.

V prípade rizika pre bezpečnosť a blaho zaistej osoby z radov LGBTIQ osôb alebo incidentu, ktorý ohrozuje jej bezpečnosť a blaho ⁽²²⁾, sa prijímú okamžité opatrenia na presun zaistej osoby na bezpečné miesto a na poskytnutie primeranej podpory (napr. lekárskej, psychosociálnej).

SOGIESC žiadateľa sa zohľadňujú predovšetkým v súvislosti s jeho umiestnením do mužských alebo ženských zariadení určených na zaistenie, najmä pokiaľ ide o transrodových a intersexuálnych žiadateľov. Ich názor a preferencie týkajúce sa najvhodnejšieho zariadenia určeného na zaistenie sa musia zohľadniť, aby sa zabezpečila ich bezpečnosť a blaho. Pokiaľ je to možné, zaisteným osobám s odlišnými SOGIESC sa prideliujú samostatné zariadenia, pričom sa dbá na to, aby sa zabránilo administratívnej segregácii a stigmatizácii a aby sa im nebránilo v prístupe k dôležitým službám a tovaru. Ak je ohrozená bezpečnosť a/alebo blaho žiadateľa z radov LGBTIQ osôb, je potrebné zvážiť jeho prepustenie alebo postúpenie prípadu na alternatívne možnosti zaistenia a stanoviť v tejto súvislosti priority.

Zaistení žiadatelia z radov LGBTIQ osôb majú právo komunikovať s osobami zastupujúcimi Úrad Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR), ako aj rodinnými príslušníkmi, právnymi poradcami a osobami zastupujúcimi mimovládne organizácie (vrátane organizácií LGBTIQ), ktoré dotknuté členské štáty uznali, a prijímať od nich návštevy spôsobom, ktorý rešpektuje ich súkromie. Presnejšie, pokiaľ ide o rodinných príslušníkov, môžu medzi nich patriť manžel/manželka rovnakého pohlavia zaistej osoby alebo nezosobášený partner v stálom zväzku, ak táto osoba (rodinný príslušník) patrí do vymedzenia rodinných príslušníkov podľa smernice o podmienkach prijímania (2024) ⁽²³⁾ [a smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie)].

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb majú neobmedzený a nepretržitý prístup k vhodným liekom a potrebnej zdravotnej starostlivosti vrátane starostlivosti o duševné zdravie, prístupu k informáciám o víruse ľudskej imunitnej nedostatočnosti (HIV) a liečby. Žiadatelia z radov transrodových osôb a žiadatelia z radov intersexuálnych osôb podstupujúci lekársku zmenu pohlavia, ktorí predtým dostávali rodovo potvrdzujúcu starostlivosť alebo liečbu ⁽²⁴⁾, majú právo na neobmedzený prístup k rovnakej starostlivosti počas zaistenia, keď sa pokračovanie v starostlivosti formálne posudzuje ako nevyhnutné pre ich zdravie a blaho. Je to tak za predpokladu, že takáto liečba je už dostupná a uskutočniteľná podľa vnútroštátneho práva a praxe rovnakým spôsobom, ako sa poskytuje štátnym príslušníkom.

⁽²²⁾ Podľa Medzinárodnej koalície pre zaistenie osôb je pravdepodobnosť, že transrodové osoby budú počas zaistenia sexuálne napadnuté, 15-krát vyššia ako u cisrodovej populácie [Medzinárodná koalícia pre zaistenie osôb, [LGBTI Persons in Immigration Detention](#) (Osoby LGBTI v zaisťovacích zariadeniach pre prisťahovalcov), počitný dokument, jún 2016, s. 10)].

⁽²³⁾ Článok 2 ods. 3 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽²⁴⁾ Rodovo potvrdzujúca starostlivosť (alebo starostlivosť na potvrdenie pohlavia) zahŕňa celý rad sociálnych, psychologických, behaviorálnych a lekárskeho zásahov „určených na podporu a potvrdenie rodovej identity jednotlivca“, ak je v rozpore s pohlavím, ktoré mu bolo pridelené pri narodení. Zásahy pomáhajú transrodovým osobám zosúladiť rôzne aspekty ich života – emocionálne, medziľudské a biologické – s ich rodovou identitou. Môžu zahŕňať nechirurgickú starostlivosť, ako je hormonálna terapia, rečová terapia a služby v oblasti duševného zdravia, a chirurgickú starostlivosť vrátane rekonštrukcie pohlavných orgánov, rekonštrukcie prsníkov a plastickej chirurgie tváre. Ďalšie informácie sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), november 2024, kapitola 1. Výrazy a pojmy súvisiace so SOGIESC.

Malo by sa zabrániť zaisteniu detí z radov LGBTIQ osôb, či už bez sprievodu alebo so sprievodom. Namiesto toho by sa mali prijať iné, vhodnejšie opatrenia týkajúce sa ubytovania. Partneri rovnakého pohlavia v stálom zväzku, manželia/manželky a ich rodinní príslušníci ⁽²⁵⁾ (vrátane závislých dospelých osôb, napríklad starých rodičov) by mali byť ubytovaní spoločne v oddelených ubytovacích priestoroch, ktoré zaručujú primerané súkromie.

Rodiny

Počas celého procesu prijímania sa rešpektuje celistvosť rodiny manželov/manžieliek alebo partnerov/partneriek rovnakého pohlavia v stálom zväzku ⁽²⁶⁾ a ich rodinných príslušníkov (maloleté deti a iné závislé osoby, napríklad starí rodičia). To zahŕňa poskytnutie a pridelenie ubytovania a za predpokladu, že dotknutí žiadatelia súhlasili s tým, že budú pridelení spoločne.

Spôsoby poskytovania materiálnych prijímacích podmienok

Žiadateľom z radov LGBTIQ osôb a ich rodinám sa poskytuje bezpečné a vhodné ubytovanie s prihliadnutím na ich osobitné potreby a názory. Osobitná pozornosť sa venuje prideleniu transrodových a intersexuálnych žiadateľov (rámček [Ubytovanie – aspekty špecifické pre SOGIESC](#)).

V ubytovacom zariadení majú žiadatelia z radov LGBTIQ osôb právo komunikovať s osobami zastupujúcimi UNHCR a s rodinnými príslušníkmi, právnymi poradcami a osobami zastupujúcimi mimovládne organizácie vrátane organizácií LGBTIQ spôsobom, ktorý rešpektuje ich súkromie.

Všetci zamestnanci, ktorí sú v kontakte so žiadateľmi, sú viazaní dôvernosťou, pokiaľ ide o citlivé údaje, o ktorých sa dozvedia počas svojej práce, vrátane SOGIESC žiadateľa ⁽²⁷⁾.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sa podieľajú na otázkach a postupoch týkajúcich sa riadenia materiálnych zdrojov a nemateriálnych aspektov života v pobytovom tábore. Vykonáva sa to spôsobom, ktorý rešpektuje ich bezpečnosť, blaho a dôstojnosť a zmierňuje riziko odhalenia a nežiaduceho alebo zbytočného vystavenia („odhalenie“).

⁽²⁵⁾ Podľa vymedzenia uvedeného v článku 2 ods. 3 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024), ktoré sa vzťahuje na „[manžela/manželku] žiadateľa alebo jeho partnera alebo partnerku, s ktorým/ktorou žije v stálom zväzku a s ktorým/ktorou nie je zosobášený, ak sa podľa práva alebo praxe dotknutého členského štátu s nezosobášenými párami zaobchádza rovnako ako s manželským páromi.“

⁽²⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 25 na strane 14.

⁽²⁷⁾ Pokiaľ dotknutá osoba neposkytla svoj informovaný súhlas s poskytnutím informácií konkrétnej tretej strane alebo stranám, ako aj v prípade, že existujú osobitné vnútroštátne pravidlá a predpisy, v ktorých môže dôjsť k porušeniu dôvernosti (napr. v núdzovej situácii alebo v situácii ohrozenia života).

Zdravotná starostlivosť

LGBTIQ osoby majú prístup k potrebnej zdravotnej starostlivosti vrátane urgentnej zdravotnej starostlivosti, základnej liečby chorôb a sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti, ako aj prístup k relevantným informáciám a prevencii.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb majú prístup k primeranej starostlivosti o duševné zdravie vrátane, ak je to potrebné, psychosociálnej podpory a liekov.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sa môžu informovane rozhodovať o lekárskej starostlivosti vrátane operácií a liekov.

Intersexuálnym žiadateľom by sa bez ich predchádzajúceho, slobodného a informovaného súhlasu nemalo odporúčať, aby podstúpili chirurgický zákrok alebo liečbu, ktoré nie sú z lekárskeho hľadiska nevyhnutné na normalizáciu pohlavia a ktorých cieľom je zmeniť ich pohlavné znaky, vrátane sterilizácie. Takýmto zásahom by sa malo vyhnúť najmä v prípade detí ⁽²⁸⁾.

Žiadatelia, ktorí podstúpili mrzačenie/obriezku ženských pohlavných orgánov alebo mrzačenie pohlavných orgánov intersexuálnych osôb, majú prístup k potrebnej a primeranej reparačnej liečbe ⁽²⁹⁾.

Prístup k zdravotnej starostlivosti sa poskytuje v súlade so skutočnými zdravotnými potrebami žiadateľa bez ohľadu na označenie pohlavia v jeho úradných dokladoch alebo na pohlavie, ktoré si sám určil.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb (alebo tí, ktorí sú vnímaní ako LGBTIQ osoby) by nemali byť podrobovaní praktikám „konverznej“ terapie ⁽³⁰⁾.

⁽²⁸⁾ Pozri aj FRA, [The Fundamental Rights Situation of Intersex People – FRA Focus](#) (Situácia týkajúca sa základných práv intersexuálnych osôb – tematický dokument agentúry FRA), apríl 2015, s. 5 – 7. V prípade detí je podmienka „informovaného súhlasu“ značne náročná, keďže minimálny vek, od ktorého je dieťa zapojené do rozhodovacieho procesu, sa v jednotlivých členských štátoch líši. Nedostatok právnej spôsobilosti dieťaťa možno prekonať použitím iných mechanizmov a prostriedkov (napr. informovaný súhlas rodiča/zákonného zástupcu, rozhodnutie súdu); všeobecne sa však uznáva a odporúča, aby intersexuálne deti vôbec nepodstupovali zbytočné lekárske zákroky, pretože tie môžu mať za následok nezvratné zdravotné ťažkosti a dokonca sterilizáciu [pozri aj Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie, [Resolution 2191 \(2017\) – Promoting the human rights of and eliminating discrimination against intersex people](#) [Uznesenie 2191 (2017) – Podpora ľudských práv intersexuálnych osôb a odstraňovanie diskriminácie voči týmto osobám], 2017, najmä odsek 7].

⁽²⁹⁾ To môže zahŕňať rekonštruktívnu operáciu alebo prístup ku konkrétnym liekom na základe individuálneho posúdenia a za predpokladu, že takáto liečba je už dostupná a uskutočniteľná podľa vnútroštátneho práva a praxe rovnakým spôsobom, ako sa poskytuje štátnym príslušníkom.

⁽³⁰⁾ Ďalšie informácie o „konverznej“ terapii a jej vplyve sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), november 2024, oddiel 2.2 Prierezový charakter v oblasti azylu.

Posúdenie osobitných prijímacích potrieb

Situácia a osobitné potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb sa priebežne monitorujú a posudzujú a v prípade potreby sa títo žiadatelia presúvajú do vhodného ubytovania a/alebo sa im poskytuje špecializovaná podpora vrátane organizácií LGBTIQ, právnej pomoci, psychosociálnej podpory, zdravotnej starostlivosti a podporných služieb pre obete rodovo motivovaného násillia, mrzačenie ženských pohlavných orgánov a mrzačenia pohlavných orgánov intersexuálnych osôb. Ďalšie informácie o vykonávaní individuálneho posúdenia sú uvedené v kapitole [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#).

Maloleté osoby

Počas celého procesu prijímania sa v prvom rade zohľadňujú najlepšie záujmy LGBTIQ detí. Pri posudzovaní ich najlepšieho záujmu členské štáty zohľadňujú ich blaho, bezpečnosť a sociálny rozvoj, pričom berú do úvahy aj prierezový charakter ich SOGIESC a iné faktory, ako sú situácia v ich rodine, komunita a prijímacom zariadení. Zohľadňujú sa názory a želania LGBTIQ detí vrátane tých, ktoré sú prepojené a súvisia so skúsenosťami a vyjadrením ich vlastného SOGIESC (napr. pohlavie, ktoré si transrodové dieťa samo určilo, je faktorom, ktorý sa má najprv zohľadniť pri posudzovaní jeho najlepšieho záujmu; podobne intersexuálne dieťa sa nemusí stotožňovať s pohlavím/rodovým znakom, ktorý mu bol pridelený pri narodení alebo je uvedený v jeho úradnej dokumentácii).

LGBTIQ deti majú prístup k voľnočasovým aktivitám za rovnakých podmienok ako všetky deti vrátane hier a rekreačných činností zodpovedajúcich ich veku v priestoroch a pobytových táboroch uvedených v článku 20 ods. 1 písm. a) a b) smernice o podmienkach prijímania (2024) ⁽³¹⁾ a k činnostiam na čerstvom vzduchu a prístupu k rehabilitačným službám pre osoby, ktoré sú obeťami zneužívania, zanedbávania a vykorisťovania.

LGBTIQ deti sú ubytované so svojimi rodičmi, svojimi slobodnými maloletými súrodencami alebo s dospelou osobou, ktorá je za nich zodpovedná podľa práva alebo praxe dotknutého členského štátu, ak je to v ich najlepšom záujme, po príslušnom posúdení.

Osoby pracujúce s deťmi vrátane opatrovníkov a iných zástupcov (v závislosti od vnútroštátneho práva a praxe) by mali absolvovať príslušnú odbornú prípravu o právach a potrebách maloletých osôb vrátane odbornej prípravy o prvkoch súvisiacich so SOGIESC, ako aj o konkrétnych prvkoch SOGIESC týkajúcich sa azylu, a pokračovať v nej.

Maloleté osoby bez sprievodu

Pridelovanie ubytovania LGBTIQ deťom bez sprievodu sa má uskutočňovať po dôkladnom posúdení ich najlepšieho záujmu na individuálnom základe, pričom sa zohľadní ich bezpečnosť, blaho a sociálny vývoj. Vypočujú a zohľadnia sa takisto ich názory a želania, pričom sa berie do úvahy ich vek a vyspelosť a ich osobné skúsenosti a vyjadrenie vlastných SOGIESC.

⁽³¹⁾ A článok 18 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie).

Obete mučenia a násillia

LGBTIQ osoby, ktoré boli vystavené obchodovaniu s ľuďmi, mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným násilným činom vrátane rodovo motivovaného násillia, dostanú potrebnú liečbu, najmä prístup k vhodnej lekárskej a psychologickkej liečbe alebo starostlivosti, ktorá zohľadňuje ich osobitné potreby a identitu v súvislosti s ich SOGIESC.

Osoby pracujúce s obeťami mučenia, znásilnenia alebo iných závažných násilných činov vrátane zdravotníckeho personálu by mali mať prístup k odbornej príprave, okrem iného o konkrétnych potrebách a príslušnej liečbe osôb s odlišnými SOGIESC, a tieto osoby sú viazané pravidlami dôvernosti stanovenými vo vnútroštátnom práve v súvislosti so všetkými informáciami, ktoré získajú počas svojej práce.

Zamestnanci a zdroje

Zamestnanci, ktorí pracujú priamo so žiadateľmi pri prijímaní, by mali mať prístup k základnej odbornej príprave o otázkach SOGIESC a SOGIESC v oblasti azylu ⁽³²⁾. Zamestnanci vykonávajúci alebo inak zapájajúci sa do posudzovania osobitných potrieb (posudzovatelia) alebo riadenia prípadov (rozhodovači v daných prípadoch) by mali mať prístup k pokročilejšej odbornej príprave v oblasti SOGIESC (ďalšie informácie o odbornej príprave sú uvedené v dokumente [*Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky*](#), oddiel 5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC).

⁽³²⁾ Takáto odborná príprava môže zahŕňať tieto oblasti: úvod do základných prvkov SOGIESC a pojmov a prvkov špecifických pre vysídlené LGBTIQ osoby; základný právny rámec; pochopenie prelínajúcich sa identít a skúseností vysídlených LGBTIQ osôb; normy a riešenie podvedomých predsudkov; rešpektujúci a inkluzívny jazyk a komunikácia; vytváranie bezpečných priestorov; zmierňovanie rizík pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC a včasné a bezpečné reakcie na prípady diskriminácie, násillia a zneužívania. Špecializovaní prijímací pracovníci, ktorí sa podieľajú na riadení zraniteľností (identifikácia, posudzovanie, reakcia, riadenie prípadov), by mali absolvovať pokročilejšiu odbornú prípravu vrátane odbornej prípravy v oblasti techník vedenia pohovorov so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb a odbornej prípravy v oblasti riadenia jednotlivých prípadov.

Ubytovanie – aspekty špecifické pre SOGIESC

Členské štáty môžu žiadateľom poskytnúť rôzne druhy ubytovania. Typ ubytovania sa môže líšiť a zahŕňať ubytovacie strediská, alternatívne ubytovanie vrátane súkromných domov, bytov, hotelov alebo iných priestorov prispôsobených na účely ubytovania žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Zároveň, ako sa uvádza v odôvodnení 37 smernice o podmienkach prijímania (2024) ⁽³³⁾, „Príjem osôb s osobitnými potrebami by mal byť prvoradým záujmom vnútroštátnych orgánov s cieľom zabezpečiť, aby podmienky takéhoto príjmu boli navrhnuté tak, aby spĺňali ich osobitné prijímacie potreby“.

Ubytovanie je kľúčovým problémom pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Vzhľadom na ich nekonformné charakteristiky alebo identity môžu zažívať násilie a obťažovanie v spoločných ubytovacích zariadeniach. V niektorých prípadoch sa však LGBTIQ osoby môžu cítiť bezpečnejšie a pohodlnejšie, ak žijú s inými členmi svojich komunít. Prijímacie orgány preto musia vždy zabezpečiť, aby sa zohľadnili otázky bezpečnosti a aby sa situácia týchto žiadateľov priebežne posudzovala a monitorovala individuálnym spôsobom.

Kľúčovým parametrom je **umiestnenie** ubytovacích zariadení; v blízkosti by sa mali nachádzať príslušné služby, ako sú verejné služby, školy, obchody každodennej potreby, zdravotná starostlivosť, právna pomoc a iné relevantné organizácie. Transrodoví a intersexuálni žiadatelia, ako aj žiadatelia, ktorí boli vystavení mrzačeniu ženských pohlavných orgánov a mrzačeniu pohlavných orgánov intersexuálnych osôb, môžu potrebovať špecifické lekárske ošetrenie alebo starostlivosť (napr. reparačnú starostlivosť), ktorá nie je dostupná na všetkých miestach.

Pokiaľ ide o **prideľovanie** ubytovania, vždy by sa mala rešpektovať zásada celistvosti rodiny a vždy by sa mal zohľadniť najlepší záujem detí pred akýmkoľvek pridelením žiadateľov v rámci systému ubytovania – vrátane žiadateľov s odlišnými SOGIESC (pozri aj tabuľku [Aspekty SOGIESC týkajúce sa kľúčových ustanovení o prijímaní](#) a najmä oddiely [Rodiny](#); [Maloleté osoby](#); a [Spôsoby poskytovania materiálnych prijímacích podmienok](#)). Okrem toho by bez ohľadu na typ ubytovania (kolektívne alebo individuálne) mali existovať samostatné uzamykateľné spálne pre slobodných žiadateľov rôzneho pohlavia. Podobne v kolektívnych ubytovacích zariadeniach by mali byť oddelené a uzamykateľné sanitárne a kúpeľňové zariadenia určené pre žiadateľov mužského a ženského pohlavia a v ideálnom prípade by sa v nich mal nachádzať menší počet rodovo neutrálnych jednotiek.

⁽³³⁾ Tento aspekt je zohľadnený aj v odôvodnení 14 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie).

Ubytovanie – aspekty špecifické pre SOGIESC

Ak je potrebné reagovať na bezpečnostné riziká a problémy, ktorým čelia žiadatelia z radov LGBTIQ osôb v kolektívnom ubytovaní (napr. obťažovanie, diskriminácia), prijímacie orgány by mali zvážiť dostupnosť a poskytnutie samostatných možností ubytovania, ako sú bezpečné domy alebo individuálne ubytovanie, alebo premiestnenie do centra so samostatnými možnosťami ubytovania. To platí aj v prípade, keď je potrebné poskytnúť ubytovanie žiadateľom z radov LGBTIQ osôb, ktorí sú obzvlášť zraniteľní (napr. obeť rodovo motivovaného násillia a osoby s vážnym zdravotným stavom). Ak nie je k dispozícii samostatné ubytovanie, malo by sa zabezpečiť vyhradené miesto v rámci kolektívneho zariadenia s väčším súkromím, vlastnou kúpeľňou a menším počtom spoločne žijúcich osôb; možno zvážiť aj premiestnenie do iného centra, prípadne v blízkosti sietí LGBTIQ a príslušnej podpory.

Nezabudnite, že neexistuje univerzálny prístup pre všetkých žiadateľov z radov LGBTIQ osôb; výber najvhodnejšej možnosti alebo spôsobu ubytovania pre žiadateľa z radov LGBTIQ osôb (a jeho rodinu) by sa mal vždy realizovať individuálne, po zistení a posúdení jeho osobitných potrieb a s prihliadnutím na jeho vlastné preferencie a skúsenosti (pozri aj kapitolu [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#)).

Príklady ubytovania vhodného pre osoby so SOGIESC zahŕňajú dôverné ubytovanie pre zraniteľných žiadateľov, vyhradené byty pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ako aj ubytovanie, ktoré zabezpečuje súkromný ubytovací sektor (krátkodobé ubytovanie pre osoby s osobitnými prijímacími potrebami vrátane LGBTIQ osôb).

V súvislosti s **LGBTIQ deťmi bez sprievodu** by sa pridelenie ubytovania a výber najvhodnejšieho spôsobu starostlivosti mali uskutočniť na základe individuálneho posúdenia potrieb a charakteristík každého dieťaťa (posúdenie najlepšieho záujmu). Pri rozhodovaní o najvhodnejšom spôsobe ubytovania treba vypočúť hlasy a želania detí. Napríklad v prípade transrodových detí by sa mala venovať osobitná pozornosť výberu chlapčenského alebo dievčenského kolektívneho ubytovacieho centra – mali by sa zohľadniť želania a názory dieťaťa a názor jeho opatrovníka alebo iného poradcu alebo zástupcu. Osobitná pozornosť by sa mala venovať potenciálnym rizikám pred rozhodnutím o umiestnení LGBTIQ detí bez sprievodu do starostlivosti rodiny v hostiteľskej krajine (napr. do príbuzenskej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti alebo iných foriem rodinnej starostlivosti), ak sa takéto systémy uplatňujú.

Iné užitočné zdroje

- UNHCR vypracoval vysvetľujúce usmernenie, ktoré zahŕňa praktické odporúčania pre tvorcov politík, riadiacich pracovníkov a zamestnancov pracujúcich priamo so žiadateľmi. Odporúčania sa týkajú toho, ako zohľadniť osobitné potreby LGBTIQ osôb v prípade vysídlenia, a pokrývajú širokú škálu tematických oblastí ⁽³⁴⁾.
- Súhrnné závery globálneho okrúhleho stola UNHCR o ochrane a riešeníach pre LGBTIQ+ osoby v nútenom vysídlení obsahujú odporúčania pre štáty, aby prijali konkrétne opatrenia na integráciu ochrany a dodržiavania práv vysídlených LGBTIQ osôb vrátane oblastí súvisiacich s prijímaním (napr. ubytovanie, zdravotná starostlivosť, účasť) ⁽³⁵⁾.
- Európsky región Medzinárodnej asociácie lesbieb, gejev, bisexuálov, transrodových a intersexuálnych osôb uverejnil správu, v ktorej poukazuje na osvedčené postupy týkajúce sa žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v Európe, vrátane osobitnej kapitoly o podmienkach prijímania ⁽³⁶⁾.
- V rámci projektu Rainbow Welcome! bola vypracovaná príručka zameraná na zlepšenie podmienok prijímania v útočiskách pre LGBTIQ osoby, združeniach LGBTIQ osôb a prijímacích zariadeniach pre žiadateľov a utečencov ⁽³⁷⁾.
- V publikácii *Queering Asylum in Europe* (Hľadanie azylu pre queer osoby v Európe), oddiel 9.2. Fyzické zdravie a duševné zdravie ⁽³⁸⁾, je uvedený prehľad postupov v súvislosti s prístupom žiadateľov z radov LGBTIQ osôb k službám zdravotnej starostlivosti v niektorých krajinách (Nemecko, Spojené kráľovstvo a Taliansko) vrátane prístupu k špecializovanej liečbe, ako je duševná starostlivosť, liečba v reakcii na rodovo motivované násilie a mučenie, hormonálna liečba a starostlivosť súvisiaca s HIV.

⁽³⁴⁾ UNHCR, [Working with lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex and queer \(LGBTIQ+\) persons in forced displacement – Need to Know Guidance](#) [Práca s lesbami, gejmami, bisexuálnymi, transrodovými, intersexuálnymi a queer osobami (LGBTIQ+) v nútenom vysídlení – Vysvetľujúce usmernenie], Ženeva, 2021.

⁽³⁵⁾ UNHCR, [2021 Global Roundtable on Protection and Solutions for LGBTIQ+ People in Forced Displacement – Summary conclusions](#) (Globálny okrúhly stôl o ochrane a riešeníach pre LGBTIQ+ osoby v nútenom vysídlení – súhrnné závery), Ženeva, 2021.

⁽³⁶⁾ Európsky región Medzinárodnej asociácie lesbieb, gejev, bisexuálov, transrodových a intersexuálnych osôb, [Good practices related to LGBTI asylum applicants in Europe](#) (Osvedčené postupy týkajúce sa žiadateľov o azyl z radov LGBTI osôb v Európe), 2014, najmä kapitola 10.

⁽³⁷⁾ Projekt Rainbow Welcome!, [Improving the reception of LGBTIQ+ asylum seekers and refugees in Europe – Practical guide for social workers and actors on the ground](#) (Zlepšenie prijímania žiadateľov o azyl a utečencov z radov LGBTIQ+ osôb v Európe – Praktická príručka pre sociálnych pracovníkov a subjekty v praxi), 2022.

⁽³⁸⁾ Danisi, C., Dustin, M., Ferreira, N. a Held, N., „[Health, Work and Education](#)“ (Zdravie, práca a vzdelávanie), in: *Queering Asylum in Europe* (Hľadanie azylu pre queer osoby v Európe), Springer, Cham, 2021.

Osvedčené postupy

- Federálny akčný plán pre Belgicko priaznivé k LGBTIQ osobám obsahuje celkovo 133 opatrení na posilnenie práv LGBTIQ osôb vyplývajúcich z rôznych federálnych politík. V pláne sa osobitná pozornosť venuje zraniteľným skupinám vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, so zameraním na odbornú prípravu, poskytovanie informácií a postúpenie prípadu, pričom sa zohľadňujú ich osobitné prijímacie potreby ⁽³⁹⁾.
- V Belgicku je niekoľko ubytovacích miest označených podľa ich prístupnosti/ prispôsobenia pre určité kategórie žiadateľov, ako sú žiadatelia so zníženou pohyblivosťou alebo žiadatelia s vážnymi zdravotnými problémami (ktorí potrebujú špecifickú infraštruktúru izieb alebo blízkosť zdravotníckych zariadení) a izby pre iné kategórie zraniteľných žiadateľov (napr. tí, ktorí potrebujú byť v blízkosti kancelárií zamestnancov alebo v blízkosti sanitárnych zariadení).
- Berlínsky model predstavuje stratégiu prijímania a integrácie, ktorou sa uznáva a zohľadňuje osobitná zraniteľnosť žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Okrem iných služieb sa v ňom poskytuje poradenstvo v oblasti azylových procesov, špecifické poradenstvo v oblasti boja proti násiliu a diskriminácii, psychologické poradenstvo a zdravotná starostlivosť; podporuje sa posilňovanie postavenia a vytváranie svojpomocných skupín; prevádzkuje sa osobitné útočisko pre utečencov z radov LGBTIQ osôb a zabezpečuje sa odborná príprava pre riadiacich pracovníkov a zamestnancov útočísk pre utečencov, verejnú správu, poradenské centrá pre utečencov, bezpečnostný personál a ďalších ⁽⁴⁰⁾.
- Vo francúzskom systéme prijímania je približne 200 miest osobitne upravených pre potreby zraniteľných žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Osobitne sa zohľadňujú bezpečnostné opatrenia a zamestnanci absolvujú riadnu odbornú prípravu, aby dokázali reagovať na osobitné potreby tejto skupiny žiadateľov (vrátane zdravotných a duševných problémov, sociálnej integrácie, antidiskriminácie a právneho poradenstva). Zavedené sú partnerstvá s organizáciami LGBTIQ a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ktoré sú založené na multidisciplinárnom prístupe. Pri prideľovaní týchto upravených miest sa okrem iných náležitostí zohľadňujú aj názory samotného žiadateľa. Program je súčasťou *Plan Vulnérabilités* (Plán zraniteľnosti) krajiny ⁽⁴¹⁾.

⁽³⁹⁾ Ďalšie informácie sú uvedené na portáli Equal.be, [Plan d'action SOGIESC](#) (Akčný plán v oblasti SOGIESC), 2021 – 2024 (dostupný v francúzštine a holandčine).

⁽⁴⁰⁾ Berlínsky štátny úrad pre rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi a proti diskriminácii, [LGBTI refugees – situation, protection and support](#) (Utečenci z radov LGBTI osôb – situácia, ochrana a podpora), informačný prehľad 09e, Berlín, 2016.

⁽⁴¹⁾ Ministère de l'Intérieur (Ministerstvo vnútra, Francúzsko), [10 actions pour renforcer la prise en charge des vulnérabilités des demandeurs d'asile et des réfugiés](#) (10 opatrenia na posilnenie riadenia zraniteľných miest žiadateľov o azyl a utečencov), máj 2021 (dostupné vo francúzštine).

- V Grécku v rámci programu núdzovej podpory integrácie a ubytovania UNHCR a jeho implementujúci partneri poskytovali v rokoch 2016 až 2021 špecializované ubytovanie pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ktorí boli ubytovaní vo vyhradených bytoch v mestských oblastiach a poskytovali im systémy právnej a psychosociálnej podpory ⁽⁴²⁾.

⁽⁴²⁾ Solidarity Now, „[Completed programs – hosting and accommodation programs](#)“ (Ukončené programy – programy hostovania a ubytovania), január – december 2022.

2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní

Osoby s odlišnými SOGIESC sú často diskriminované, obťažované alebo marginalizované, pretože nezodpovedajú prevládajúcemu sociokultúrnemu modelu a spoločenským očakávaniam v krajine pôvodu a/alebo v krajine azylu (pozri aj dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), kapitola 2. Prierezový charakter v oblasti azylu). LGBTIQ osoby sú obzvlášť vystavené diskriminácii, zneužívaniu, násiliu alebo rizikám súvisiacim s fyzickým a duševným zdravím v krajine pôvodu, pri tranzite a v krajine azylu. Iné druhy rizík a faktorov, ako sú už existujúca trauma, fyzické a duševné zdravotné stavy, sa môžu ďalej zhoršovať alebo zintenzívňovať v prípade, ak nebudú riadne identifikované a zmiernené.

Osobitnými opatreniami a politikami v oblasti prijímania sa môže znížiť pravdepodobnosť výskytu týchto rizík, pričom zavedenie mechanizmu reakcie môže znížiť vplyv, keď dochádza k škodlivým skutkom. Prijatie týchto opatrení môže pomôcť zmierniť riziká, ktorým sú žiadatelia z radov LGBTIQ osôb vystavení, a vytvoriť pre nich bezpečnejšie prostredie.

Táto kapitola pozostáva z dvoch oddielov, ktoré zahŕňajú i) analýzu hlavných rizík (neúplný zoznam), ktorým čelia LGBTIQ osoby, a ich vplyvu (oddiel [2.1. Riziká pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#)) a ii) rad opatrení a spôsobov na zmiernenie týchto rizík (oddiel [2.2. Zmierňovanie rizík](#)). Tieto opatrenia a odporúčania môžu pomôcť prijímacím orgánom pri navrhovaní a uplatňovaní postupov na posudzovanie podmienok prijímania tým, že do nich zahrnú osobitné aspekty týkajúce sa žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

2.1. Riziká pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC

Typy rizík, ktorým môžu byť žiadatelia z radov LGBTIQ osôb vystavení, a frekvenciu týchto rizík nemožno vždy presne predvídať. Existuje však niekoľko faktorov, o ktorých je známe, že zvyšujú pravdepodobnosť týchto rizík. Tieto faktory môžu slúžiť ako ukazovatele na identifikáciu potenciálnych rizík a identifikáciu alebo zdôraznenie možných oblastí, v ktorých možno prijať opatrenia na zmiernenie rizika. Podľa ekologického modelu možno tieto faktory rozdeliť na štyri úrovne: spoločenská úroveň, úroveň komunity, úroveň rodiny a individuálna úroveň ⁽⁴³⁾.

- **Spoločnosť.** Spoločenské faktory sú tie, ktoré sú hlboko zakorenené v našej spoločnosti. Patria k nim prevládajúce kultúrne hodnoty, normy a štruktúry, ako napríklad patriarchálny pohľad na rod a vnímanie mužov ako nadradených ženám, malá alebo žiadna tolerancia odchýlok od toho, čo sa považuje za prijateľné správanie mužov a žien, ale aj všeobecná beztrietnosť, pokiaľ ide o násilné správanie voči určitým skupinám.

⁽⁴³⁾ Ďalšie informácie o ekologickom rámci sú uvedené v dokumente Medziagentúrneho stáleho výboru [Guidelines for integrating gender-based violence interventions in humanitarian action – Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery](#) (Usmernenia na začlenenie intervencií v oblasti rodovo motivovaného násillia do humanitárnej činnosti – Znižovanie rizika, podpora odolnosti a napomáhanie zotaveniu), 2015.

- **Komunita.** Faktory na úrovni komunity súvisia s bezprostredným okolím človeka. K príkladom týkajúcim sa SOGIESC patrí akceptovanie násilia v celej komunite a postoj „obviňovania obete“. Medzi faktory na úrovni komunity patria aj podmienky v prijímacom zariadení, ako napríklad nedostatok bezpečných miest pre rizikové skupiny, chýbajúce mechanizmy oznamovania, zle alebo nevhodne navrhnutá infraštruktúra (napríklad nebezpečné spoločné priestory), nevhodné pridelovanie žiadateľov a nedostatok špecializovaných služieb alebo riadne vyškoleného personálu.
- **Rodina.** Tieto faktory sa týkajú blízkych vzťahov žiadateľa, ako sú napríklad vzťahy s rodinnými príslušníkmi, partnermi a priateľmi. Môže sem patriť rodinná história násilia, nedostatočné rodičovské zručnosti, nízky sociálno-ekonomický status alebo obklopenie ľuďmi, ktorí prejavujú homo-/trans-/bi-/intersexfóbne správanie, alebo dokonca násilie.
- **Individuálnosť.** Faktory, ktoré sú identifikované na individuálnej úrovni, sa spájajú priamo so žiadateľom. K týmto faktorom môžu patriť inherentné a prierezové charakteristiky, ako sú vlastné SOGIESC, štátna príslušnosť, náboženské presvedčenie, etnický pôvod, fyzické charakteristiky alebo vek danej osoby, ale aj osobné skúsenosti a iné okolnosti.

Riziká, ktorým čelia žiadatelia z radov LGBTIQ osôb počas prijímania, sa týkajú najmä:

- zneužívania a násilia vrátane rodovo motivovaného násilia, vykorisťovania, obchodovania s ľuďmi a nútenej práce a iných druhov neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania,
- diskriminácie a/alebo vylúčenia v súvislosti s prístupom k potrebným službám zdravotnej starostlivosti a podpory pre obete rodovo motivovaného násilia, vhodného ubytovania, vzdelávania, voľného času, zamestnania a iných služieb v súvislosti so sociálno-ekonomickými právami,
- stigmatizácie, izolácie, marginalizácie, vylúčenia z rodiny, spoločnosti alebo inej komunity alebo podporných sietí a významných problémov pri aktívnej účasti a integrácii do spoločnosti v dôsledku stigmy, diskriminácie, prevládajúcich predsudkov a zaujatosti,
- závažných fyzických a duševných zdravotných problémov vrátane komplikácií v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou špecifickou pre transrodové alebo intersexuálne osoby, užívaním drog a návykových látok.

Všetky uvedené riziká sú označené za kritické a predstavujú významné výzvy pre bezpečnosť a blaho žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ale aj pre ich schopnosť využívať podmienky prijímania. V tejto kapitole sa podrobnejšie rozoberajú niektoré kategórie rizík, ktoré sú viac alebo explicitne špecifické pre SOGIESC.

Ďalšie informácie o rizikách, ktorým čelia žiadatelia z radov LGBTIQ osôb, v spojení s ich prelínajúcimi sa identitami a potrebami sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), kapitola 2. Normy, predsudky a prierezový charakter.

2.1.1. Násilie, nátlak a deprivácia

Násilie môže mať viacero foriem a prejavovať sa na rôznych úrovniach závažnosti, vždy však spôsobuje fyzickú, psychickú a/alebo emocionálnu traumy. V príslušnej správe sa vysoká komisárka OSN pre ľudské práva odvoláva na násilné činy proti osobám na základe ich sexuálnej orientácie a rodovej identity: „Homofóbne a transfóbne násilie bolo zaznamenané vo všetkých regiónoch. Takéto násilie môže byť fyzické (vrátane vražd, bitia, únosov, znásilnení a sexuálnych útokov) alebo psychické (vrátane vyhrožok, nátlaku a svojvoľného zbavovania slobody)“⁽⁴⁴⁾.

Pokiaľ ide o rodovo motivované násilie, v odôvodnení 17 smernice EÚ o právach obetí sa rodovo motivované násilie vymedzuje ako „násilie, ktoré je namierené voči určitej osobe z dôvodu jej pohlavia, rodovej identity alebo rodového vyjadrenia alebo ktoré neprimerane postihuje osoby určitého pohlavia“⁽⁴⁵⁾. Okrem toho sa v smernici EÚ o boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu zdôrazňuje, že „obetiam vystaveným prierezovej diskriminácii hrozí vyššie riziko násilia“. Mohli by medzi ne patriť okrem iného ženy žiadateľky o medzinárodnú ochranu [...] lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové alebo intersexuálne osoby⁽⁴⁶⁾.

Ďalšie informácie o druhoch rodovo motivovaného násilia, o tom, prečo predstavuje porušenie ľudských práv a ako ovplyvňuje životy obetí, sú uvedené na osobitnej stránke pracovnej skupiny Medziagentúrneho stáleho výboru pre rodovú rovnosť a humanitárnu pomoc⁽⁴⁷⁾.

V súvislosti s prijímaním a s osobitným odkazom na žiadateľov z radov LGBTIQ osôb ide o tieto najčastejšie riešené formy násilia a rodovo motivovaného násilia⁽⁴⁸⁾:

- **Fyzické napadnutie a obťažovanie.** Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sú mimoriadne zraniteľní voči fyzickému násiliu z dôvodu ich nekonformných SOGIESC. V extrémnejšej forme môže viesť až k smrti obeť. U žiadateľov z radov LGBTIQ osôb je pomerne časté zabíjanie v mene cti, ktoré odkazuje na vraždy osôb niekým (zvyčajne rodinným príslušníkom), kto sa snaží chrániť to, čo považuje za dôstojnosť a česť seba alebo svojej rodiny.
- **Sexuálne násilie a vykorisťovanie.** Pojem „sexuálne násilie“ zahŕňa širokú škálu nežiaduceho sexuálneho správania vrátane sexuálneho obťažovania, napadnutia, vykorisťovania a znásilnenia. Sexuálne násilie sa často používa voči LGBTIQ osobám na

⁽⁴⁴⁾ Rada OSN pre ľudské práva, [Report of the UN High Commissioner for Human Rights on discriminatory laws and practices and acts of violence against individuals based on their sexual orientation and gender identity](#) (Správa vysokej komisárky OSN pre ľudské práva o diskriminačných zákonoch a postupoch a prejavoch násilia voči jednotlivcom, ktoré sa zakladajú na ich sexuálnej orientácii a rodovej príslušnosti), A/HRC/19/41, 2011, bod 20.

⁽⁴⁵⁾ [Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ](#) z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj>).

⁽⁴⁶⁾ Odôvodnenie 71 [smernice Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1385](#) zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu (Ú. v. EÚ L, 2024/1385, 24.5.2024).

⁽⁴⁷⁾ Pracovná skupina Medziagentúrneho stáleho výboru pre rodovú rovnosť a humanitárnu pomoc, [„Guidelines for integrating gender-based violence interventions in humanitarian action“](#) (Usmernenia pre začlenenie zásahov proti rodovému násiliu do humanitárnej činnosti), 2024.

⁽⁴⁸⁾ Ďalšie informácie o tom, ako rodovo motivované násilie ovplyvňuje osoby s odlišnými SOGIESC, sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), november 2024, oddiel 2.2 písm. b) Obete rodovo motivovaného násilia.

potrestanie alebo „nápravu“ ich správania (napr. „nápravné“ znásilnenie lesbičiek, osôb vnímaných ako lesbičky alebo transrodových žien). Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb – najmä transrodových osôb – sú obzvlášť zraniteľní voči sexuálnemu vykorisťovaniu a obchodovaniu so sexom, keďže im chýbajú silné podporné siete a v spoločnosti sú obzvlášť marginalizovaní ⁽⁴⁹⁾.

- **Škodlivé praktiky.** Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb mohli byť nútení podstúpiť mrzačenie ženských pohlavných orgánov a mrzačenie pohlavných orgánov intersexuálnych osôb alebo „konverznú“ terapiu. Tieto škodlivé praktiky majú na človeka celoživotný fyzický a psychický vplyv a môžu viesť k stigmatizácii, strachu, izolácii, odmietnutiu a vážnym duševným poruchám.
- **Domáce násilie** ⁽⁵⁰⁾. LGBTIQ osoby môžu byť vystavené riziku násilia zo strany netolerantných alebo neprijímajúcich členov rodiny. LGBTIQ deti a mladí ľudia žijúci so svojimi rodinami môžu byť takisto obzvlášť ohrození, a to vrátane bezdomovectva, nestability bývania alebo nedostatku finančnej podpory v dôsledku odmietnutia zo strany rodiny.
- **Nútené manželstvo.** LGBTIQ osoby sú často nútené vstúpiť do manželstva proti svojej vôli ako prostriedok „nápravy“ svojej sexuálnej orientácie alebo rodovej identity.
- **Psychické a verbálne násilie.** Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sú náchylnejší na izoláciu, marginalizáciu, zadržiavanie informácií alebo šírenie dezinformácií o nich. Môžu byť zastrašovaní (napr. digitálnym násilím), slovne ponižovaní alebo manipulovaní, pretože čelia neustálemu strachu zo stigmatizácie a odhalenia.
- **Donucovanie.** LGBTIQ osoby môžu byť nútené dať peniaze/tovary alebo vykonať sexuálne úkony či iné služby výmenou za to, že osoba dopúšťajúca sa donucovania neodhalí SOGIESC obeť jej priateľom alebo rodine. Donucovanie sa vo veľkej miere používa aj pri obchodovaní s ľuďmi.
- **Deprivácia.** Ide o nedostatok alebo odmietnutie prístupu k základným tovarom a potrebám a ich užívania. Môže mať tieto formy:
 - **Odmietnutie služieb.** Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb môžu z dôvodu ich SOGIESC zažiť zamietnutie prístupu k práci, bývaniu, vzdelávaniu alebo zdravotnej starostlivosti.
 - **Odobretie zdrojov.** Ide o obmedzenie alebo odňatie prístupu určitej osobe k zdrojom. Príkladom je odopretie prístupu žiadateľa k službám na podporu LGBTIQ osôb úmyselným nezdieľaním týchto informácií alebo pridelením ubytovania v oblastiach bez akejkoľvek osobitnej podpory pre LGBTIQ osoby. Odopretie zdrojov zahŕňa aj základné potreby, ako je prístup k potravinám a nepotravinovej pomoci (napr. hygienické materiály).

⁽⁴⁹⁾ Ďalšie informácie o prelínaní SOGIESC s obchodovaním s ľuďmi sú uvedené v dokumente EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), november 2024, oddiel 2.2 písm. e) Obchodovanie s ľuďmi.

⁽⁵⁰⁾ Domáce násilie zahŕňa všetky „činy telesného, sexuálneho, duševného a ekonomického násilia, ktoré sa vyskytujú v rámci rodiny alebo domácej jednotky alebo medzi bývalými alebo súčasnými manželmi alebo partnermi, či už páchateľ má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločný pobyt“ (článok 3 [Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu](#), séria zmlúv Rady Európy – č. 210, 2011).

2.1.2. Stavy fyzického a duševného zdravia

Pokiaľ ide o fyzické a duševné zdravie, medzi hlavné riziká pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb patria okrem iného fyzické a duševné dôsledky a následky alebo komplikácie vyplývajúce z praktík mrzačenia ženských pohlavných orgánov a mrzačenia pohlavných orgánov intersexuálnych osôb alebo „konverznej“ terapie⁽⁵¹⁾. V dôsledku chronickej a prevládajúcej diskriminácie a stigmatizácie, ktorej čelia na základe nekonformných SOGIESC – vo svojich krajinách, v tranzitných krajinách a takisto v krajinách azylu – môžu žiadatelia z radov LGBTIQ osôb čeliť (alebo naďalej čeliť) vážnym problémom v oblasti duševného zdravia vrátane posttraumatickej stresovej poruchy (PTSD), úzkosti, depresie, porúch príjmu potravy, sebapoškodzovania a myšlienok na samovraždu⁽⁵²⁾. V prípade osôb zapojených do transakčného sexu zostáva riziko infekcie HIV a inej sexuálne prenosnej infekcie vyššie. Významným problémom je aj prevalencia užívania návykových látok ako negatívneho mechanizmu vyrovnávania sa so vzniknutou situáciou.

V prípade transrodových a rodovo nekonformných osôb sú obavy týkajúce sa zdravia obzvlášť relevantné pred zmenou pohlavia alebo v počiatočných fázach zmeny pohlavia. U osôb liečených hormonálnou liečbou alebo u osôb, u ktorých bola táto liečba náhle prerušená⁽⁵³⁾, môžu mať potenciálne vedľajšie účinky závažné dôsledky na fyzické a duševné zdravie. Niekedy sa hormonálne prípravky získavajú bez lekárskeho dohľadu a často majú nízku kvalitu; môžu tak predstavovať vážne zdravotné riziká. Často sa to zhoršuje nedostatočným lekárskeym dohľadom vrátane monitorovania rôznych zdravotných ukazovateľov (napr. prostredníctvom pravidelných krvných testov), a preto môžu jednotlivci prichádzať do Európy so súvisiacimi zdravotnými problémami.

Intersexuálne deti mohli navyše podstúpiť operácie, hormonálnu liečbu a iné zákroky, aby sa ich pohlavné znaky prispôbili spoločenským predstavám o typickom mužskom a ženskom tele. Vo väčšine prípadov tieto zákroky nie sú z lekárskeho hľadiska nevyhnutné. Chirurgický zákrok je zvyčajne nezvratný a môže mať širokú škálu závažných, negatívnych fyzických a psychických dôsledkov na zdravie osoby a môže viesť k sterilizácii. Rodičia intersexuálnych detí často čelia nátlaku, aby súhlasili s takýmito operáciami alebo zákrokmi bez toho, aby boli

⁽⁵¹⁾ Ďalšie informácie o „konverznej“ terapii a jej vplyve sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Practical guide on applicants with different sexual orientations, gender identity, gender expressions and sex characteristics – Information note](#) (Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – Informačná poznámka), november 2024, oddiel 2.2. Prierezový charakter v oblasti azylu.

⁽⁵²⁾ Ďalšie informácie a usmernenia o obavách a potrebách v oblasti duševného zdravia sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part II. Practical guide for implementing mental health and psychosocial support – for officers working in the first line](#) (Praktická príručka agentúry EUAA o duševnom zdraví a duševnej pohode žiadateľov o medzinárodnú ochranu – časť II: Pracovníci prvej línie), 2024.

⁽⁵³⁾ Transgender Europe, [„Asylum seekers' need for trans-specific healthcare: trans-specific healthcare in reception conditions“](#) (Potreba špecifickej zdravotnej starostlivosti pre trans osoby v prípade žiadateľov o azyl: špecifická zdravotná starostlivosť pre trans osoby v podmienkach prijímania), 2018.

informovaní o alternatívach alebo o možnom negatívnom vplyve na zdravie alebo následkoch ⁽⁵⁴⁾.

Okrem samotných zdravotných ťažkostí môžu žiadatelia z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní čeliť prekážkam v prístupe k zdravotnej starostlivosti z dôvodu ich SOGIESC. Niektorí z nich sa môžu vyhýbať alebo odkladať poskytnutie vhodnej starostlivosti z dôvodu vnímanej alebo skutočnej homo-/bi-/trans-/intersexfóbie a diskriminácie zo strany poskytovateľov zdravotnej starostlivosti ⁽⁵⁵⁾.

Podobne sa transrodové a nebinárne osoby často stretávajú s ďalšími prekážkami v prístupe ku gynekologickej a sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti ⁽⁵⁶⁾. Poskytovatelia a zamestnanci na klinike ženského zdravia často vyvodzujú predpoklady o rodovej identite alebo prejave pacientiek. Môžu im takisto chýbať kultúrne kompetencie v starostlivosti o transrodových a nebinárnych pacientov.

2.2. Zmierňovanie rizík

Ako už bolo vysvetlené, k pravdepodobnosti, že sa osoba stane obeťou násillia, nátlaku alebo deprivácie alebo bude čeliť vážnym problémom súvisiacim s jej bezpečnosťou, celkovým blahom, ako aj fyzickým a duševným zdravím, prispieva celý rad vzájomne prepojených faktorov. Ako riadiaci pracovníci, tvorcovia politik a zamestnanci v oblasti prijímania môžete prijať konkrétne kroky a opatrenia na zmiernenie vplyvu týchto faktorov, a tým aj na zmiernenie viacnásobných rizík, ktoré v dôsledku toho vzniknú. Tento proces sa nazýva zmierňovanie rizík. Práca na zmierňovaní rizík je užitočná, proaktívna činnosť, ktorá je zameraná na prevenciu a môže významne prispieť k bezpečnosti a blahu žiadateľov. Z tohto dôvodu je nevyhnutné priebežné preskúvanie, monitorovanie a hodnotenie systému prijímania vrátane rizík. Zmierňovanie rizík nie je jednorazová úloha, ale nepretržitý a systematický proces, ktorý zahŕňa celý rad fáz: identifikácia rizikových oblastí, stanovenie a vykonávanie opatrení na zmierňovanie rizík, monitorovanie, podávanie správ, hodnotenie/posudzovanie a úpravy vykonané na základe posudzovania.

V nasledujúcich rámčekoch sú navrhnuté kľúčové odporúčania vo **forme zoznamu**, ktoré majú pomôcť tvorcom politik, riadiacim pracovníkom a prijímacím pracovníkom pri identifikácii kľúčových oblastí, ktoré vzbudzujú obavy, a pri zavádzaní opatrení na zmierňovanie rizík.

⁽⁵⁴⁾ OSN považuje chirurgické zákroky a iné zbytočné zákroky vykonávané na intersexuálnych osobách za základné porušenie ľudských práv [Medzinárodná organizácia pre migráciu, [International standards on the protection of people with diverse sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics \(SOGIESC\) in the context of migration](#) [Medzinárodné normy na ochranu osôb s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi (SOGIESC) v kontexte migrácie], informačný list o medzinárodnom práve v oblasti migrácie, 2021, s. 27]. Okrem toho Európsky parlament v uznesení prijatom 14. februára 2019 dôrazne odsúdil zákroky a chirurgické zákroky zamerané na normalizáciu pohlavia intersexuálnych osôb [Európsky parlament, [Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. februára 2019 o právach intersexuálnych osôb \[2018/2878\(RSP\)\]](#), Štrasburg, 2019].

⁽⁵⁵⁾ Podľa prieskumu agentúry FRA z roku 2014 o skúsenostiach a situácii transrodových osôb v EÚ sa približne jeden z piatich respondentov, ktorí mali prístup k službám zdravotnej starostlivosti (22 %) alebo sociálnym službám (19 %) v roku predchádzajúcom prieskumu, domnieval, že personál zdravotnej starostlivosti alebo sociálnych služieb bol voči nim diskriminačný, pretože boli transsexuálni. Pozri FRA, [Being Trans in the EU – Comparative analysis of the EU LGBT survey data. Summary](#) (Transsexuáli v EÚ – porovnávací analýza údajov z prieskumov EÚ venovaných LGBT osobám. Súhrn), 2014.

⁽⁵⁶⁾ Napríklad aj transrodoví muži a nebinárne osoby môžu byť tehotné a v takýchto prípadoch by mali využívať opatrenia týkajúce sa starostlivosti o tehotenstvo a pôrod bez diskriminácie na základe ich rodovej identity.

Analýza je štruktúrovaná do siedmich tém:

1. návrh a usporiadanie prijímacieho zariadenia,
2. proces prijímania a podmienky prijímania,
3. riadenie zraniteľností a osobitných potrieb,
4. poskytovanie informácií,
5. účasť a osveta,
6. ľudské zdroje a znalosti,
7. externá koordinácia a spolupráca.

V rámci každej témy sú uvedené **základné oblasti, ktoré vzbudzujú obavy**, v súlade s **klúčovými odporúčaniami**. V niekoľkých prípadoch odporúčaniam bezprostredne predchádzajú príslušné osvedčené postupy.

Tabuľka. Návrh a usporiadanie prijímacieho zariadenia

1. Návrh a usporiadanie prijímacieho zariadenia
Registračné priestory
Registračný priestor zabezpečuje dôvernosc a súkromie, aby sa žiadatelia cítili bezpečne pri zdieľaní citlivých informácií.
Konzultačné kancelárie
Konzultačné kancelárie používané na súkromné stretnutia so žiadateľmi zabezpečujú dôvernosc a súkromie, aby sa žiadatelia cítili bezpečne pri zdieľaní citlivých informácií.
Ubytovanie
Osoby s osobitnými potrebami vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a ich rodín môžu byť v prijímacom zariadení prideľované v blízkosti administratívnych alebo bezpečnostných kancelárií; zohľadňujú sa aj otázky bezpečnosti a ochrany, aby sa zabránilo tomu, že sa tieto konkrétne ubytovacie jednotky stanú terčom útokov iných ubytovaných osôb (napríklad prijatím bezpečnostných opatrení, ako sú zabezpečenie prítomnosti zamestnancov v blízkosti, obmedzenie prístupu alebo zabezpečenie tlačidiel na privolanie pomoci).

Spoločné priestory ⁽⁵⁷⁾

Spoločné priestory sú bezpečné a prístupné pre všetkých za rovnakých podmienok vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

Ak existujú a sú funkčné priestory určené pre LGBTIQ osoby, zaistiť sa bezpečnosť a ochrana, aby sa predišlo násiliu, obťažovaniu alebo stigmatizácii (napr. tým, že sa zabráni tomu, aby tieto priestory boli ostatnými ubytovanými osobami označované ako priestory pre LGBTIQ osoby, alebo sa prijímú opatrenia, ako sú zabezpečenie prítomnosti zamestnancov v blízkosti priestoru, obmedzenie prístupu alebo zabezpečenie tlačidiel na privolanie pomoci).

Osvedčený postup. Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb majú bezpečný prístup k fyzickým priestorom (napr. komunitné centrá, skupiny vzájomnej podpory), kde môžu navzájom komunikovať, byť informovaní o právach a službách a cítiť sa oprávnené. Takéto priestory môžu viesť zamestnanci v oblasti prijímania alebo špecializovaní poskytovatelia služieb pre LGBTIQ osoby [vrátane organizácií občianskej spoločnosti (OOS)] alebo samotní žiadatelia a môžu slúžiť aj ako vstupné miesta na identifikáciu rodovo motivovaného násillia a iných škodlivých skutkov a reakciu na ne.

⁽⁵⁷⁾ Pojem „spoločné priestory“ sa vzťahuje na priestory, ktoré žiadatelia využívajú a trávajú v nich čas v rámci kolektívneho prijímacieho zariadenia. Patria sem vnútorné alebo vonkajšie priestory používané na varenie, stravovanie a skupinové aktivity (napr. šport, voľný čas, jazykové kurzy, skupinové informačné stretnutia, náboženské praktiky) a miesta používané na aktivity a stretnutia vedené komunitou.

Vodné a sanitárne zariadenia ⁽⁵⁸⁾

K vodným a sanitárnym zariadeniam majú jednoduchý a bezpečný prístup všetci a za rovnakých podmienok vrátane osôb s odlišnými SOGIESC. Uvedené zahŕňa napríklad to, že sú umiestnené v blízkosti ubytovacích priestorov, majú primerané osvetlenie a uzamykateľné dvere a vždy je zabezpečené súkromie sanitárnych jednotiek.

Osvedčené postupy

- *Tieto zariadenia sa nachádzajú v blízkosti budov určených pre administratívnych zamestnancov/zamestnancov v oblasti prijímania alebo pre bezpečnostných zamestnancov.*
- *K dispozícii sú oddelené záchody, umývadlá a sprchovacie zariadenia podľa rodu (a sú viditeľne a zrozumiteľne označené) s výnimkou malých ubytovacích zariadení ⁽⁵⁹⁾.*
- *Žiadatelia z radov transrodových osôb majú bezpečný a rovnaký prístup k preferovaným zariadeniam z hľadiska pohlavia.*
- *V kolektívnych prijímacích zariadeniach je zriadený malý počet vyhradených rodovo neutrálnych toaliet a sprchovacích zariadení.*

V rámci systému riadenia prijímania je možné prideliť ubytovanie v blízkosti vodných a sanitárnych zariadení obzvlášť zraniteľným žiadateľom, ako sú žiadatelia s odlišnými SOGIESC.

Osvedčený postup. *V kolektívnych prijímacích zariadeniach sú pre LGBTIQ osoby a/alebo iné osoby s osobitnými prijímacími potrebami k dispozícii vyhradené ubytovacie jednotky s vlastnou kúpeľňou.*

Osvetlenie

Celé prijímacie zariadenie je dostatočne osvetlené, najmä priestory ubytovacích jednotiek a ich okolie, ako aj vodné a sanitárne zariadenia.

⁽⁵⁸⁾ K vodným a sanitárnym zariadeniam patria zariadenia, ktoré poskytujú prístup k pitnej vode, práčovniam, sprchám/kúpeľňam, toaletám a nakladaniu s odpadom.

⁽⁵⁹⁾ Výnimkami by mohli byť byty, garsónky a iné ubytovanie pre menej ako 12 osôb.

Tabuľka. Proces prijímania a podmienky prijímania**2. Proces prijímania a podmienky prijímania****Dokumentácia používaná pri prijímaní**

Okrem úradnej dokumentácie sa žiadatelia môžu sami identifikovať a zaregistrovať svoje preferované meno, prezývku a zámená na identifikačných dokumentoch, ktoré vydal prijímací orgán (ak je to možné podľa vnútroštátneho práva alebo praxe).

Príslušné registračné formuláre pri prijímaní môžu okrem pohlavia prideleného pri narodení obsahovať aj informácie o vlastnej rodovej identite (ak je to možné podľa vnútroštátneho práva alebo praxe).

Celistosť rodiny pri pridelovaní ubytovania

Pri pridelovaní ubytovania sa rešpektuje celistosť rodiny. To zahŕňa celistosť rodiny manželov rovnakého pohlavia alebo nezosobášených partnerov v stálom zväzku ⁽⁶⁰⁾, ich maloleté deti a iné závislé osoby; v prípade detí to zahŕňa dospelú osobu zodpovednú za žiadateľa, či už podľa zákona alebo praxe dotknutého štátu, a s prihliadnutím na posúdenie najlepšieho záujmu.

Pridelovanie žiadateľov s osobitnými potrebami

V rámci systému prijímania sú pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb (a ich rodiny) k dispozícii možnosti bezpečného ubytovania ⁽⁶¹⁾.

Pri rozhodovaní o najvhodnejšej možnosti ubytovania pre žiadateľa sa zohľadňuje jeho SOGIESC.

V prípade potreby je možné žiadateľa presunúť do inej, bezpečnej a vhodnej možnosti ubytovania (napr. na základe alebo posúdenia jeho osobitných potrieb vrátane SOGIESC alebo preto, že je obeťou obťažovania alebo násillia) ⁽⁶²⁾.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb a ich rodiny sú pridelovaní do priestorov, kde majú ľahký prístup k službám a podporným sieťam.

Pri rozhodovaní o najvhodnejšej možnosti (ubytovania) sa popri iných faktoroch zohľadňujú aj názory a obavy žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, najmä žiadateľov z radov transrodových, rodovo nekonformných, nebinárnych alebo intersexuálnych osôb.

⁽⁶⁰⁾ Podľa vymedzenia uvedeného v článku 2 ods. 3 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024), ktoré sa vzťahuje na „[manžela/manželku] žiadateľa alebo jeho partnera alebo partnerku, s ktorým/ktorou žije v stálom zväzku a s ktorým/ktorou nie je zosobášený, ak sa podľa práva alebo praxe dotknutého členského štátu s nezosobášenými párami zaobchádza rovnako ako s manželským páromi.“

⁽⁶¹⁾ Pozri aj rámček [Ubytovanie – aspekty špecifické pre SOGIESC](#).

⁽⁶²⁾ Pozri aj kapitolu [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#).

Rodové aspekty a aspekty SOGIESC pri poskytovaní podmienok prijímania

Celistosť rodiny párov rovnakého pohlavia alebo nezosobášených partnerov v stálom zväzku ⁽⁶³⁾ a ich rodín sa rešpektuje počas celého procesu prijímania a vo všetkých záležitostiach súvisiacich s poskytovaním materiálnych podmienok prijímania (distribúcia nepotravinovej pomoci a potravín, finančné príspevky, poukážky atď.).

V rámci programov a činností súvisiacich s prístupom uchádzačov na trh práce sa zabezpečuje, aby sa zohľadňovali žiadatelia z radov LGBTIQ osôb a ich potreby.

LGBTIQ deti majú neobmedzený prístup k vzdelávaniu za rovnakých podmienok ako ostatné deti.

Zdravotná starostlivosť a SRZ

Všetci žiadatelia vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb majú prístup k urgentnej zdravotnej starostlivosti, základnej zdravotnej starostlivosti a liečbe vrátane duševného zdravia a SRZ. Tieto služby sa poskytujú v súlade so skutočnými potrebami každého žiadateľa (najmä v súvislosti s osobitnými potrebami transrodových a intersexuálnych osôb).

Informácie o SRZ sú určené všetkým žiadateľom, takže aj žiadatelia s odlišnými SOGIESC, ktorí ich neuviedli alebo nechcú uviesť, dostanú potrebné informácie o tom, kde môžu vyhľadať pomoc a služby.

Osvedčený postup. Informačné stretnutia o SRZ (skupinové alebo individuálne) sú zamerané na skupiny s osobitnými potrebami (napr. osoby s odlišnými SOGIESC, osoby, ktoré sa zapájajú do transakčného sexu), a to spôsobom, ktorým sa zabezpečuje súkromie a nevystavuje účastníkov odhaleniu a zbytočnému alebo nechcenému verejnemu odhaleniu ich SOGIESC.

Pri navrhovaní a poskytovaní služieb zdravotnej starostlivosti sa zohľadňujú aspekty špecifické pre SOGIESC a pohlavie. Patrí sem dostupnosť zdravotníckeho personálu všetkých pohlaví (vrátane tlmočníkov nasadených k poskytovateľom zdravotnej starostlivosti), rodovo segregované zdravotnícke zariadenia, rešpektujúca komunikácia a používanie rodovo citlivého jazyka zo strany zdravotníckeho personálu.

Zdravotnícky personál si je vedomý osobitných zdravotných potrieb LGBTIQ osôb, je informovaný o otázkach ľudských práv týkajúcich sa rodových menšín, t. j. o depatologizovaní trans identít, a je vyškolený v oblasti rozpoznávania rodovo motivovaného násillie a reakcie naň.

⁽⁶³⁾ Podľa vymedzenia uvedeného v článku 2 ods. 3 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024), ktoré sa vzťahuje na „[manžela/manželku] žiadateľa alebo jeho partnera alebo partnerku, s ktorým/ktorou žije v stálom zväzku a s ktorým/ktorou nie je zosobášený, ak sa podľa práva alebo praxe dotknutého členského štátu s nezosobášenými pármí zaobchádza rovnako ako s manželským pármí.“

Služby reakcie týkajúce sa klinického manažmentu prípadov znásilnenia sú rovnako dostupné pre mužov aj žiadateľov z radov transrodových osôb, ktorí sú obeťami rodovo motivovaného násillia.

Osvedčený postup. Žiadatelia z radov transrodových osôb majú prístup k rodovo potvrdzujúcej starostlivosti, ak by prerušenie (ak bola takáto liečba predtým začatá) alebo nedostatok prístupu mohol mať pre dotknutú osobu vážne fyzické alebo psychické dôsledky, a to na základe individuálneho posúdenia ⁽⁶⁴⁾.

Pokiaľ ide o žiadateľov z radov intersexuálnych osôb vrátane detí, zdravotnícky personál by nemal týmto osobám alebo ich rodičom (alebo zákonným zástupcom) radiť, vyvíjať na nich nátlak alebo ich nútiť, aby podstúpili zbytočné lekárske zákroky, ktoré nezodpovedajú ich skutočným zdravotným potrebám, alebo aby s nimi súhlasili.

Intersexuálne deti a ich rodičia (alebo zákonní zástupcovia) dostávajú primerané a aktuálne informácie o právach a potrebách svojich detí vrátane ich práva nepodstupovať žiadne zákroky, ktoré nie sú životne dôležité a ktoré sú z lekárskeho hľadiska zbytočné; práva na dôstojnosť, fyzickú a psychickú integritu a účasť a práva na vypočutie ich názorov a na riadne informácie.

Prijímací pracovníci (vrátane zdravotníckeho personálu) by nemali radiť žiadateľom z radov LGBTIQ osôb (ani rodičom alebo zákonným zástupcom LGBTIQ detí), aby podstúpili „konverznú“ terapiu LGBTIQ osôb (alebo aby s ňou súhlasili), ani na nich vyvíjať nátlak.

Prístup k potravinám a nepotravinovej pomoci

LGBTIQ osoby – najmä žiadatelia z radov transrodových, nebinárnych a intersexuálnych osôb – majú prístup k vhodným hygienickým materiálom podľa svojich aktuálnych potrieb ⁽⁶⁵⁾.

Distribúcia tovaru (napr. potraviny, nepotravinová pomoc) sa uskutočňuje spôsobom, ktorý je bezpečný pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb (napríklad sa hľadajú alternatívy, ak by ich zverejnenie mohlo vystaviť bezpečnostným rizikám).

Osvedčený postup. Distribučné miesta alebo priestory sa nachádzajú v blízkosti administratívnych priestorov alebo policajných/bezpečnostných priestorov a sú prísne monitorované. Zohľadňujú sa názory a obavy žiadateľov týkajúce sa nimi uprednostňovaných spôsobov distribúcie (napr. by sa mohlo zvážiť individuálna distribúcia pomoci konkrétnym žiadateľom na ad hoc základe alebo prípadne distribúcia podľa pohlavia).

⁽⁶⁴⁾ Ďalšie relevantné informácie o rôznych postupoch krajín EÚ+ týkajúcich sa prístupu žiadateľov k zdravotnej starostlivosti súvisiacej s transrodovými osobami sú uvedené v dokumente agentúry FRA, [Current migration situation in the EU: Lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex asylum seekers](#) (Súčasná migračná situácia v EÚ: žiadatelia o azyl z radov LGBTI osôb), marec 2017, s. 14.

⁽⁶⁵⁾ Napríklad transrodoví muži majú prístup k menštruačným hygienickým potrebám.

Prevenia násillia a reakcia na násillie

Žiadateľom sa poskytnú informácie o rôznych druhoch násillia a zneužívania, s ktorými sa môžu stretnúť, vrátane rodovo motivovaného násillia, obchodovania s ľuďmi, nátlaku a deprivácie⁽⁶⁶⁾. Informácie sa poskytujú pomocou najvhodnejších kanálov, pričom sa vždy prihliada na bezpečnosť a dôvernosť LGBTIQ osôb.

Zavedený je mechanizmus na bezpečné oznamovanie a reakciu na prípady násillia, ku ktorým dochádza v prijímacích zariadeniach. Mechanizmus poskytuje aj podporu obetiam a opatrenia na vyvodenie zodpovednosti voči páchatateľom⁽⁶⁷⁾. Zamestnanci v oblasti prijímania sú o tomto mechanizme informovaní, ich presné úlohy sú jasne určené a zamestnanci špecializovaní na problematiku SOGIESC majú kľúčovú úlohu v reakcii vrátane poskytovania podpory obetiam.

Žiadatelia sú informovaní o mechanizmoch oznamovania a/alebo iných kanáloch a spôsoboch, ako bezpečne nahlásiť násillie a vyhľadať pomoc⁽⁶⁸⁾, ak k takýmto skutkom dôjde (v prijímacom zariadení alebo mimo neho), a o ich právach ako obetí násillia v hostiteľskej krajine.

V prípade potreby sa žiadateľom poskytnú informácie o existujúcich vnútroštátnych alebo miestnych službách a činnostiach zameraných na prevenciu násillia.

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sú zahrnutí do konzultácií zameraných na identifikáciu výziev, obáv alebo prekážok, ktorým by mohli čeliť pri prístupe k mechanizmom bezpečného oznamovania a pri získavaní relevantnej podpory.

Obmedzenie a odňatie materiálnych prijímacích podmienok

Osobitná situácia a potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb sa zohľadňujú na základe individuálneho posúdenia pred rozhodnutím o znížení alebo odňatí materiálnych podmienok prijímania. Zaistené sú alternatívne možnosti, ako zabezpečiť, aby žiadatelia z radov LGBTIQ osôb mohli žiť dôstojne.

⁽⁶⁶⁾ Vráťane informácií o práve na ochranu pred násillím a inými škodlivými skutkami, vplyve týchto skutkov a skutočnosti, že takéto skutky sú v hostiteľskej krajine zakázané a kriminalizované.

⁽⁶⁷⁾ V prípade potreby sa žiadateľom poskytnú aj kontaktné informácie na vyhradené alebo špecializované policajné oddelenie (napr. pre obeť násillia alebo pre LGBTIQ osoby).

⁽⁶⁸⁾ Vráťane informácií o vnútroštátnych alebo miestnych poskytovateľoch služieb a organizáciách podporujúcich obeť násillia a o tom, ako sa dostať k týmto skupinám.

Tabuľka. Riadenie zraniteľností a osobitných potrieb**3. Riadenie zraniteľností a osobitných potrieb ⁽⁶⁹⁾****Identifikácia a posudzovanie**

Existuje štandardizovaný mechanizmus (postup/pracovný tok/štandardné prevádzkové postupy) na identifikáciu a posudzovanie žiadateľov s osobitnými potrebami, ktorý zahŕňa odkazy na potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Úlohy jednotlivých zodpovedných zamestnancov (a poskytovateľov služieb) sú jasne uvedené v mechanizme a žiadatelia ich poznajú.

Mechanizmus je zamestnancom v oblasti prijímania známy a každý zamestnanec pozná svoju úlohu a očakávané úlohy počas celého postupu.

Posudzovanie potrieb žiadateľov z radov LGBTIQ osôb vykonávajú zamestnanci, ktorí sú špecializovaní a/alebo vyškolení v otázkach súvisiacich so SOGIESC. Ak to nie je možné, toto posudzovanie môžu vykonať špecializovaní poskytovatelia služieb.

Medzi odborníkmi na prijímanie (napr. sociálni pracovníci, psychológovia) sa určujú referenčné alebo kontaktné osoby, ktoré sa špecializujú na riešenie prípadov žiadateľov s odlišnými SOGIESC a na to, ako podporiť sebaidentifikáciu ⁽⁷⁰⁾.

Osvedčený postup. *Plagáty s fotografiami referenčných osôb pre SOGIESC sú vystavené v prijímacom zariadení spolu s informáciami o tom, ako sa na ne obrátiť, aby sa k nim zainteresované osoby mohli dostať priamo, ak majú otázky alebo potrebujú podporu.*

Reakcia a postúpenia prípadov

V rámci systému prijímania/prijímacieho zariadenia je k dispozícii aktualizovaný zoznam ⁽⁷¹⁾ poskytovateľov špecializovaných služieb, vrátane organizácií LGBTIQ, spolu s informáciami o tom, ako ich kontaktovať a/alebo ako vykonať postúpenia prípadov (napr. vlastné postúpenie, postúpenie len prostredníctvom organizácií/orgánov).

V prijímacom zariadení alebo orgáne je zavedený aktuálny mechanizmus postúpení prípadov, a to aj pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

⁽⁶⁹⁾ Kľúčové aspekty, ktoré sú tu zahrnuté, sa týkajú prevádzkových a štandardizovaných postupov a pracovných tokov pri riešení zraniteľností a osobitných potrieb pri prijímaní. Ďalšie informácie o identifikácii a riadení jednotlivých prípadov sú uvedené v kapitole [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#).

⁽⁷⁰⁾ Referenčné/kontaktné osoby pre SOGIESC môžu slúžiť aj ako kontaktné osoby pre iné skupiny žiadateľov s osobitnými potrebami v závislosti od kapacity prijímacieho zariadenia a počtu v ňom nasadených zamestnancov. Takíto zamestnanci by mohli viesť odbornú prípravu alebo inak podporovať iných zamestnancov pri riešení prípadov osôb s odlišnými SOGIESC.

⁽⁷¹⁾ Zoznam užitočných informácií a kontaktných údajov poskytovateľov služieb vrátane podrobností alebo opisu ich služieb, mandátu a oblastí pokrytia a reakcie.

Zamestnanci sú informovaní o uvedených mechanizmoch a zoznamoch, sú o nich informovaní a sú vyškolení alebo poučení, ako ich používať.

Je stanovený mechanizmus následných opatrení alebo usmernenie pre postúpenia prípadov s konkrétnymi opatreniami a krokmi, ktoré sa majú prijať.

Tabuľka. Poskytovanie informácií

4. Poskytovanie informácií ⁽⁷²⁾

Informácie určené žiadateľom z radov LGBTIQ osôb

Žiadatelia s odlišnými SOGIESC sú informovaní o svojich osobitných právach a povinnostiach pri prijímaní vrátane otázok týkajúcich sa postupov identifikácie a posudzovania a o tom, že na základe individuálneho posúdenia môžu mať prospech z osobitných podmienok prijímania.

Informácie určené všetkým žiadateľom

Žiadatelia sú informovaní o domovom poriadku v ubytovacom zariadení vrátane zákazu útokov a násillia voči iným žiadateľom, a to aj na základe SOGIESC.

Žiadatelia sú informovaní o práve každého, kto žije v krajine azylu, nebyť vystavený násilliu, diskriminácii a stigmatizácii, a to aj na základe SOGIESC ⁽⁷³⁾.

Na požiadanie žiadateľa sa poskytujú informácie o právach a nárokoch v hostiteľskej krajine špecifické pre SOGIESC, čo môže zahŕňať napríklad informácie o administratívnych postupoch týkajúcich sa SOGIESC (napr. právne uznanie rodu, možnosť žiadateľov rovnakého pohlavia uzavrieť civilný zväzok alebo manželstvo).

Žiadatelia sú informovaní o úlohách prijímacích pracovníkov a iných poskytovateľov služieb zapojených do postupov týkajúcich sa identifikácie a posudzovania osobitných potrieb a reakcie na ne. To zahŕňa informácie o konkrétnych zamestnancoch v oblasti prijímania, ktorí sú určené ako kontaktné osoby alebo referenčné osoby pre SOGIESC/rodové otázky/zraniteľnosť.

⁽⁷²⁾ Ďalšie informácie a praktické odporúčania týkajúce sa poskytovania informácií sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, kapitola 5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti; portál agentúry EUAA [Let's Speak Asylum](#) – portál „Na slovíčko o azyle“, ktorý okrem iných relevantných zdrojov a praktických usmernení obsahuje aj brožúru EUAA [Brochure on self-identification of vulnerabilities and special needs](#) (Brožúra o sebaidentifikácii zraniteľných miest a osobitných potrieb), júl 2023, ktorá sa týka žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

⁽⁷³⁾ Pozri aj tabuľku [2. Proces prijímania a podmienky prijímania](#).

Prístupnosť a dostupnosť

Prijímacie orgány a zamestnanci zabezpečia, aby boli informácie ľahko prístupné a dostupné všetkým žiadateľom vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v jazyku, ktorému rozumejú ⁽⁷⁴⁾.

Informácie sa poskytujú spôsobom zohľadňujúcim vek, zrelosť a pohlavie a zahŕňajúcim všetky skupiny ⁽⁷⁵⁾.

Informácie sa poskytujú bezpečným spôsobom, ktorý nepodnecuje k zverejňovaniu informácií ani k odhaleniu žiadateľov z radov LGBTIQ osôb ⁽⁷⁶⁾.

Komunikačné a informačné materiály (napr. letáky, plagáty, videá) vystavené v prijímacích priestoroch (napr. registrácia, konzultačné kancelárie) sú inkluzívne z hľadiska rodu a SOGIESC, napr. tým, že sú na nich zobrazené osoby s odlišnou rodovou identitou, rodovým prejavom alebo sexuálnou orientáciou.

Tabuľka. Účasť a osвета

5. Účasť a osвета

Účasť a angažovanosť

Je zavedený funkčný mechanizmus spätnej väzby a sťažností ⁽⁷⁷⁾ a všetci žiadatelia sú informovaní o tom, ako ho používať. Tento mechanizmus umožňuje v prípade potreby poskytnúť anonymnú spätnú väzbu. Od žiadateľov sa takisto požaduje, aby identifikovali bezpečnostné problémy, uviedli potenciálne rizikové body pri prijímaní a oznámili diskriminačné postupy. Žiadatelia sú informovaní o opatreniach prijatých na základe ich spätnej väzby a o všetkých postupoch, ktoré sa zaviedli.

⁽⁷⁴⁾ To je obzvlášť dôležité v prípadoch, keď sú žiadatelia z radov LGBTIQ osôb pridelení do samostatných ubytovacích zariadení (nie v rámci spoločného prijímacieho zariadenia), alebo sa vyhýbajú verejnému vystavovaniu kvôli obavám zo stigmatizácie, odhalenia a obťažovania.

⁽⁷⁵⁾ Ďalšie informácie a odporúčania týkajúce sa používania inkluzívnej komunikácie a jazyka sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, oddiel 3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk.

⁽⁷⁶⁾ Prijímacie orgány vyberajú a používajú najvhodnejšie prostriedky poskytovania informácií (napr. virtuálne, letáky, skupinové informačné stretnutia, individuálne stretnutia), o ktorých sa rozhoduje v každom jednotlivom prípade a podľa kontextu, aby sa predišlo riziku, že žiadateľov z radov LGBTIQ osôb iné osoby vylúčia alebo označia za LGBTIQ osoby.

⁽⁷⁷⁾ V rozsahu pôsobnosti tejto praktickej príručky sa „mechanizmus sťažností a spätnej väzby“ vzťahuje na štandardizovaný systém, v rámci ktorého sa prijímajú a spracúvajú obavy žiadateľov týkajúce sa návrhu a poskytovania podmienok prijímania a reaguje sa na ne. Netýka sa oznamovania incidentov násilia alebo iných škodlivých skutkov; pre takýto mechanizmus pozri tabuľku [4. Poskytovanie informácií](#).

Prijímacie orgány zabezpečia rôzne kanály na poskytovanie spätnej väzby a/alebo podávanie sťažností, aby sa predišlo riziku vylúčenia skupín s osobitnými potrebami vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb ⁽⁷⁸⁾.

Osvetové kampane a činnosti sa vykonávajú spôsobom, ktorým sa zabezpečuje, aby boli žiadatelia z radov LGBTIQ osôb oslovení a primerane zapojení do konaní bezpečným spôsobom ⁽⁷⁹⁾. Pri vykonávaní osvetových činností sa vždy používa jazyk a komunikácia, ktoré sú inkluzívne z hľadiska SOGIESC ⁽⁸⁰⁾.

Osvedčený postup. *Skupiny a štruktúry zastúpenia v komunite sa zriaďujú a fungujú inkluzívnym spôsobom pre žiadateľov s rôznymi charakteristikami a identitami vrátane odlišných SOGIESC.*

Tabuľka. Ľudské zdroje a znalosti

6. Ľudské zdroje a znalosti

Nábor a kódex správania

Náborové postupy pre zamestnancov v oblasti prijímania, ktorí pracujú priamo so žiadateľmi, zahŕňajú overovanie referencií v súvislosti s predchádzajúcim nevhodným správaním, obťažovaním alebo iným typom porušenia voči jednotlivcom.

Všetci zamestnanci, ktorí pracujú priamo so žiadateľmi alebo v ich blízkosti [vrátane podporného personálu ⁽⁸¹⁾], sú viazaní pravidlami alebo predpismi týkajúcimi sa ich očakávaného prístupu a správania voči všetkým ubytovaným osobám bez ohľadu na ich osobné charakteristiky vrátane SOGIESC.

Osvedčený postup. *Prijímací orgán vypracoval rámec hodnôt, správania a etického správania (napr. kódex správania), v ktorom sa špecifikujú kľúčové pojmy a zásady tvoriace základ práce v kontexte prijímania, ktorý sa uplatňuje na všetkých zamestnancov pri prijímaní. To zahŕňa aj odkaz na zákaz sexuálneho obťažovania a zneužívania zo strany zamestnancov voči žiadateľom.*

⁽⁷⁸⁾ Niektoré príklady spôsobov poskytovania spätnej väzby zahŕňajú osobnú komunikáciu, asistenčné pracoviská, call centrá/horúce linky, špecializované e-mailové účty, obojsmerné SMS systémy, sociálne médiá, prieskumy spokojnosti, schránky na predkladanie návrhov, hlasové záznamníky, komunitné konzultácie a posudzovania.

⁽⁷⁹⁾ Spôsobom, ktorým sa predchádza neželanému zverejneniu informácií alebo odhaleniu žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

⁽⁸⁰⁾ Ďalšie informácie o inkluzívnom jazyku a komunikácii sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, oddiel 3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk.

⁽⁸¹⁾ Medzi podporný personál môže patriť napríklad personál v oblasti bezpečnosti a upratovania.

Rozmanitosť

V procesoch a stratégiách náboru a nasadzovania zamestnancov sa zohľadňuje rozmanitosť vrátane tlmočníkov a podporného personálu.

Osvedčený postup. Pri poskytovaní podmienok prijímania sú nasadené osoby s odlišnými SOGIESC, najmä tie, ktoré pracujú priamo so žiadateľmi. Podobne sa takýmto osobám poskytuje možnosť pracovať na vedúcich alebo zastupujúcich pozíciách (napr. riadiaci pracovníci alebo vedúci tímov), pretože by to pomohlo vytvoriť bezpečný priestor pre žiadateľov, aby sa mohli sami identifikovať, a zároveň by to vyslalo signál informovanosti a záväzku pochopiť a rešpektovať potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

Žiadatelia môžu vyjadriť, že uprednostňujú to-ktoré pohlavie zamestnanca, ak chcú diskutovať o citlivých témach, a ich želanie je zohľadnené ⁽⁸²⁾.

Rešpektujúca a inkluzívna komunikácia

Pri kontakte so žiadateľmi pri prijímaní sú si všetci zamestnanci vedomí úctivého a rodovo citlivého jazyka, vrátane preferovaných zámen, a tento jazyk používajú ⁽⁸³⁾.

Tlmočníci a kultúrni mediátori v oblasti prijímania sú riadne vyškolení a informovaní o používaní terminológie súvisiacej so SOGIESC v zdrojovom aj cieľovom jazyku ⁽⁸⁴⁾. Na tento účel má agentúra EUAA viacjazyčnú zbierku pojmov a ich vymedzenia, ktoré sú dôležité pre prácu agentúry v oblasti azylu a prijímania. Zbierky sú k dispozícii vo všetkých jazykoch EÚ a v niektorých jazykoch, ktorými najčastejšie hovoria žiadatelia o medzinárodnú ochranu ⁽⁸⁵⁾.

Rozvoj vedomostí a kapacít

Všetci prijímací pracovníci (vrátane tlmočníkov a zdravotníckeho personálu) majú prístup k základnej odbornej príprave o SOGIESC a o otázkach týkajúcich sa SOGIESC v kontexte azylu ⁽⁸⁶⁾.

⁽⁸²⁾ Ak pridelenie zamestnanca určitého pohlavia nie je v danom čase možné, zväži sa možnosť odložiť konzultáciu so žiadateľom dovtedy, kým nebude možné vyhovieť jeho preferenciám, pričom sa zohľadní aj naliehavosť každého prípadu/záležitosti. V opačnom prípade je žiadateľ informovaný o nedostupnosti a môže sa slobodne rozhodnúť, či informácie poskytne alebo nie.

⁽⁸³⁾ Ďalšie informácie o vytváraní bezpečných priestorov a používaní inkluzívneho jazyka sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, oddiel 3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk. Kapitola 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov.

⁽⁸⁴⁾ V prípade tlmočníkov a kultúrnych mediátorov určených na podporu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (okrem iného alebo výlučne) by to malo zahŕňať aj lekársku terminológiu a terminológiu súvisiacu so SRZ.

⁽⁸⁵⁾ Terminologická databáza agentúry EUAA týkajúca sa azylu a prijímania je k dispozícii na adrese <https://euaa.europa.eu/iate>.

⁽⁸⁶⁾ Ďalšie informácie o prvkoch a témach, na ktoré sa majú vzťahovať takéto školenia, sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, oddiel 5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC.

Všetci zamestnanci pracujúci v oblasti prijímania (vrátane tlmočníkov, bezpečnostných zamestnancov, polície, zdravotníckeho a podporného personálu) majú prístup k odbornej príprave týkajúcej sa identifikácie násilia (vrátane rodovo motivovaného násilia) a prijatia potrebných opatrení v reakcii naň.

Kontaktné osoby pre SOGIESC/rodové otázky/zraniteľnosť (alebo referenčné osoby) a rozhodovači majú prístup k pokročilej odbornej príprave o problematike týkajúcej sa SOGIESC, rodových otázok a rodovo motivovaného násilia.

Zdravotnícky personál a ostatní poskytovatelia zdravotnej starostlivosti pri prijímaní majú vedomosti o identifikácii a riešení osobitných zdravotných potrieb žiadateľov s odlišnými SOGIESC, najmä žiadateľov z radov transrodových, rodovo nekonformných, nebinárnych a intersexuálnych osôb ⁽⁸⁷⁾.

Pravidelne sa očakávajú doškolenia o uvedených otázkach.

Zdravotnícky personál a iní poskytovatelia zdravotnej starostlivosti poskytujú svoje služby žiadateľom z radov LGBTIQ osôb úctivo a medicínsky vhodným spôsobom ⁽⁸⁸⁾.

Tabuľka. Externá koordinácia a spolupráca

7. Externá koordinácia a spolupráca ⁽⁸⁹⁾

Organizácie LGBTIQ

Prijímací orgán (alebo prijímacie zariadenie) udržiava účinný mechanizmus koordinácie a spolupráce s organizáciami LGBTIQ na vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni ⁽⁹⁰⁾.

⁽⁸⁷⁾ Externé subjekty a poskytovatelia s odbornými znalosťami v príslušných oblastiach (napr. organizácie občianskej spoločnosti, lekárske združenia) by sa takisto mohli podieľať na uľahčovaní a organizovaní činností zameraných na budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti zdravotníckych pracovníkov, najmä ak samotný prijímací orgán neposkytuje žiadateľom priamo zdravotnú starostlivosť a lekárske služby.

⁽⁸⁸⁾ K niektorým príkladom nevhodného a zneužívajúceho správania alebo prístupu zdravotníckeho personálu k žiadateľom z radov LGBTIQ osôb patrí patologizovanie trans identít; pokusy zabrániť žiadateľom vo vykonaní zmeny pohlavia; diskriminácia pri poskytovaní služieb alebo odmietnutie služieb na základe SOGIESC; fyzické, psychické a verbálne obťažovanie; hanlivý jazyk; fyzicky agresívne zaobchádzanie; nesprávne rodové označenie žiadateľov a personál kladúci žiadateľom dotieravé otázky o ich súkromnom živote, ako napríklad zisťovanie informácií o ich pohlavných orgánoch alebo sexuálnych partneroch z osobnej zvedavosti, keď tieto informácie nie sú z lekárskeho hľadiska relevantné.

⁽⁸⁹⁾ Kľúčové aspekty, ktoré sú tu uvedené, sa týkajú spôsobov aktívneho zapojenia externých zainteresovaných strán do úsilia vynaloženého na zmiernenie rizík a podporu posilňovania postavenia žiadateľov prostredníctvom spolupráce a účasti. Ďalšie informácie sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, kapitola 6. Spolupráca a koordinácia.

⁽⁹⁰⁾ Mechanizmus by mohol zahŕňať rôzne prostriedky a kanály (napr. pravidelné alebo ad hoc stretnutia medzi orgánom a organizáciami, elektronickú komunikáciu s aktualizáciami, novinky, žiadosti o podporu alebo informácie).

Prijímací orgán (alebo prijímacie zariadenie) podľa potreby vedie konzultácie s občianskou spoločnosťou a medzinárodnými organizáciami okrem iného o otázkach týkajúcich sa poskytovania podmienok prijímania a vypracovania plánu pre prípad nepredvídaných udalostí ⁽⁹¹⁾. Ak je to potrebné alebo možné, tieto organizácie môžu zahŕňať aj organizácie LGBTIQ.

Vnútroštátne orgány a iné zainteresované strany

Prijímací orgán (alebo prijímacie zariadenie) udržiava účinnú koordináciu a spoluprácu s inými orgánmi alebo subjektmi, ktoré sú zodpovedné za rodovú problematiku alebo sa ňou zaoberajú (napr. vnútroštátny orgán zodpovedný za rodovú rovnosť, oddelenia polície špecializované na rodovú problematiku/SOGIESC, národné komisie pre ľudské práva, ombudsman), a s inými orgánmi, ktoré sa podieľajú na poskytovaní služieb žiadateľom (napr. školy, verejné nemocnice) ⁽⁹²⁾.

Prijímací orgán (alebo prijímacie zariadenie) vedie konzultácie s príslušnými orgánmi a inými zainteresovanými stranami o otázkach týkajúcich sa poskytovania a zlepšovania podmienok prijímania.

Súvisiaca odborná príprava agentúry EUAA

Agentúra EUAA ponúka modul odbornej prípravy s názvom „**Žiadatelia s odlišnými SOGIESC**“, ktorý je určený pre zamestnancov v oblasti azylu a prijímania. Modul umožňuje odborníkom z praxe pochopiť potenciálne výzvy a súvisiace dôsledky, s ktorými sa môžu stretnúť žiadatelia z radov LGBTIQ osôb v kontexte azylu, zhodnotiť, ako sa riešia potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v kontexte azylu, a prijať citlivý prístup k žiadateľom z radov LGBTIQ osôb.

Ak máte záujem zúčastniť sa školení organizovaných agentúrou EUAA, kontaktujte osobu zodpovednú za odbornú prípravu v rámci vášho orgánu s cieľom získať ďalšie informácie.

⁽⁹¹⁾ Článok 32 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽⁹²⁾ Pozri aj tabuľku [2. Proces prijímania a podmienky prijímania](#).

Osvedčené postupy

- **Mechanizmy spätnej väzby.** Prostredníctvom online prieskumu spokojnosti (ankety), ktorý je k dispozícii v 18 jazykoch, môžu dospelé ubytované osoby prijímacích zariadení v Belgicku vyjadriť svoje názory na viaceré podmienky prijímania (ubytovanie, strava, oblečenie, sanitárne zariadenia) a poradenstvo (usmerňovanie/ sprevádzanie), ktoré sa im dostáva. Prostredníctvom prieskumu Belgická federálna agentúra pre prijímanie žiadateľov o azyl (Fedasil) takisto skúma pocit bezpečnosti a pohody ubytovaných osôb. Ubytované osoby sú požiadané, aby sa zúčastnili na prieskume 2 – 4 mesiace po príchode do prijímacieho zariadenia. Prijímacie zariadenia využívajú výsledky na vypracovanie opatrení na zlepšenie a informujú ubytované osoby a zamestnancov o spokojnosti a prekážkach v súvislosti s prijímaním. Prieskumom sa takisto poskytujú dôležité informácie pre centrálnu službu na zlepšenie poskytovania podmienok prijímania.
- **Spolupráca a budovanie kapacít.** Ústredná agentúra pre prijímanie žiadateľov o azyl (COA) v Holandsku podporuje projekty organizácie LGBTIQ s názvom COC Nederland, ktorej cieľom je zlepšiť pohodu a bezpečnosť žiadateľov LGBTIQ prostredníctvom poskytovania sociálnych aktivít pre žiadateľov a odbornej prípravy pre zamestnancov COA. Školenia o spolupráci pre zamestnancov COA sa vypracovali v spolupráci s ubytovanými osobami z radov LGBTIQ osôb, kontaktnými osobami pre LGBTIQ osoby v COA a inými zamestnancami COA. COA umožňuje tieto školenia a nabáda zamestnancov, aby sa na nich zúčastňovali. Zamestnanci organizácie COA sú vo všeobecnosti oboznámení s miestnymi sociálnymi činnosťami a postupujú žiadateľov k ďalšej podpore.
- **Poskytovanie informácií a zvyšovanie informovanosti.** Agentúra Fedasil vytvorila platformu na poskytovanie informácií pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu ⁽⁹³⁾. Informácie sú k dispozícii v 14 jazykoch a sú rozdelené do ôsmich tém: azyl a konanie, ubytovanie, život v Belgicku, návrat, práca, vzdelávanie (vzdelávanie, školská dochádzka a uznávanie diplomov), otázky týkajúce sa detí bez sprievodu a zdravie. Jedna z podkapitol má názov „Identita a sexualita“ a vysvetľujú sa v nej rôzne pojmy SOGIESC a poskytujú sa informácie o organizáciách LGBTIQ a o SOGIESC ako dôvode pre medzinárodnú ochranu. Prostredníctvom cieľenej komunikačnej kampane oboznámila agentúra Fedasil s touto webovou lokalitou všetkých úradníkov prvého kontaktu a žiadateľov v Belgicku ⁽⁹⁴⁾.

⁽⁹³⁾ Fedasil, „[Information hub for asylum seekers in Belgium](#)“ (Informačné centrum pre žiadateľov o azyl v Belgicku).

⁽⁹⁴⁾ Fedasil, [videá o poskytovaní informácií](#), YouTube.

- **Vytvorenie bezpečných priestorov.** Medzinárodná organizácia pre migráciu, región hlavného mesta Brusel a organizácia RainbowHouse Brussels vypracovali v Belgicku súbor nástrojov, ktorých cieľom je vytvoriť bezpečný priestor pre ľudí s migrantským pôvodom, ktorí sa identifikujú ako LGBTIQ osoby. Tento súbor nástrojov bol vypracovaný s cieľom pomôcť preklenúť priepasť medzi LGBTIQ osobami s migrantským pôvodom a službami prvej línie v mestskom kontexte ⁽⁹⁵⁾.
- **Kontaktné osoby pre LGBTIQ osoby.** V Holandsku sú spomedzi zamestnancov v oblasti prijímania vymenované konkrétne kontaktné osoby pre LGBTIQ osoby, ktoré absolvujú ďalšiu odbornú prípravu. Cieľom je mať v každom prijímacom zariadení aspoň jednu kontaktnú osobu pre LGBTIQ osoby. Kontaktné osoby plnia úlohu koučov voči ostatným zamestnancom a sú informované o relevantnom vývoji v oblasti politiky a služieb dostupných pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

⁽⁹⁵⁾ Medzinárodná organizácia pre migráciu, región hlavného mesta Brusel a RainbowHouse Brussels, [LGBTQI+ Toolbox](#) (Súbor nástrojov pre LGBTQI+ osoby), 2020.

3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC

Všetci jednotlivci, bez ohľadu na ich SOGIESC, budú migračný proces prežívať odlišne a budú sa stretávať s rôznymi výzvami, napríklad na základe ich kultúrneho, ekonomického, rodinného, politického a náboženského prostredia. Ako je podrobne uvedené v kapitole [2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní](#), žiadatelia s odlišnými SOGIESC môžu čeliť ďalším problémom, pretože nezodpovedajú prevládajúcim spoločenským normám. Okrem toho a v dôsledku týchto rizík môžu žiadatelia z radov LGBTIQ osôb váhať s odhalením svojich SOGIESC zo strachu pred stigmatizáciou, diskrimináciou a násilím. Preto je dôležité ⁽⁹⁶⁾ identifikovať a posúdiť osobitné potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC a reagovať na ne, a to na individuálnom základe, včas a primeraným spôsobom.

Zároveň je dôležité zdôrazniť, že v prípade žiadateľov z radov LGBTIQ osôb by sa tieto postupy mali vykonávať s cieľom **identifikovať a riešiť potenciálne potreby vyplývajúce z ich SOGIESC, a nie len s cieľom „poznať niekoho SOGIESC“**.

Táto kapitola je preto zameraná na riadenie osobitných potrieb a zraniteľností žiadateľov z radov LGBTIQ osôb na individuálnom základe a poskytuje spoľahlivé odporúčania týkajúce sa rôznych krokov a postupov, ktoré sa majú dodržiavať počas celého obdobia ⁽⁹⁷⁾.

3.1. Identifikácia žiadateľov z radov LGBTIQ osôb s osobitnými prijímacími potrebami

Identifikácia je formálny proces určovania, či má žiadateľ osobitné potreby alebo zraniteľnosti ⁽⁹⁸⁾. Zahŕňa zisťovanie ukazovateľov, znakov alebo prejavov zraniteľnosti osoby. Ukazovatele zraniteľnosti možno zistiť napríklad prostredníctvom priamej interakcie so žiadateľmi a pozorovaním vonkajších znakov; výpovedí samotných žiadateľov, ich príbuzných alebo iných žiadateľov či ubytovaných osôb v zariadení; prostredníctvom informácií, ktoré poskytli iní odborníci (lekárska diagnóza, predchádzajúce psychosociálne správy, poznatky o prebiehajúcom vyšetrowaní atď.); dokumentácie dostupnej v spise žiadateľa alebo v držbe žiadateľa, prípadne v iných databázach, ktoré má úradník k dispozícii; a činností, ktoré môžu viesť k identifikácii, ako sú individuálne pohovory, skupinové pohovory a informatívne stretnutia.

⁽⁹⁶⁾ Je to aj povinnosť stanovená v článku 22 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) a v článku 25 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽⁹⁷⁾ EUAA, [Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception – Operational standards and indicators](#) (Usmernenia k zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania – prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024, príloha 1. Súčasťou pracovného postupu v oblasti zraniteľnosti je orientačný pracovný postup v oblasti zraniteľnosti, pokiaľ ide o identifikáciu a posúdenie zraniteľnosti a reakciu na ňu.

⁽⁹⁸⁾ Podľa úradnej terminológie agentúry EUAA je identifikácia „uznanie osôb s osobitnými procesnými a/alebo prijímacími potrebami, aby sa im zabezpečilo primerané zaobchádzanie a ochrana počas procesu podávania žiadostí“.

Každý členský štát by mal mať zavedený štandardizovaný mechanizmus na identifikáciu zraniteľností a osobitných prijímacích potrieb. Každý členský štát by mal mať jasné pokyny o tom, kto je zodpovedný za identifikáciu, ako zaznamenávať osobitné potreby a zraniteľnosti, a usmernenia o tom, či, kedy a ako poskytnúť relevantné zistenia a informácie iným orgánom a poskytovateľom služieb [pozri aj tabuľku [3. Riadenie zraniteľností a osobitných potrieb](#) a dokument agentúry EUAA [Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception – Operational Standards and Indicators](#) (Usmernenia k zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania – prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024].

Prijímací pracovníci by mali mať vedomosti o osobitných potrebách a zraniteľnostiach a mali by byť schopní ich identifikovať a prijať potrebné opatrenia, a to aj v prípade žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Aj nešpecializovaní zamestnanci môžu odhaliť osobitné potreby a zraniteľnosti, preto sa odporúča, aby mali určité základné znalosti (napr. prostredníctvom príslušnej odbornej prípravy, koučovania) o identifikácii osobitných potrieb a zraniteľností vrátane potrieb žiadateľov s odlišnými SOGIESC (pozri aj tabuľku [6. Ľudské zdroje a znalosti](#)).

Prvotná identifikácia a zaznamenanie osobitných potrieb by sa mali uskutočniť čo najskôr, najlepšie v priebehu prvých dní od vstupu osoby do prijímacieho alebo príchodového zariadenia ⁽⁹⁹⁾. Nezabudnite, že identifikácia **nie je jednorazová úloha**, ktorá sa uskutočňuje len v počiatočnej fáze prijímania. Ide skôr o **priebežnú a nepretržitú činnosť, keďže zraniteľnosti a osobitné potreby sa môžu vyvinúť alebo prejavíť v neskoršej fáze**. Prijímací pracovníci by mali sledovať stav žiadateľov počas celého procesu prijímania a mali by byť schopní pozorovať a identifikovať zraniteľnosti alebo osobitné potreby, ktoré predtým neexistovali alebo neboli zjavné.

V nasledujúcom oddiele sa bližšie pozrieme na rôzne náležitosti, ktoré treba zväžiť v súvislosti s identifikáciou žiadateľov, ktorí sa môžu nachádzať v situácii zraniteľnosti a/alebo majú osobitné prijímacie potreby z dôvodu ich SOGIESC. Poskytuje sa v ňom niekoľko praktických odporúčaní, ktoré môžu prijímací pracovníci dodržiavať, aby uľahčili sebaidentifikáciu.

3.1.1. Sebaidentifikácia

V tomto oddiele sa pod pojmom sebaidentifikácia ⁽¹⁰⁰⁾ SOGIESC rozumie akt dobrovoľného odhalenia vlastných SOGIESC prijímacím pracovníkom alebo iným poskytovateľom služieb. K sebaidentifikácii môže dôjsť pri príchode alebo kedykoľvek počas pobytu žiadateľa pri prijímaní. Môže sa vyskytnúť počas procesov registrácie a identifikácie, počas posudzovania zraniteľnosti, v zdravotných a psychiatrických ambulanciách, počas zdravotného skríningu ⁽¹⁰¹⁾ alebo počas prijímania pomoci alebo poskytovania informácií žiadateľom.

⁽⁹⁹⁾ Proces identifikácie osobitných potrieb a zraniteľností by sa nemal zamieňať so zdravotným skríningom, ktoré zvyčajne vykonáva zdravotnícky personál krátko po tom, ako žiadateľ vstúpi do systému prijímania alebo v počiatočnej fáze príchodu do hostiteľskej krajiny. Tieto dva postupy sa môžu uskutočniť súčasne a/alebo ich môžu vykonávať rovnakí zamestnanci pri prijímaní (napr. zdravotnícky personál). Identifikácia a posudzovanie osobitných potrieb a zraniteľností však presahujú rámec zdravotného skríningu. Zahrňujú oveľa viac ukazovateľov, znakov a dôkazov o situácii osoby, ako je uvedené v tomto oddiele. Podobne by sa identifikácia nemala zamieňať s predbežnou identifikáciou (alebo skríningom zraniteľnosti), ktorá sa často používa v nepredvídaných situáciách, keď môže nastať nedostatok kapacít, času a primeraných mechanizmov reakcie a postúpenia prípadov. Predbežnú identifikáciu však nemožno považovať za dostatočný alebo samostatný krok na identifikáciu situácií zraniteľnosti a po nej by mala nasledovať plnohodnotná identifikácia a posudzovanie.

⁽¹⁰⁰⁾ Často sa označuje aj ako „sebaodhalenie“.

⁽¹⁰¹⁾ Pojem „zdravotný skríning“ sa vzťahuje na činnosti „triedenia“, „lekárskeho vyšetrenia“ a „dôkladného vyšetrenia“, ktoré vykonáva zdravotnícky personál pri prijímaní.

Pokiaľ ide o žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, **jediným vhodným prostriedkom identifikácie, ktorý je založený na právach, je sebaidentifikácia**. Pokiaľ osoba neposkytne informácie týkajúce sa jej SOGIESC, prijímací pracovníci by sa mali zdržať identifikácie a registrácie osôb ako žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, pretože pre dotknutú osobu to môže mať vážne negatívne dôsledky. Medzi takéto dôsledky patrí trauma/opakovaná traumatizácia, sebaizolácia a strata dôvery voči úradom/prijímacím pracovníkom.

Vo väčšine prípadov LGBTIQ osoby neodhalia svoje SOGIESC orgánom hneď po príchode do krajiny azylu; môže to mať niekoľko dôvodov vrátane toho, že si v čase príchodu nie sú plne vedomé svojich SOGIESC; obávajú sa hanby, stigmy alebo obťažovania zo strany svojich rodín alebo iných členov vlastnej alebo hostiteľskej komunity a hanbia sa alebo prežívajú internalizovanú homo-/bi-/trans-/intersexfóbiu. Toto sú niektoré orientačné dôvody, prečo by ste mali prijať vhodné opatrenia a kroky na uľahčenie a podporu sebaidentifikácie ⁽¹⁰²⁾ a mať zavedené príslušné záruky pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, aby mohli bezpečne odhaliť svoje SOGIESC a získať vhodné služby alebo podporu.

Okrem toho sa LGBTIQ deti a mladí ľudia môžu zdráhať poskytnúť informácie o svojich SOGIESC v prítomnosti svojich rodín. Snažte sa zabezpečiť, aby boli potreby týchto detí vhodne a bezpečne identifikované, a to prostredníctvom spolupráce a konzultácií so zamestnancami špecializujúcimi sa na prácu s deťmi, vrátane možnosti vykonávať postupy identifikácie osobitne pre každého člena rodiny.

Umožnenie sebaidentifikácie

Ako je opísané v kapitole [2. Zmiernenie rizika pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní](#), žiadatelia o medzinárodnú ochranu, a najmä žiadatelia z radov LGBTIQ osôb, čelia pri prijímaní rôznym výzvam, a to na kolektívnom aj individuálnom základe, ktoré môžu závažne brániť ich uplatňovaniu práv a prístupu k podmienkam prijímania pre žiadateľov s osobitnými potrebami. V tomto oddiele sa zdôrazňujú spoločné výzvy a prekážky v súvislosti so sebaidentifikáciou a uvádzajú sa príslušné odporúčania o tom, ako možno tieto prekážky odstrániť. Výzvy a prekážky sú zoradené podľa tém, za ktorými bezprostredne nasledujú príslušné odporúčania.

⁽¹⁰²⁾ Ďalšie informácie o prijímaní opatrení na podporu sebaidentifikácie sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, kapitola 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov a tabuľka v oddiele [Umožnenie sebaidentifikácie](#) v tejto príručke.

Tabuľka. Umožnenie sebaidentifikácie: výzvy, prekážky a odporúčania**1a. Výzvy a prekážky: násilie a izolácia****Strach z vystavenia diskriminácii, zneužívaniu a násiliu**

Počas migračnej cesty a po príchode do krajiny azylu sú ľudia s odlišnými SOGIESC často naďalej vystavení diskriminácii alebo dokonca násiliu a vykorisťovaniu. Ak sa takýchto skutkov dopúšťajú zamestnanci a iní poskytovatelia pri prijímaní, sebaidentifikácia sa stáva náročnejšou z dôvodu strachu z úradov a nedostatku dôvery v ne.

Stigma, izolácia a marginalizácia

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sa často nemôžu alebo nechcú obrátiť na iných žiadateľov alebo zamestnancov zo strachu pred stigmatizáciou, obťažovaním alebo marginalizáciou. Tieto obavy sú väčšie, keď ľudia s odlišnými SOGIESC cestujú so svojimi rodinami alebo závislými osobami. Partneri a deti rovnakého pohlavia môžu byť obzvlášť viditeľní, a preto viac vystavení stigmatizácii, diskriminácii a bezpráviu.

1b. Odporúčania**Bezpečné ubytovanie a bezpečné priestory pre LGBTIQ osoby**

Je dôležité zabezpečiť, aby pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb boli k dispozícii bezpečné možnosti ubytovania (pozri aj rámček [Ubytovanie – aspekty špecifické pre SOGIESC](#)). Prijatť opatrenia na zaistenie bezpečnosti v rôznych spoločných priestoroch prijímacieho zariadenia (napr. sanitárne zariadenia, distribučné miesta, informačné centrá). Zabezpečiť, aby boli k dispozícii dôverné priestory, najmä poradenské miestnosti, a aby sa adekvátna reakcia rozšírila prostredníctvom priameho poskytovania služieb alebo postúpení prípadov na kompetentných poskytovateľov služieb. Zabezpečiť, aby sa žiadatelia cítili pohodlne pri poskytovaní citlivých informácií. Podporovať rozmanitosť a začlenenie (vystavením dúhových vlajok, odznakov, log, plagátov atď.), ktoré môžu pozitívne prispievať k celkovým pocitom prijatia a rešpektu [ďalšie informácie a usmernenia o vytváraní bezpečných priestorov sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), oddiel 3.1. Vytvorenie bezpečných priestorov a rámček [Praktické tipy na vytvorenie bezpečných priestorov pre LGBTIQ osoby pri prijímaní](#)].

Inkluzívna a rodovo citlivá komunikácia

Používajte inkluzívny jazyk vo všetkých interakciách so žiadateľmi, a to na kolektívnej aj individuálnej báze; tieto interakcie môžu zahŕňať napríklad registračné formuláre, informačné a komunikačné materiály a individuálne stretnutia so všetkými žiadateľmi bez ohľadu na ich SOGIESC. Vždy buďte vo svojich interakciách a vyjadreniach pozitívni a povzbudzujte žiadateľov, aby v prípade ohrozenia vyhľadali podporu alebo aby dôverne poskytli informácie. Pri individuálnych stretnutiach sa žiadateľa vždy opýtajte na jeho preferovaný rod/zámeno a vyvarujte sa nesprávneho rodového označenia (ďalšie informácie o inkluzívnej komunikácii sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), oddiel 3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk).

2a. Výzvy a prekážky: postupy

Nedostatok vhodných postupov

Ak sa diskusia medzi žiadateľmi a prijímacími pracovníkmi uskutočňuje v spoločných priestoroch, je nepravdepodobné, že by sa pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC zabezpečila dôvernosť a vytvorilo bezpečné prostredie na to, aby mohli predstúpiť a poskytnúť tieto informácie, ak si to želajú. Okrem toho môže prekážky pri sebaidentifikácii vytvárať aj nedostatok informácií o tom, ako by sa s poskytnutými informáciami mohlo zaobchádzať, a absencia jasných a transparentných postupov riadenia zraniteľností (identifikácia, posudzovanie a reakcia).

2b. Odporúčania

Vytvorenie mechanizmov na riadenie zraniteľností a osobitných potrieb

Vývoj a používanie štandardizovaných mechanizmov (napr. protokolov, pracovných postupov, štandardných operačných postupov, usmernení) na riadenie zraniteľností a osobitných potrieb sú nevyhnutné na uľahčenie sebaidentifikácie a na prijatie potrebných krokov a opatrení, aby bolo možné reagovať na identifikované potreby. Žiadatelia by mali vedieť, že takéto mechanizmy existujú, pretože sa budú cítiť bezpečnejšie a istejšie, pokiaľ ide o sebaidentifikáciu, ak si budú vedomí toho, že ich potreby sa budú riadne a bezpečne identifikovať a riešiť. Prijímací pracovníci by mali byť informovaní o týchto mechanizmoch a takisto o ich presných rolách a predpokladaných úlohách.

Špecializovaná kontaktná osoba (osoby) pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb

V prijímacích zariadeniach môže byť vymenovaná špecializovaná kontaktná osoba (osoby) pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb spomedzi zamestnancov v oblasti prijímania; títo špecializovaní zamestnanci pôsobia ako referenčné osoby (napr. úradníci prvého kontaktu) pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ale aj pre iných zamestnancov, ktorí môžu potrebovať viac informácií o otázkach súvisiacich so SOGIESC. Žiadatelia by mali mať vedomosť o týchto kontaktných osobách.

Bezpečné postupy pre LGBTIQ deti

Aby ste sa vyhli možnému vystaveniu (odhaleniu) LGBTIQ detí ich rodinným príslušníkom, môžete zvážiť vykonanie samostatných postupov identifikácie v prípade, že je to možné v závislosti od vnútroštátnych postupov a platných pravidiel. Môže sa uskutočniť za účasti alebo po konzultácii s pracovníkmi špecializujúcimi sa na ochranu detí a vždy s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa a jeho želania.

3a. Výzvy a prekážky: informácie a informovanosť

Nedostatok informácií o právach a nárokoch

Žiadatelia nemusia mať včasný a bezpečný prístup k presným informáciám o právach a nárokoch LGBTIQ osôb v hostiteľských krajinách a o dostupných službách vrátane toho, ako sa k nim dostať. Rovnako si nemusia byť vedomí toho, ako a kedy nahlásiť prípady násillia, ako aj toho, že obeť majú možnosť vyhľadať a získať podporu.

3b. Odporúčania

Prístup k informáciám vrátane spôsobov oznamovania incidentov a hľadania podpory

Môžete vystaviť informácie (napr. adresu, kontaktné informácie, linky pomoci) vnútroštátnych alebo miestnych poskytovateľov služieb vrátane tých, ktorí poskytujú zdravotnú starostlivosť, duševné zdravie a psychosociálnu podporu, podporu obetiam rodovo motivovaného násillia, právnu pomoc, ako aj organizácií LGBTIQ. Zabezpečte, aby boli materiály a informácie k dispozícii na rôznych miestach v prijímacom zariadení, ako sú informačné tabule, kliniky, poradenské kancelárie a administratívne kancelárie.

V závislosti od kontextu a praxe môžete používať aj iné komunikačné kanály, ako sú sociálne médiá, SMS atď. Zabezpečte, aby prostriedky šírenia informácií neprispievali k cieleniu alebo vystaveniu (odhaleniu) konkrétnych žiadateľov alebo skupín. Takisto môžete vystaviť informácie o zavedených mechanizmoch oznamovania s jasnými informáciami o tom, ako možno bezpečne nahlásiť násillie a požiadať o príslušnú podporu (pozri aj tabuľku [4. Poskytovanie informácií](#), ako aj dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), oddiel 5.1. Typ informácií a 5.2. Ako poskytnúť informácie).

4a. Výzvy a prekážky: personálna kapacita

Obmedzené vedomosti a kapacity zamestnancov a poskytovateľov služieb

Prijímací pracovníci, najmä tí, ktorí sa podieľajú na riadení zraniteľností, nemusia byť vždy informovaní o presných potrebách a osobitostiach žiadateľov z radov LGBTIQ osôb vrátane používania rešpektujúcej terminológie a prijímania primeraného postoja pri interakcii s takýmito žiadateľmi.

Žiadatelia môžu byť neschopní alebo neochotní diskutovať o svojej situácii so zamestnancami kvôli negatívnym skúsenostiam z minulosti alebo preto, že úrady a iných poskytovateľov služieb považujú za neskúsených alebo neinformovaných o potrebách a výzvach špecifických pre LGBTIQ osoby.

4b. Odporúčania

Budovanie kapacít a rešpektujúci prístup

Osoby, ktoré priamo pracujú so žiadateľmi pri prijímaní⁽¹⁰³⁾, môžu využiť aktivity na budovanie kapacít vrátane kurzov odbornej prípravy, koučovania, samoučenia atď. v oblasti náležitostí SOGIESC vrátane SOGIESC v oblasti azylu.

Rozvoj kapacít sa môže uskutočňovať na rôznych úrovniach: od poskytovania základných vedomostí a zručností všetkým zamestnancom v oblasti prijímania až po pokročilú odbornú prípravu pre prijímacích pracovníkov, ktorí pracujú priamo so žiadateľmi. Platí to najmä pre tých, ktorí sú pridelení ako kontaktné osoby/referenčné osoby pre SOGIESC, a tých, ktorí sú zodpovední za identifikáciu, posudzovanie a reakciu na osobitné potreby a riadenie jednotlivých prípadov.

Ďalšie informácie o odbornej príprave sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – priezovové prvky](#), oddiel 5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC.

3.1.2. Ďalšie informácie dôležité pre identifikáciu

Hoci je preferovanou metódou pri práci so žiadateľmi s odlišnými SOGIESC sebaidentifikácia, existencia možných zraniteľností a osobitných potrieb sa môže prejaviť aj inými spôsobmi.

Po prvé, žiadateľa mohol predtým identifikovať alebo odporučiť iný zamestnanec alebo, čo je pravdepodobnejšie, iný orgán alebo subjekt (napr. rozhodujúci orgán, organizácie občianskej spoločnosti). Subjekty, ktorým žiadatelia z rado LGBTIQ osôb už poskytli informácie týkajúce sa ich osobitných potrieb, ich môžu postúpiť prijímacím orgánom alebo tieto informácie s nimi zdieľať za predpokladu, že dostali informovaný súhlas žiadateľa. Informácie o osobitných

⁽¹⁰³⁾ Medzi osoby, ktoré by mohli využiť takéto aktivity, môžu patriť štátni zamestnanci, riadiaci pracovníci, zdravotnícky personál, bezpečnostný personál, dodávatelia, dobrovoľníci, zamestnanci organizácií občianskej spoločnosti.

potrebách môžu prípadne vyplynúť z lekárskej alebo psychosociálnej správy príslušného odborníka (sociálneho pracovníka, psychológa, lekára atď.), ktorý žiadateľovi v minulosti pomáhal alebo ho vyšetroval ⁽¹⁰⁴⁾. Pre intersexuálne a transsexuálne osoby môže byť obzvlášť dôležitá zdravotná dokumentácia (napr. prebiehajúca alebo ukončená rodovo potvrdzujúca starostlivosť alebo iný typ zdravotnej starostlivosti špecifickej pre transsexuálne/intersexuálne osoby).

Okrem toho, s prihliadnutím na to, že vzhľad a správanie môžu byť nesprávne posudzované v dôsledku predsudkov a stereotypov, je kľúčovou zložkou úloh prijímajúceho pracovníka pozorné pozorovanie, najmä pokiaľ ide o viditeľné prvky, ako sú zranenia a rany, ale aj sebaizolácia a stiahnutie sa od ostatných a z aktivít. Prijímací pracovníci by mali so žiadateľom vždy diskutovať o pozorovaných prvkoch, ktoré môžu viesť k obavám o bezpečnosť a blaho žiadateľa.

Treba poznamenať, že ako zamestnanci v oblasti prijímania môžete často dostávať informácie (napr. vyhlásenia) o SOGIESC inej osoby od iných osôb (svedectvá rodiny, iných žiadateľov, partnerov). Musíte však zostať opatrní a nemali by ste sa spoliehať výlučne na informácie, ktoré poskytli iné osoby, ale vždy by ste mali ponechať čas a priestor na sebaidentifikáciu, aby ste danej osobe nespôsobili ujmu.

3.1.3. Ukazovatele osobitných potrieb a zraniteľnosti relevantné pre SOGIESC

Ako už bolo uvedené, nie všetci žiadatelia z radov LGBTIQ osôb sú v zraniteľnej situácii alebo majú osobitné potreby. Napriek tomu musia byť prijímajúci pracovníci schopní rozpoznať ukazovatele – vonkajšie prejavy prvkov, charakteristík alebo faktorov, ktoré môžu potenciálne určovať osobitné potreby osoby – aby mohli správne reagovať na osobitné prijímacie potreby a riešiť ich.

Ukazovatele sa môžu prejavovať prostredníctvom správania, vystupovania, postoja alebo vyhlásení počas interakcií zamestnanca so žiadateľom. Okrem toho ich možno zahrnúť do správ alebo iných dokumentov, ktoré vydali úrady alebo iní odborníci. Ukazovatele by sa mali identifikovať, registrovať a posudzovať individuálne a s prihliadnutím na celú situáciu a vzhľad osoby. Inými slovami, samostatný ukazovateľ zvyčajne nemôže sám o sebe určiť osobitnú potrebu alebo zraniteľnosť, ale musí sa posudzovať v spojení s inými ukazovateľmi a náležitosťami vrátane odolnosti, silných stránok a schopností osoby ⁽¹⁰⁵⁾.

Upozorňujeme, že zoznam ukazovateľov osobitných potrieb žiadateľov z radov LGBTIQ osôb uvedený v tabuľke ďalej je len všeobecný. Zoznam sa vzťahuje na rôzne skupiny osôb, ktoré pravdepodobne budú mať osobitné prijímacie potreby, a jeho cieľom je pokryť niektoré

⁽¹⁰⁴⁾ Okrem možnosti, že žiadateľ sám vlastní takéto dokumenty a dobrovoľne ich predloží alebo ukáže prijímajúcemu pracovníkovi, je pravdepodobné, že mu takéto dokumenty predložia priamo iní poskytovatelia služieb, ako sú subjekty pôsobiace v oblasti zdravotníctva a duševného zdravia, a to zvyčajne ako súčasť postúpenia prípadov.

⁽¹⁰⁵⁾ Potvrdzovanie silných stránok a odolnosti človeka mu pomáha zvládať situácie novej zraniteľnosti. Napriek niekedy mimoriadne zložitým okolnostiam majú ľudia schopnosť zvládať problémy, vynaliezavosť, schopnosť ujať sa a schopnosť pozitívne prispievať do spoločnosti. Jednotlivci disponujú vnútornými silnými stránkami a zdrojmi svojich kultúrnych a sociálnych väzieb: rodinou, osobnými sieťami a komunitnými väzbami. Zatiaľ čo zraniteľnosť aj odolnosť sa v priebehu času menia, potvrdenie silných stránok osoby alebo rodiny a nadviazanie na ne im pomáha mať väčšiu kontrolu nad vlastným životom a prostredím.

z najčastejších ukazovateľov žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Zároveň si pamätajte, že v prípade žiadateľov z radov LGBTIQ osôb je často ťažké odhaliť ukazovatele kvôli strachu z odhalenia, nedostatku dôvery alebo kvôli traume a izolácii.

Ukazovatele osobitných potrieb a zraniteľností relevantné pre odlišné SOGIESC

Fyzické ukazovatele

Medzi telesné poruchy patria okrem iného:

- chronické ochorenia,
- osteoporóza a osteopénia vo veľmi mladom veku po odstránení gonadálneho tkaniva (u intersexuálnych osôb),
- problémy so SRZ,
- zranenia sexuálnej povahy,
- známky mučenia a fyzických zranení,
- jazvy.

Psychosociálne ukazovatele

Vzhľad a správanie:

- zásadné zmeny apetítu a/alebo zrejmy prírastok/úbytok hmotnosti,
- zapájanie sa do rizikového správania,
- sklony k sebapoškodzovaniu,
- zdravotné potreby súvisiace s predchádzajúcou liečbou na potvrdenie pohlavia (napr. chirurgický zákrok) v prípade žiadateľov z radov transrodových, intersexuálnych a rodovo nekonformných osôb,
- fyzický/psychický abstinenčný syndróm.

Postoj a nálada:

- zmeny nálady (rýchle alebo dramatické zmeny pocitov),
- apatia,
- myšlienky na smrť a predstava o samovražde a/alebo pokusy o ňu,
- poruchy spánku,
- známky neustálej úzkosti.

Vnímanie seba:

- pocity viny a hanby,
- pocity nenávisti voči sebe samému.

Vzťah s inými:

- stiahnutie sa od ostatných a sebaizolácia,
- vyhýbanie sa osobám rovnakého kultúrneho pôvodu, tej istej etnickej/náboženskej skupiny alebo krajiny pôvodu,
- vyhýbanie sa interakciám s osobami rovnakého pohlavia,
- rodinné dysfunkcie a narušenia.

Ukazovatele prostredia**Zaobchádzanie zo strany iných:**

- šikanovanie jednotlivca,
- vyhýbanie sa zo strany príslušníkov rovnakého kultúrneho pôvodu, tej istej etnickej/náboženskej skupiny alebo krajiny pôvodu,
- izolácia zo strany rodiny/iných blízkych skupín alebo odmietnutie rodinou/inými blízkymi skupinami,
- nevhodné správanie (napr. homo-/bi-/trans-/intersexfóbne) zo strany prijímacích pracovníkov a poskytovateľov služieb.

Ďalšie ukazovatele pre osoby, ktoré boli vystavené závažným formám násillia

- mrzačenie ženských pohlavných orgánov a mrzačenie pohlavných orgánov intersexuálnych osôb,
- diagnostikované poruchy duševného zdravia, ako sú posttraumatická stresová porucha, akútna stresová porucha, úzkosť, depersonalizácia, depresia,
- vysoká ostražitosť, strach a strata pocitu bezpečia a istoty, fóbie, emocionálna otupenosť atď.,
- pamätanie si traumatických udalostí,
- neželané tehotenstvo.

Ďalšie ukazovatele týkajúce sa detí a mládeže

- šikanovanie dieťaťa/mladého človeka,
- nedostatočné prijatie zo strany rovesníkov,
- predčasné ukončenie školskej dochádzky alebo vyhýbanie sa jej (v krajine pôvodu alebo v hostiteľskej krajine), slabé školské výsledky,
- odmietnutie zo strany rodiny, nestabilita bývania, bezdomovectvo,
- podrobenie sa „konverznej“ terapii.

Body, ktoré si treba zapamätať: identifikácia zraniteľností a osobitných potrieb

- Vyhýbajte sa presviedčaniu alebo donucovaniu niekoho k odhaleniu svojich SOGIESC.
- Nekladte dotieravé otázky ani sa nepokúšajte skúmať niekoho SOGIESC.
- Uprednostnite otvorené otázky (napr. začínajúce slovami „prečo“, „ako“ „čo“, „povedzte mi niečo o“) pred uzavretými.
- Uvedomte si svoje predsudky a zaujatosť a neočakávajte, že osoba určitého vzhľadu alebo správania má určitú rodovú identitu alebo sexuálnu orientáciu.
- Mali by ste si byť vedomí príslušných informácií o krajine pôvodu a zohľadniť ich, napríklad aby ste pochopili, či žiadateľ pochádza z krajiny pôvodu, v ktorej je rozšírená homo-/bi-/trans-/intersexfóbia, alebo z krajiny pôvodu, v ktorej je kriminalizovaná jedna alebo viacero identít žiadateľa.
- Nepýtajte sa iných ubytovaných osôb alebo rodinných príslušníkov na niekoho SOGIESC; nespoliehajte sa na tieto informácie, ak ich dostanete (pozri aj časť [3.1.2. Ďalšie informácie dôležité pre identifikáciu](#)).
- Pri interakcii so žiadateľmi, najmä na účely identifikácie, si vyhradte dostatok času; buďte trpezliví; neponáhľajte sa ani neprerušujte stretnutie; buďte aktívnym poslucháčom a venujte žiadateľovi plnú pozornosť.
- Informujte žiadateľa o zásadách dôvernosti a súkromia, pokiaľ ide o zdieľanie osobných informácií, ako aj o možných výnimkách (napr. povinné hlásenie podľa vnútroštátnych právnych predpisov; snažte sa zabezpečiť, aby sa tieto zásady dodržiavali v praxi a aby boli zavedené príslušné ochranné opatrenia, napríklad súkromné miestnosti pre jednotlivé sedenia, bezpečné uloženie záznamov a spisov).

Praktické tipy na vytvorenie bezpečných priestorov pre LGBTIQ osoby pri prijímaní

- Vypracujte a vystavte/používajte materiály na zviditeľnenie, ktoré sú priateľské k osobám so SOGIESC (napr. plagáty, videá, nálepky a odznaky „Tu ste v bezpečí“), ktoré informujú o tom, že prijímacie zariadenie je bezpečným priestorom.
- Počas interakcií so žiadateľmi nepoužívajte heteronormatívny a cisnormatívny jazyk. Napríklad namiesto slov „priateľ/priateľka“ alebo „manžel/manželka“ vyskúšajte slová „partner“ alebo „manžel/manželka/významná iná osoba“.
- Preukazujte súcit a citlivosť pri zaobchádzaní so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb, najmä počas sebaidentifikácie alebo po nej.
- Uistite sa, že pri zaobchádzaní so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb vždy používate správne pojmy a zámená (ďalšie informácie sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), oddiel 3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk, ako aj v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), kapitola 1. Výrazy a pojmy súvisiace so SOGIESC).
- Opravte problematické používanie jazyka zo strany zamestnancov alebo iných žiadateľov za predpokladu, že je to bezpečné (napr. nemusí sa to dať, ak je prítomný žiadateľ z radov LGBTIQ osôb alebo osoba, ktorá môže byť LGBTIQ osobou).
- Zabezpečte, aby homo-/trans-/bi-/intersexfóbne správanie a násilie neboli tolerované; napríklad do vnútorných pravidiel prijímacieho zariadenia môžete zahrnúť ustanovenie „verbálne alebo fyzické zastrašovanie, sexuálne a rodovo motivované násilie, agresia alebo fyzické násilie sú zakázané, rovnako ako akékoľvek rasistické alebo diskriminačné správanie alebo jazyk voči jednotlivcom alebo skupinám“. Pravidlá by mali byť vysvetlené všetkým ubytovaným osobám (a v ideálnom prípade nimi podpísané).

Ďalšie informácie a praktické tipy na vytvorenie bezpečných priestorov sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), oddiel 3.1.

Vytvorenie bezpečných priestorov.

Súvisiace nástroje a materiály agentúry EUAA

- **EUAA, [nástroj úradu EASO na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami](#), 2016.**
Na podporu členských štátov pri identifikovaní a posudzovaní osobitných potrieb z hľadiska procesných záruk a záruk prijímania agentúra EUAA vypracovala interaktívny internetový nástroj, ktorý je verejne prístupný vo viacerých jazykoch EÚ. Nástroj na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami (IPSN) je intuitívnym praktickým nástrojom určeným na podporu včasnej a priebežnej identifikácie osobitných potrieb jednotlivca bez požiadavky na špecializované vedomosti.

Nástroj využíva prehľad ukazovateľov spojených s rôznymi kategóriami osôb s možnými osobitnými potrebami. Patria sem LGBTIQ osoby a osoby s osobitnými potrebami súvisiacimi s rodovými otázkami. Výberom kategórie sa poskytujú ďalšie informácie o posudzovaní, či má žiadateľ súvisiace osobitné potreby, a vytvára sa kontrolný zoznam a krátke usmernenie k príslušným podporným opatreniam. Podpora pri prijímaní je jedným z aspektov vyvinutých v rámci nástroja IPSN. Integrácia nástroja IPSN do vnútroštátneho mechanizmu, ktorý je v súlade s normami v tomto oddiele, predstavuje odporúčaný osvedčený postup.

- Na portáli agentúry EUAA [Let's Speak Asylum](#) (Na slovíčko o azyle) je k dispozícii balík informačných materiálov (plagát a brožúra), ktoré môžu pomôcť pri sebaidentifikácii zraniteľností a osobitných potrieb:
 - [Poster on self-identification of vulnerabilities and special needs](#) (Plagát o sebaidentifikácii zraniteľností a osobitných potrieb) a príručka s názvom [How to use the poster](#) (Ako používať plagát).
 - Brožúra na podporu sebaidentifikácie zraniteľností a osobitných potrieb s názvom [Are you or do you know someone in one or more of these situations](#) (Nachádzate sa alebo poznáte niekoho, kto sa nachádza v jednej alebo viacerých z týchto situácií?) a príručka s názvom [How to use the brochure](#) (Ako používať túto brožúru).

Hoci plagát možno vyvesiť v spoločných priestoroch, dôrazne sa odporúča používať brožúru len v rámci informačného stretnutia, ako je vysvetlené v príslušnej príručke „Ako používať brožúru“.

3.2. Posúdenie osobitných potrieb a zraniteľností

Posúdenie zraniteľností je:

osobitné preskúmanie žiadateľa o medzinárodnú ochranu na účely zistenia prípadnej potreby osobitných prijímacích podmienok a/alebo procesných záruk a jeho postúpenie príslušným orgánom na poskytnutie primeranej podpory⁽¹⁰⁶⁾.

Inými slovami, posudzovanie je formálny proces analýzy identifikovanej zraniteľnosti a stanovenia reakcie potrebnej na riešenie potrieb, zvýšenie kapacít alebo zmiernenie rizík, ktoré by mohli jednotlivca vystaviť bezpráviu alebo akýmkoľvek spôsobom ohroziť jeho blaho.

Rovnako ako v prípade identifikácie, krajiny EÚ+ by mali mať zavedený štandardizovaný postup⁽¹⁰⁷⁾ na posúdenie osobitných potrieb a zraniteľností, ktorý zahŕňa osobitné aspekty pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Takéto štandardizované postupy by mali obsahovať odkaz na prijímacieho pracovníka (pracovníkov) zodpovedného za vykonanie posúdenia, usmernenia o presných krokoch, ktoré sa majú vykonať, a usmernenia o následných opatreniach a vhodnom spôsobe výmeny informácií s inými poskytovateľmi služieb alebo zainteresovanými stranami.

⁽¹⁰⁶⁾ Úradná terminológia agentúry EUAA: Interaktívna terminológia pre Európu, „Posudzovanie zraniteľností“ (<https://iate.europa.eu/entry/result/3620636/en>).

⁽¹⁰⁷⁾ Článkom 25 smernice o podmienkach prijímania (2024) sa členským štátom ponecháva široký priestor na voľné uváženie, pokiaľ ide o plnenie ich povinnosti vykonať posudzovanie. V článku 22 ods. 2 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) a článku 25 ods. 3 smernice o podmienkach prijímania (2024) sa zdôrazňuje, že nemusí mať formu správneho konania.

Na rozdiel od identifikácie je posudzovanie zraniteľností formálny a štandardizovaný postup, ktorý vykonávajú **len špecializovaní zamestnanci**, ako sú sociálni pracovníci, psychológovia alebo iní špecializovaní a riadne vyškolení odborníci ⁽¹⁰⁸⁾. V smernici o podmienkach prijímania (2024) ⁽¹⁰⁹⁾ sa stanovuje, že počiatočné posudzovanie by sa malo vykonať čo najskôr po podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu. Posudzovanie sa musí dokončiť do 30 dní od požiadania o medzinárodnú ochranu ⁽¹¹⁰⁾ a identifikované osobitné prijímacie potreby sa musia riešiť čo najskôr.

Posudzovanie je nepretržitý proces v rámci prijímania, a nie jednorazová záležitosť; prijímací pracovníci by mali vždy monitorovať situáciu žiadateľov počas ich pobytu pri prijímaní, a to bez ohľadu na to, či už boli predtým identifikovaní/posudzovaní ako osoby s osobitnými potrebami a zraniteľnosťami, a mali by byť pripravení identifikovať ukazovatele a posúdiť existujúce alebo novovzniknuté zraniteľnosti ⁽¹¹¹⁾.

Posudzovanie zraniteľností z pohľadu SOGIESC

Osobitné potreby sa niekedy určujú na základe štandardizovaných posudzovaní, ktoré sú zamerané na jasné alebo viditeľné osobné charakteristiky, ako sú vek alebo fyzický stav. Takto sa niekedy veľmi rozdielne osobitné potreby riešia jednotným spôsobom s univerzálnymi odpoveďami. V dôsledku toho sa môžu prehliadať zložitejšie potreby. Posúdenie osobitných potrieb žiadateľov s odlišnými SOGIESC si vyžaduje zohľadnenie celej škály individuálnych identít a charakteristík žiadateľov, ale aj rizík, ktorým zvyčajne čelia. Začlenenie aspektov osobitných pre SOGIESC do procesu posudzovania má zásadný význam a malo by sa odrážať v prístupe a metodike používanej posudzovateľom (prijímacím pracovníkom, ktorý posudzovanie vykonáva) a v rámci nástrojov a pracovných postupov používaných na účely posudzovania.

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené príklady náležitostí relevantných pre SOGIESC, ktoré treba zohľadniť počas celého procesu posudzovania, zoskupené podľa tém, ktoré sa počas posudzovania zvyčajne skúmajú.

⁽¹⁰⁸⁾ Článok 25 ods. 2 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹⁰⁹⁾ Článok 25 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹¹⁰⁾ Alebo, ak je začlenená do posudzovania uvedeného v článku 20 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1348](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje spoločné konanie o medzinárodnej ochrane v Únii a zrušuje smernica 2013/32/EÚ, v lehote stanovenej v uvedenom nariadení (Ú. v. EÚ L, 2024/1348, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>).

⁽¹¹¹⁾ Článok 25 ods. 1 bod 6 smernice o podmienkach prijímania (2024).

Tabuľka. SOGIESC – relevantné aspekty pri posudzovaní

Téma posudzovania	Aspekty relevantné pre SOGIESC
Biologické údaje a rodinný stav	• Mal by sa zohľadniť a použiť preferovaný rod a zámenná žiadateľa. • V prípade žiadateľov z radov LGBTIQ osôb zahŕňa odkaz na rodinný stav manžela/manželku alebo partnera/partnerku rovnakého pohlavia v stálom zväzku ⁽¹¹²⁾, ich deti a iné osoby, ktoré sú od žiadateľa závislé (napr. starší rodičia). • V prípade LGBTIQ detí zahŕňa odkaz na rodinný stav ich rodičov a najbližšiu rodinu; v prípade detí odlúčených od rodičov by to mohla byť iná dospelá osoba (napr. príbuzný) zodpovedná za príslušné dieťa.
Ukazovatele osobitných potrieb a zraniteľností	• Potenciálne incidenty násilia a zneužívania. • Pocit bezpečia osoby v prijímacom zariadení a v hostiteľskej komunite. Pozri aj rámček Ukazovatele osobitných potrieb a zraniteľností relevantné pre odlišné SOGIESC.
(Predchádzajúca) sebaidentifikácia a iné informácie (správy, dokumenty atď.)	Pozri oddiel 3.1.2. Ďalšie informácie dôležité pre identifikáciu .
Silné stránky, odolnosť a schopnosti	• Zahŕňa existenciu ochranných sietí/komunity/rodinných príslušníkov, ako aj osobné zručnosti, talenty, schopnosti a mechanizmy zvládania (napr. náboženské presvedčenie, záľuby, príslušnosť).
Prístup k potravinám a základnej nepotravinovej pomoci ⁽¹¹³⁾	• Žiadateľ by mal mať prístup k oblečeniu, ktoré je v súlade s jeho vlastnými želaniami a preferenciami, a to bez ohľadu na jeho pohlavie alebo rod. • Hygienické materiály a výrobky by mali byť žiadateľom k dispozícii podľa ich aktuálnych potrieb (obzvlášť dôležité pre intersexuálne a transsexuálne osoby). • Žiadateľ by mal mať prístup k jedlu, ktoré je vhodné pre jeho osobitné potreby alebo stavy, najmä pre tých, ktorí dostávajú špecifické lieky alebo liečbu (obzvlášť dôležité pre žiadateľov z radov intersexuálnych, nebinárnych a transrodových osôb).

⁽¹¹²⁾ Podľa vymedzenia uvedeného v článku 2 ods. 3 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024), ktoré sa vzťahuje na „manžela/manželku žiadateľa alebo jeho partnera alebo partnerku, s ktorým/ktorou žije v stálom zväzku a s ktorým/ktorou nie je zosobášený, ak sa podľa práva alebo praxe dotknutého členského štátu s nezosobášenými pármí zaobchádza rovnako ako s manželským pármí.“

⁽¹¹³⁾ Pri poskytovaní nepotravinovej pomoci by sa vždy mala zohľadniť rodinná situácia žiadateľa. Pri druhu a množstve poskytnutej nepotravinovej pomoci by sa mali zohľadňovať osobné potreby daného žiadateľa (napr. transrodoví muži, nebinárne alebo intersexuálne osoby môžu potrebovať menštruačné hygienické potreby).

Téma posudzovania	Aspekty relevantné pre SOGIESC
Vzdelanie a postavenie v zamestnaní	• LGBTIQ deti by mali mať rovnaký prístup k školskému vzdelávaniu, v ktorom sa necítia byť vystavené šikanovaniu, násiliu a iným druhom bezprávia alebo diskriminácie. • Dospelí žiadatelia z radov LGBTIQ osôb by mali mať rovnaký prístup k práci a zamestnaniu alebo odbornej príprave ako všetci ostatní žiadatelia bez toho, aby boli obťažovaní alebo diskriminovaní.
Ubytovanie a bezpečnosť	• Žiadateľ a jeho rodina by sa mali v mieste ubytovania cítiť bezpečne a ich želania by sa mali zohľadniť pri prvom pridelení alebo premiestnení (napr. presun). • Žiadateľ a jeho rodina by nemali byť vylúčení z komunity migrantov a/alebo hostiteľskej komunity a mali by mať jednoduchý prístup k službám (ďalšie informácie sú uvedené v rámčeku Ubytovanie – aspekty špecifické pre SOGIESC).

Téma posudzovania	Aspekty relevantné pre SOGIESC
Zdravie a duševné zdravie/ psychosociálna podpora	• Medzi najčastejšie problémy patria vážne zdravotné komplikácie v súvislosti s liečbou na potvrdenie pohlavia (napr. chirurgický zákrok), dôsledky mrzačenia ženských pohlavných orgánov a mrzačenia pohlavných orgánov intersexuálnych osôb, endokrinologické problémy, pohlavne prenosné choroby vrátane HIV, duševné poruchy, ako sú úzkosť, posttraumatická stresová porucha, myšlienky na samovraždu a depresia (pozri aj oddiel 2.1.2. Stavby fyzického a duševného zdravia). • V prípade obetí mučenia môže vzniknúť potreba prístupu k rehabilitačným službám vrátane služieb v oblasti duševného zdravia a psychosociálnych služieb. • V prípade incidentov súvisiacich s rodovo motivovaným násilím, najmä ak k nim došlo v predchádzajúcich troch dňoch, môže žiadateľ potrebovať naliehavú zdravotnú podporu, ako je postexpozičná profylaxia v prípade infekcií HIV, hodnotenie iných sexuálne prenosných infekcií a preventívna starostlivosť, antikoncepcná starostlivosť, získavanie forenzných dôkazov alebo lekárska stabilizácia/liečba akútneho zranenia alebo bolesti ⁽¹¹⁴⁾. • V prípade LBIQ osôb a transrodových mužov by sa nemali prehliadať otázky týkajúce sa tehotenstva, rakoviny prsníka a krčka maternice, reprodukčného zdravia a iných gynekologických problémov. • V prípade GBIQ osôb a transrodových žien by sa mali zohľadniť otázky, ako je rakovina prostaty a kardiovaskulárne ochorenia.

⁽¹¹⁴⁾ Ďalšie informácie o klinickom manažmente prípadov znásilnenia sú uvedené v publikácii Svetovej zdravotníckej organizácie, [Clinical Management of Survivors of Rape: A guide to the development of protocols for use in refugee and internally displaced person situations](#) (Klinický manažment osôb, ktoré prežili znásilnenie: Príručka k vypracovaniu protokolov na použitie v situáciách utečencov a vnútorne vysídlených osôb), Ženeva, 2002.

Téma posudzovania	Aspekty relevantné pre SOGIESC
Právna pomoc	• V súvislosti so žiadosťou a preskúmaním môže byť potrebná právna podpora (zastupovanie alebo poradenstvo). • Obava z prenasledovania z dôvodu odlišných SOGIESC ako dôvod na udelenie azylu. • Možno bude potrebná právna podpora v súvislosti s postupmi týkajúcimi sa právneho uznania pohlavia (žiadateľa z radov transrodových osôb). • Právna podpora môže byť potrebná aj v prípade iných postupov, a to aj na ochranu obetí obchodovania s ľuďmi, alebo na účely prijatia právnych opatrení v reakcii na rodovo motivované násilie.
Vzhľad žiadateľa a ďalšie pripomienky posudzovateľa počas konania	• Viditeľné známky rozrušenia alebo uzavretia sa do seba počas posudzovania. • Reakcie žiadateľa počas posudzovania vrátane kvality a úrovne komunikácie medzi posudzovateľom a žiadateľom. • Porovnanie reakcií a správania žiadateľa pri rôznych návštevách a interakciách s vami alebo vašimi kolegami (ak sú tieto informácie k dispozícii). Pomáha to určiť, či sa pocity, spokojnosť a správanie osoby výrazne zmenili. Pozri aj tabuľku Ukazovatele osobitných potrieb a zraniteľností relevantné pre odlišné SOGIESC.
Ochrana dieťaťa ⁽¹¹⁵⁾	• Pri posudzovaní by sa mal brať do úvahy predovšetkým najlepší záujem dieťaťa vrátane želaní a názorov LGBTIQ dieťaťa na otázky týkajúce sa jeho rodového prejavu a celkového blaha. • V prípade detí bez sprievodu sa do konania zapája ustanovený opatrovník alebo iný zákonný zástupca.

⁽¹¹⁵⁾ Relevantné len v prípade, ak je posudzovaný žiadateľ mladší ako 18 rokov, alebo v prípade posudzovania rodiny, ktorej jeden z členov je LGBTIQ osoba.

Odporúčania pre zamestnancov vykonávajúcich posudzovanie zraniteľností

- Pri vykonávaní posudzovania zvážte prierezovosť; okrem SOGIESC je dôležité zvážiť a posúdiť potenciálne prelínajúce sa potreby a identity žiadateľa (napr. schopnosť/zdravotné postihnutie, vek) (ďalšie informácie a praktické odporúčania týkajúce sa zváženia prierezovosti sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), kapitola 2. Prierezový charakter v oblasti azylu a v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka](#), kapitola 2. Normy, predsudky a prierezový charakter).
- Uistite sa, že posudzovanie sa vždy vykonáva spôsobom/na mieste, kde je zabezpečené súkromie a dôvernosc.
- Informujte a uistite žiadateľa o zásade dôvernosti a o všetkých výnimkách, ako je povinné oznamovanie podľa vnútroštátneho práva (napr. ak osoba predstavuje nebezpečenstvo pre seba alebo pre iných).
- Používajte zámená a rod, ktoré žiadateľ uprednostňuje, a vhodný a inkluzívny jazyk; vytvorte a udržiavajte bezpečný priestor pre žiadateľa (pozri aj dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), kapitola 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov a oddiel [Umožnenie sebaidentifikácie](#) tejto príručky, ako aj rámček [Body, ktoré si treba zapamätať: identifikácia zraniteľností a osobitných potrieb](#)).
- Uistite sa, že príslušný tlmočník pozná a používa vhodný jazyk a terminológiu vrátane tých, ktoré sa týkajú SOGIESC.
- V prípade LGBTIQ detí zabezpečte, aby sa počas celého procesu zohľadňovali ich najlepšie záujmy, aby boli vypočuté ich želania a aby bol zapojený opatrovník/zákonný zástupca.
- Ako posudzovateľ by ste mali v prvom rade posúdiť bezpečnosť žiadateľa a zabezpečiť vhodné uprednostnenie prípadu vzhľadom na reakciu.
- Posilnite svoje vedomosti a kapacitu, pokiaľ ide o vykonávanie posudzovaní zraniteľností, s osobitným zameraním na prvky týkajúce sa žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, a to prostredníctvom činností budovania kapacít vrátane odbornej prípravy, samoučenia a partnerského koučovania.
- Oboznámte sa so základným právnym a nezáväzným právnym rámcom v oblasti SOGIESC na medzinárodnej, vnútroštátnej úrovni alebo na úrovni EÚ, ako sú jogjakartské princípy a jogjakartské princípy plus 10 ⁽¹¹⁶⁾, a so situáciou a právami LGBTIQ osôb vo vašej krajine.

⁽¹¹⁶⁾ „Jogjakartské princípy“ sú súborom medzinárodných noriem v oblasti ľudských práv týkajúcich sa sexuálnej orientácie a rodovej identity, ktoré v roku 2006 zostavila skupina odborníkov na ľudské práva. V roku 2017 boli prijaté „Jogjakartské princípy plus 10 (YP+10)“ vrátane dodatočných princípov a povinností štátu, ktoré dopĺňajú Jogjakartské princípy, a najmä rozpracúvajú problematiku pohlavných znakov a rodového prejavu. Úplné znenie jogjakartských princípov a YP+10 sa nachádza na oficiálnom webovom sídle, ktoré je k dispozícii na adrese <https://yogyakartaprinciples.org/>.

- Počas celého posudzovania zvážte a zahrňte odolnosť a ochranné faktory jednotlivca, ktoré môžu zahŕňať osobné zručnosti, schopnosti a prirodzené silné stránky na zvládanie ťažkostí, ale aj rodinné a iné podporné siete.

Súvisiaci nástroj agentúry EUAA

[Nástroj na posudzovanie osobitných potrieb a zraniteľnosti](#) agentúry EUAA, 2022, podporuje orgány členských štátov pri posudzovaní osobitných potrieb osôb v zraniteľných situáciách. Podporuje špecializovaných zamestnancov pri štruktúrovanom posudzovaní osobitných potrieb a identifikovaní vhodných budúcich opatrení, ktoré sa majú prijať v záujme žiadateľa. Používatelia tohto nástroja sú špecializovaní odborníci, ktorých úlohou je posudzovať potreby osôb v zraniteľných situáciách a prijímať opatrenia na včasné a primerané riešenie týchto potrieb. Nástroj je navrhnutý tak, aby sa používal v offline režime na zmiernenie rizika porušenia ochrany údajov.

3.3. Reakcia na osobitné potreby a zraniteľnosti

Po identifikácii a/alebo posúdení osobitných potrieb a zraniteľností žiadateľa by sa mali tieto potreby a zraniteľnosti riadne a bezodkladne riešiť. Je veľmi dôležité zabezpečiť, aby špecializovaní zamestnanci čo najskôr poskytli potrebné služby alebo špecifické druhy podpory, aby sa zabránilo zvýšeniu zraniteľnosti alebo zmiernili riziká súvisiace s bezpečnosťou a ochranou, zhoršením fyzického alebo duševného zdravia a/alebo ďalšou marginalizáciou, vykorisťovaním alebo zneužívaním.

Krajiny EÚ+ by mali zabezpečiť, aby boli k dispozícii zdroje na bezpečné, včasné a primerané riešenie osobitných potrieb prostredníctvom priameho (interného) poskytovania služieb (prijímací orgán) alebo prostredníctvom postúpení prípadov na externých poskytovateľov špecializovaných služieb a zainteresované strany (napríklad sociálne služby, odborníci na duševné zdravie, zdravotné kliniky/nemocnice, právni poradcovia/právnici, organizácie a siete LGBTIQ).

Žiadatelia s odlišnými SOGIESC môžu mať osobitné potreby (napríklad zdravotné), ktoré nemôžu naplniť prijímacie agentúry alebo štátne a verejné orgány a subjekty. Preto je dôležité, aby prijímacie orgány nadviazali spoluprácu, partnerstvá a aktívny systém postúpení prípadov s príslušnými neštátnymi subjektmi a organizáciami občianskej spoločnosti (pozri dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), kapitola 6. Spolupráca a koordinácia).

Potrebný plán reakcie na riešenie osobitných potrieb a zraniteľností zahŕňa opatrenia a postúpenia prípadov, ktoré sa môžu týkať týchto tematických oblastí ⁽¹¹⁷⁾:

- bývanie/ubytovanie (buď prvé pridelenie, alebo premiestnenie/presun),
- poskytovanie informácií,
- riadenie prípadov (zamerané na sociálnu prácu) ⁽¹¹⁸⁾,
- fyzické a duševné zdravie/psychosociálna podpora,
- právne poradenstvo a pomoc,
- poskytovanie potravín a nepotravinovej pomoci,
- vzdelávanie (deti),
- prístup k práci a odbornému vzdelávaniu a príprave,
- iné druhy sociálnej podpory (napr. voľný čas, šport).

Ak prijímací orgán (alebo zariadenie) sám (samo) neposkytuje osobitné služby (alebo ich neposkytuje v dostatočnom množstve), pracovníci prijímacieho zariadenia by mali žiadateľov odkázať na iných externých poskytovateľov služieb. Na zabezpečenie bezpečného a dôverného postúpenia prípadov žiadateľov s odlišnými SOGIESC je mimoriadne dôležité dodržiavať zavedené a spoločne dohodnuté spôsoby postúpenia prípadov a príslušné protokoly (štandardné prevádzkové postupy atď.), ktorými sa zabezpečuje dodržiavanie zásad a záruk pri poskytovaní služieb. Okrem toho by mal existovať mechanizmus pravidelných následných opatrení (monitorovania) toho, či bola služba poskytnutá a aký mala vplyv na dotknutú osobu. Následné opatrenia sa vykonávajú v spolupráci so žiadateľom a poskytovateľom služieb, ktorému bol prípad osoby postúpený.

Postúpenie prípadov je proces prepojenia žiadateľa, ktorý má odlišné SOGIESC, s poskytovateľmi služieb, ktorí môžu poskytnúť potrebnú podporu na základe posudzovaných potrieb. Postúpeniami prípadov sa zaručuje, že žiadateľom sa poskytne celostná podpora od špecializovaných zamestnancov, a tieto postúpenia prípadov sa uskutočňujú podľa štandardizovaných postupov (spôsoby alebo mechanizmy postupovania prípadov). Postúpenia prípadov by sa za normálnych okolností mali uskutočniť písomne a mali by sa riadiť obvyklými zásadami pre postúpenia prípadov vrátane nasledujúcich zásad.

- **Informovaný súhlas.** Žiadateľovi by sa malo vysvetliť, s kým a na aký účel sa budú informácie zdieľať vrátane toho, aké služby možno očakávať; v prípade malých detí alebo detí bez sprievodu poskytuje informovaný súhlas ich rodič alebo opatrovník/zákonný zástupca s výnimkou prípadov, kedy sa to neodporúča v súlade s najlepšimi záujmami dieťaťa.
- **Dôvernosť.** Informácie by sa nemali poskytovať nikomu inému ako príjemcovi postúpenia prípadov, pokiaľ podľa vnútroštátneho práva neexistuje povinnosť nahlásiť

⁽¹¹⁷⁾ Plán reakcie by mal byť vždy prispôsobený skutočným a identifikovaným potrebám každého žiadateľa. Preto ide len o orientačný zoznam najčastejších oblastí, ktoré treba zohľadniť pri riešení osobitných potrieb. Každý posudzovateľ je zodpovedný za vypracovanie prispôbeného plánu reakcie pre každého žiadateľa na základe identifikovaných a/alebo posúdených potrieb.

⁽¹¹⁸⁾ Riadenie prípadov je štruktúrovaná pracovná metóda, ktorú používa sociálny pracovník a ktorá zahŕňa koordináciu, monitorovanie a podporu prístupu žiadateľa k službám, ktoré splňajú jeho potreby, a to v spolupráci so samotným žiadateľom. Riadenie prípadov je metóda organizovania a vykonávania odbornej činnosti, ktorá žiadateľovi ponúka individuálny prístup vhodným a systematickým spôsobom prostredníctvom priamej podpory alebo postúpenia prípadov v súlade s plánom reakcie.

ich orgánom (napr. pri spáchaní určitých druhov trestných činov alebo v núdzových situáciách či situáciách ohrozujúcich život) ⁽¹¹⁹⁾.

- **Ochrana údajov a ďalšie záruky na ochranu citlivých informácií (vrátane tlačенých aj elektronických dokumentov).** Fyzické spisy by sa mali archivovať v uzamykateľných skriniach, ku ktorým majú prístup len osoby, ktoré **potrebujú poznať** informácie na účely postúpenia prípadu. Elektronické spisy by mali byť chránené heslom, pričom prístupové práva by sa mali poskytovať len týmto konkrétnym kontaktným osobám.
- **Zásada „nespôsobovať škodu“.** Táto zásada by sa mala zaručiť a zohľadniť pri rozhodovaní o postúpení prípadu, aby sa zabránilo vystaveniu ďalšej ujme vrátane opätovnej traumatizácie.

Treba poznamenať, že žiadateľ si môže želať, aby mu boli poskytnuté informácie o potenciálnych službách, ale nie aby bol jeho prípad postúpený, čo by sa malo rešpektovať. V takom prípade by mal prijímací pracovník poskytnúť informácie a kontaktné čísla príslušných poskytovateľov (napríklad čísla tiesňového volania a podrobnosti o polícii) a vysvetliť, ako je možné získať prístup k službám, ak k nim žiadatelia s odlišnými SOGIESC chcú mať prístup v neskoršej fáze.

Praktické tipy: ako vykonať bezpečné postúpenie prípadov

- Zmapujte organizácie LGBTIQ, združenia a podporné skupiny a vedzte s nimi konzultácie a vytvorte prepojenia na pochopenie dostupných služieb a posúdenie spolupráce vrátane postúpenia prípadov.
- Pri postúpení prípadov iným službám potvrdte, že zdroj postúpenia prípadov je pre ľudí s odlišnými SOGIESC bezpečným priestorom. Ak máte ako prijímajúci pracovník problém nájsť vhodného alebo dôveryhodného poskytovateľa služieb, obráťte sa na miestnu organizáciu LGBTIQ, ktorá vám pomôže s postúpením prípadu.
- Zavedte aktívne systémy pre postúpenie prípadov a partnerstvá s inštitucionálnymi a neinštitucionálnymi subjektmi (napríklad s organizáciami občianskej spoločnosti, medzinárodnými organizáciami, inými príslušnými orgánmi, sieťami LGBTIQ).
- Uľahčite prístup k službám mimo ubytovacích zariadení vrátane sprevádzania, podpory pri doprave a tlmočenia, ak je to potrebné.

⁽¹¹⁹⁾ Niektoré typy odborníkov nasadených v oblasti prijímania (najmä sociálni pracovníci, psychológovia a zdravotnícki pracovníci) môžu byť viazaní vnútroštátnymi zákonmi a nariadeniami alebo zákonmi a nariadeniami týkajúcimi sa konkrétnej profesie, pokiaľ ide o povinnosť zachovávať dôvernosť. V niektorých prípadoch sa môžu uplatniť výnimky, najmä ak existuje skutočné ohrozenie života alebo blaha osoby, alebo ak dôjde k poskytnutiu informácií o zneužívaní dieťaťa. V závislosti od vnútroštátneho práva a praxe zvážte vytvorenie protokolu o výmene informácií medzi odborníkmi (zdravotníckymi a nezdravotníckymi subjektmi/ pracovníkmi), pričom vždy zohľadnite poskytnutie informovaného súhlasu zo strany príslušného žiadateľa.

Užitočné nástroje a usmernenia týkajúce sa poskytovania zdravotnej starostlivosti

- Zanzu (Belgicko) je praktický online prekladateľský nástroj vyvinutý pre (zdravotníckych) pracovníkov, ktorého cieľom je odstrániť jazykové bariéry v oblasti sexuálneho zdravia s ohľadom na kultúrnu rozmanitosť. Tento nástroj je k dispozícii vo viacerých jazykoch a má osobitnú časť venovanú LGBTIQ osobám ⁽¹²⁰⁾.
- V rámci projektu „Otvorené dvere: podpora inkluzívnej a kompetentnej zdravotnej starostlivosti pre LGBTI osoby“ (Poľsko) boli okrem iného vytvorené tieto nástroje:
 - Krátka príručka pre zdravotníckych pracovníkov, v ktorej sú zhrnuté najdôležitejšie informácie o zdraví LGBTIQ osôb. Obsahuje úvod do terminológie LGBTIQ osôb, zhrnutie zdravotných potrieb LGBTIQ osôb a praktické odporúčania na predchádzanie diskriminácii a vytváranie inkluzívnych klinických priestorov ⁽¹²¹⁾.
 - Príručka pre zdravotníckych pracovníkov, ktorá poskytuje podrobný prehľad o nerovnostiach v oblasti zdravia a zdravotných potrebách LGBTIQ osôb, úvod do terminológie LGBTIQ osôb, prehľad zdravotných potrieb LGBTIQ osôb a praktické odporúčania na predchádzanie diskriminácii a vytváranie inkluzívnych klinických priestorov ⁽¹²²⁾.

Oba produkty sú k dispozícii v šiestich jazykoch (angličtina, bulharčina, katalánčina, maďarčina, poľština, taliančina).

UNHCR a Populačný fond OSN vypracovali prevádzkové usmernenie o reakcii na potreby v oblasti zdravia a ochrany osôb, ktoré predávajú sex alebo ho poskytujú výmenou za niečo v humanitárnych oblastiach, s osobitným zameraním na sexuálnu a reprodukčnú zdravotnú starostlivosť ⁽¹²³⁾.

⁽¹²⁰⁾ Zanzu Belgium, „[Sexual health in 16 languages](#)“ (Sexuálne zdravie v 16 jazykoch) a Zanzu Netherlands, „[Sexual health in 16 languages](#)“ (Sexuálne zdravie v 16 jazykoch).

⁽¹²¹⁾ Open Doors, [Open Up the Doors – An LGBTI guide for healthcare professionals](#) (Otvorte dvere – Príručka týkajúca sa LGBTI osôb určená pre zdravotníckych pracovníkov), Lambda Warszawa Association, Varšava, bez dátumu.

⁽¹²²⁾ Open Doors, [Open Up the Doors – An LGBTI handbook for healthcare professionals](#) (Otvorte dvere – Príručka týkajúca sa LGBTI osôb určená pre zdravotníckych pracovníkov), Háttér Society, Budapešť, 2022.

⁽¹²³⁾ Populačný fond Organizácie Spojených národov a UNHCR, [Operational Guidance – Responding to the health and protection needs of people selling or exchanging sex in humanitarian settings](#) (Prevádzkové usmernenie – Reakcia na potreby v oblasti zdravia a ochrany osôb, ktoré predávajú sex alebo ho poskytujú výmenou za niečo v humanitárnych oblastiach), 2021.

4. Začleňovanie SOGIESC do plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí

V súlade s článkom 32 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024) musí každý členský štát podľa potreby vypracovať plán pre prípad nepredvídaných udalostí v konzultácii s miestnymi a regionálnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a medzinárodnými organizáciami. V pláne pre prípad nepredvídaných udalostí sa stanovujú opatrenia, ktoré je nutné prijať na zabezpečenie primeraného príjmu žiadateľov (...) v prípadoch, keď je daný členský štát vystavený neúmernému množstvu žiadateľov o medzinárodnú ochranu vrátane maloletých osôb bez sprievodu ⁽¹²⁴⁾.

Aj v prípade aktivácie plánu pre prípad nepredvídaných udalostí by sa podmienkami prijímania malo zabezpečiť plné dodržiavanie primeranej životnej úrovne v súlade s právom EÚ vrátane Charty základných práv Európskej únie ⁽¹²⁵⁾. Vo výnimočných situáciách sa musia naďalej pokryť základné potreby žiadateľov vrátane žiadateľov s odlišnými SOGIESC a všetky nevyhnutné výnimky z ustanovení smernice o podmienkach prijímania (2024) musia byť čo najkratšie.

Táto kapitola je zameraná najmä na riadiacich pracovníkov a tvorcov politik v oblasti prijímania. Opisujú sa v nej hlavné body a odporúčania týkajúce sa spôsobu začlenenia aspektov a náležitostí osobitných pre SOGIESC, keď sa od členských štátov žiada, aby:

- potvrdili súlad so smernicou o podmienkach prijímania (2024) pri výbere opatrení pre prípad nepredvídaných udalostí a pripravenosti na riešenie potrieb výnimočnej situácie,
- zabezpečili, že pri uplatňovaní vybraných opatrení sa dodržiavajú materiálne podmienky prijímania nad určitým prahom kvality.

Je rozdelená do dve kapitol, do ktorých sú zahrnuté kľúčové oblasti prijímania (pozri oddiel [4.2. Výnimočné spôsoby poskytovania podmienok prijímania žiadateľom s odlišnými SOGIESC](#)), pričom každá z nich obsahuje aspekty osobitné pre SOGIESC a uplatňuje integrovaný prístup ⁽¹²⁶⁾ k plánovaniu pre prípad nepredvídaných udalostí. V rámci jednotlivých oddielov sú uvedené aj niektoré osvedčené postupy ⁽¹²⁷⁾.

⁽¹²⁴⁾ Podobne sa v článku 18 ods. 9 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) stanovuje, že členské štáty môžu výnimočne ustanoviť spôsoby poskytovania materiálnych podmienok prijímania, ktoré sa odlišujú od spôsobov ustanovených v tomto článku, a to v riadne odôvodnených prípadoch a na primerané obdobie, ktoré musí byť čo najkratšie, ak „a) sa vyžaduje posúdenie osobitných potrieb žiadateľa podľa článku 22“ a „b) sú dočasne vyčerpané ubytovacie kapacity, ktoré sú bežne k dispozícii“.

⁽¹²⁵⁾ Európska únia, [Charta základných práv Európskej únie](#) (Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391).

⁽¹²⁶⁾ Integrovaný (cyklický) prístup zahŕňa tri aspekty, ktoré spolu tvoria systematický, súdržný a holistický prístup k plánovaniu pre prípad nepredvídaných udalostí. Uvedené aspekty sa týkajú týchto fáz/konania: vypracovanie/ príprava, reakcia, preskúmanie/úprava.

⁽¹²⁷⁾ Ďalšie informácie o plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí sú uvedené v dokumente agentúry EUAA [Guidance on Reception – Operational standards and indicators](#) (Usmernenie o podmienkach prijímania – prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024, ktoré dopĺňa dokument úradu EASO [Practical Guidance on Reception Conditions: Operational standards and indicators](#) (Praktické usmernenie o podmienkach prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele), 2016 a najmä oddiel 15. Výnimočné spôsoby poskytovania materiálnych podmienok prijímania.

4.1. Spúšťacie faktory a ukazovatele včasného varovania

V procese založenom na scenári **by sa mali identifikovať spúšťacie faktory a ukazovatele včasného varovania** (napr. počty príchodov, prijímacia kapacita a miera obsadenosti, prílev a odlev, čas spracovania určenia postavenia, profily zraniteľnosti a ľudské zdroje) ⁽¹²⁸⁾.

Spúšťacie faktory a prahové hodnoty by mali byť vopred dobre vymedzené a ukazovatele by mali byť jasne charakterizované, aby bola možná včasná reakcia. V rámci systému včasného varovania sa odporúča vypracovať na vnútroštátnej úrovni vymedzenie toho, čo sa považuje za vysoký prílev, a/alebo vypracovať číselné vymedzenie toho, čo sa považuje za núdzovú situáciu, ktorá si môže vyžadovať aktiváciu opatrení pre prípad nepredvídaných udalostí. Možnými prahovými hodnotami by mohlo byť napríklad určité zvýšenie počtu príchodov alebo zvýšenie počtu osôb s osobitnými potrebami za vymedzené obdobie a/alebo prekročenie vopred stanovenej miery obsadenosti za dané obdobie (čo môže viesť k zníženiu kvality prijímania z dôvodu zvýšeného pracovného zaťaženia alebo presiahnutia kapacity v prijímacích zariadeniach). Na základe prístupu založeného na scenári by mal spúšťací systém podporovať prijímací orgán pri aktivácii plánu reakcie.

Údaje predstavujú základný prvok plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí, preto by sa mali zohľadniť aj miery/odhady žiadateľov s osobitnými potrebami, presnejšie žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Orgány však musia mať na pamäti, že odhadnúť mieru žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v rámci celkovej populácie môže byť pomerne náročné z dôvodov podrobne opísaných v tejto príručke, ako sú napríklad prevládajúce spoločenské normy a strach z odhalenia a stigmatizácie, ktoré môžu ovplyvniť ochotu osoby odhaliť svoje SOGIESC.

Ďalšou výzvou je skutočnosť, že osoby s odlišnými SOGIESC, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu z dôvodov, ktoré nesúvisia s ich SOGIESC, môžu mať stále osobitné potreby pri prijímaní z dôvodu svojich SOGIESC. Ich potreby by sa preto nemali prehliadať, ale mali by sa zohľadniť pri plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí. Na prekonanie týchto výziev sa odporúča, aby sa v konaní o azyle zhromaždili anonymné údaje týkajúce sa SOGIESC, pretože sa môžu použiť na predpoveď približného počtu. To môže pomôcť orgánom pri ich procese založenom na scenári. Vhodnejšie je mať približnú hodnotu alebo mieru žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, než nemať vôbec žiadnu (pozri aj dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prieskumné prvky](#), kapitola 7. Správa údajov a štatistika).

4.2. Výnimočné spôsoby poskytovania podmienok prijímania žiadateľom s odlišnými SOGIESC

Poskytovanie podmienok prijímania pre žiadateľov sa upravuje v smernici o podmienkach prijímania (2024) a výnimočné spôsoby by mali byť aj v súlade s touto smernicou. Ako už bolo

⁽¹²⁸⁾ Pozri aj úrad EASO, [Guidance on contingency planning in the context of reception](#) (Usmernenia o plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí v kontexte prijímania), 2018.

vysvetlené, normy stanovené v smernici o podmienkach prijímania (2024) pre situácie, ktoré nie sú výnimočné, by mali zostať referenciou aj v situáciách neprimeraného tlaku.

V tomto oddiele sa zdôrazňujú aspekty osobitné pre SOGIESC na základe tém prijímania s cieľom podporiť členské štáty pri začleňovaní SOGIESC do plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí a pripravenosti.

Všetky ďalej uvedené odporúčania a aspekty by sa mali chápať v spojení so zásadou článku 32 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024) ⁽¹²⁹⁾, v ktorom sa stanovuje, že opatreniami stanovenými v pláne pre prípad nepredvídaných udalostí sa musí „zabezpečiť primeraný príjem žiadateľov podľa tejto smernice“. Táto zásada by sa mala uplatňovať v spojení s nasledujúcimi zásadami s cieľom zabezpečiť dôstojnosť, blaho a základné práva žiadateľov počas celého azylového procesu.

- **Dôstojnosť.** Členské štáty musia zabezpečiť, aby podmienky prijímania poskytované žiadateľom boli v súlade s ich prirodzenou dôstojnosťou a aby sa s nimi nezaobchádzalo ponížujúco.
- **Životná úroveň.** Žiadatelia musia mať prístup k primeranému ubytovaniu zabezpečujúcemu životnú úroveň, ktorá im zaručí živobytie a ochráni ich fyzické a psychické zdravie.
- **Materiálne podmienky prijímania.** Členské štáty sú povinné poskytnúť žiadateľom materiálne podmienky prijímania vrátane ubytovania, stravy, oblečenia a osobných hygienických potrieb. Tieto podmienky musia byť v súlade s vnútroštátnymi normami a musia rešpektovať kultúrny a náboženský kontext žiadateľov ⁽¹³⁰⁾.
- **Zdravotná starostlivosť.** Žiadatelia musia mať prístup k potrebnej zdravotnej starostlivosti primeranej kvality, ktorá zahŕňa minimálne urgentnú starostlivosť a nevyhnutnú liečbu chorôb (ako aj závažných duševných porúch) a sexuálnu a reprodukčnú zdravotnú starostlivosť, ktorá je nevyhnutná pri riešení závažného fyzického stavu.
- **Osoby s osobitnými potrebami pri prijímaní.** Osobitná pozornosť by sa mala venovať konkrétnej situácii žiadateľov s osobitnými prijímacími potrebami.

4.2.1. Bývanie

Keďže celkový prílev žiadateľov o medzinárodnú ochranu sa zvyšuje, zvýši sa aj prílev žiadateľov s osobitnými potrebami. Vo fáze plánovania/pripravenosti by sa preto mala venovať pozornosť zabezpečeniu primeraných a dostatočných ubytovacích miest pre osoby s osobitnými potrebami vrátane tých, ktoré sú viac vystavené rizikám v oblasti bezpečnosti a ochrany, ako sú žiadatelia z radov LGBTIQ osôb.

Zmapovanie dostupnej prijímacej kapacity a obsadenosti je nevyhnutné na efektívne využívanie existujúcich kapacít, plánovanie ďalších kapacít a riešenie osobitných prijímacích

⁽¹²⁹⁾ V článku 18 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) sa stanovujú zásady, od ktorých sa nemožno odchýliť, a ktoré sa týkajú prijímania žiadateľov o medzinárodnú ochranu.

⁽¹³⁰⁾ V prípade žiadateľov z radov LGBTIQ osôb by takéto materiálne podmienky prijímania mali byť v súlade s ich skutočnými potrebami (napr. vhodné menštruačné hygienické výrobky by mali byť k dispozícii transrodovým mužom a prípadne aj intersexuálnym a nebinárnym osobám).

potrieb žiadateľov. V tomto zmysle by členské štáty mali zmapovať kapacitu a obsadenosť svojich prijímacích miest, ktoré možno využiť pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC v závislosti od ich identifikovaných osobitných prijímacích potrieb. Pri mapovaní vhodných prijímacích miest by sa mali zohľadniť tieto prvky: poloha (t. j. blízkosť príslušných poskytovateľov služieb); infraštruktúra (napr. individuálne sociálne zariadenia a kúpeľne, možnosť ubytovania v súkromí). Toto by malo prebiehať priebežne vo všetkých fázach plánovania, realizácie a preskúmania/úpravy.

Vzhľadom na to, že počet prijímacích miest, ktoré sú plne prispôsobené osobitným prijímacím potrebám osobitných skupín žiadateľov vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, je obmedzený a že je pravdepodobné, že takéto miesta budú v čase núdze ešte vzácnejšie, by sa mal zaviesť systém určovania priorít. Bezpečné a chránené prijímacie miesta by mali byť vyhradené pre žiadateľov s ďalšími osobitnými prijímacími potrebami, najmä tých s naliehavými zdravotnými potrebami alebo tých, ktorí čelia väčšiemu riziku pre svoju bezpečnosť (napr. tí, ktorým hrozí riziko, že budú obeť násillia). Okrem toho by sa osobitná pozornosť mala venovať rešpektovaniu celistvosti rodiny, rodinného života a súkromia. Mali by sa zaviesť usmernenia na určenie najvhodnejšieho ubytovania vzhľadom na osobitné potreby a individuálne situácie zraniteľných žiadateľov po riadnom a včasnom zistení potrieb na individuálnom základe (pozri aj kapitolu [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#)).

Rovnako nemožno vyjednávať o bezpečnosti a ochrane, pretože sú predpokladom dôstojného života. Členské štáty by preto mali pri poskytovaní ubytovania v situácii vysokého prílivu v čo najväčšej miere zabezpečiť prevenciu útokov a násillia vrátane násillia, ktorého motív súvisí so SOGIESC.

V nových/núdzových prijímacích zariadeniach by mali byť vystavené vizuálne informačné materiály, ako sú plagáty a videá, ktoré podporujú rešpektovanie rozmanitosti a inklúziu všetkých ľudí bez ohľadu na ich osobné charakteristiky vrátane SOGIESC. Zavedené sú mechanizmy spätnej väzby (napr. schránky na listy), ako aj na podávanie sťažností a oznamovanie incidentov, ktoré sú zamestnancom a ubytovaným osobám známe. Takisto je zabezpečené právo žiadateľov komunikovať so svojimi príbuznými, právnymi poradcami a špecializovanými organizáciami (napr. telefonicky, na internete alebo inými prostriedkami).

Žiadatelia umiestnení v núdzových prijímacích zariadeniach by mali byť premiestnení do bežných zariadení hneď, ako to bude prakticky možné, pričom prioritu by mali mať osoby v zraniteľnej situácii vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

Osvedčený postup

Osvedčeným postupom je plánovať minimálnu kapacitu rezervného prijímacieho ubytovania, kde môžu byť umiestnení žiadatelia v neistej situácii, niekedy dočasne, a to až do presunu do vhodného ubytovania, s ohľadom na ich osobitné potreby vrátane žiadateľov s odlišnými SOGIESC.

4.2.2. Zdravotná starostlivosť

Aj vo výnimočných situáciách by členské štáty mali zabezpečiť, aby žiadateľom s odlišnými SOGIESC bola poskytnutá potrebná zdravotná starostlivosť na najvyššej dosiahnuteľnej úrovni, vrátane psychiatrickej zdravotnej starostlivosti, ktorú poskytuje kvalifikovaný personál. Potrebná zdravotná starostlivosť by mala mať primeranú kvalitu a mala by zahŕňať aspoň zdravotný skrining krátko po príchode, urgentnú starostlivosť a nevyhnutnú liečbu chorôb vrátane závažných duševných porúch, sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti alebo starostlivosti potrebnej na riešenie závažných zdravotných komplikácií súvisiacich s predtým získanými rodovo potvrdzujúcimi intervenciami.

4.2.3. Ľudské zdroje a budovanie kapacít

Členské štáty by mali zabezpečiť, aby aj v čase krízy bol ako referenčná osoba pre prípady súvisiace s rodovou príslušnosťou pridelený kompetentný skúsený prijímací pracovník, a to aj pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC ⁽¹³¹⁾. Tejto osobe by sa malo poskytnúť dost' času a priestoru na plnenie tejto úlohy. Ak sú skúsení referenční zamestnanci vyslaní na pomoc pri zriadení nového prijímacieho zariadenia ⁽¹³²⁾, malo by sa zabezpečiť, aby mali čas naďalej pôsobiť ako referenčné osoby pre pôvodné prijímacie zariadenie. Títo zamestnanci by mali mať prístup k odbornej príprave, a to aj v súvislosti s otázkami špecifickými pre SOGIESC ⁽¹³³⁾. Pri nedostatku času na odbornú prípravu sa môžu použiť aj spôsoby odbornej prípravy na pracovisku (napr. pozorovanie referenčných osôb, koučovanie, odborná príprava online).

Zdravotnícky personál by mal mať vedomosti o identifikácii a riešení osobitných potrieb žiadateľov s odlišnými SOGIESC – najmä žiadateľov z radov transrodových, rodovo nekonformných, nebinárnych a intersexuálnych osôb – a zaobchádzať s nimi citlivo a s rešpektom.

Aj v čase krízy musia členské štáty zabezpečiť, aby boli k dispozícii zamestnanci v oblasti prijímania rôzneho pohlavia, najmä zdravotnícki pracovníci, rozhodovači, tlmočníci/kultúrni mediátori a zamestnanci zapojení do postupov identifikácie a posudzovania. Podobne môžu žiadatelia v rámci možností vyjadriť želanie hovoriť s pracovníkom určitého pohlavia, ak chcú diskutovať o citlivých témach.

4.2.4. Poskytovanie informácií

Aj v čase krízy majú žiadatelia právo na informácie o podmienkach prijímania vrátane podmienok pre osoby s osobitnými potrebami (napr. pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ak sú takéto potreby identifikované), ako aj o právach LGBTIQ osôb a úrovni spoločenskej tolerance v hostiteľskej krajine. Žiadatelia by mali byť informovaní o spôsoboch, akými môžu

⁽¹³¹⁾ Alebo referenčná osoba/kontaktná osoba, ktorá sa špecializuje na zraniteľnosti a osobitné potreby vrátane potrieb na základe SOGIESC.

⁽¹³²⁾ Takéto referenčné osoby by mohli byť zodpovedné za viac ako jedno prijímacie zariadenie a za iné zraniteľné skupiny (napr. obeť rodovo motivovaného násillia) za predpokladu, že majú dostatok času a zdrojov na správne vykonávanie svojich úloh.

⁽¹³³⁾ Ďalšie informácie o obsahu takejto odbornej prípravy sú uvedené v kapitole 1. [Poskytnutie podmienok prijímania](#), ako aj v dokumente agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, oddiel 5.3. Budovanie kapacít v oblasti SOGIESC.

nahlásiť bezpečnostné problémy vrátane tých, ktoré vyplývajú z ich postavenia ako osoby s odlišnými SOGIESC. Okrem toho by sa im mali poskytnúť informácie o prístupe k právnej pomoci a iným poskytovateľom služieb relevantným pre poskytnutie podmienok prijímania vrátane zdravotnej starostlivosti.

Prijímacie orgány by mali zvážiť, ako prispôbiť účinné metodiky a kanály poskytovania informácií vyššiemu počtu žiadateľov. V dočasných a núdzových prijímacích zariadeniach môžu byť napríklad vystavené informačné materiály, usmernenia a zdroje a informácie o poskytovateľoch služieb pre LGBTIQ osoby.

Osvedčené postupy

- Osvedčeným postupom je vypracovať a pravidelne aktualizovať často kladené otázky a odpovede týkajúce sa práv a služieb pre osoby s odlišnými SOGIESC. Tieto otázky a odpovede sa môžu používať pred situáciami veľkého prílevu alebo aj počas nich.
- Komunikácia prostredníctvom sociálnych médií ⁽¹³⁴⁾ a vytváranie platforiem so špeciálnymi informáciami pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb sú dobrými spôsobmi, ako sprostredkovať informácie a želané posolstvo. Vytvorením aplikácie pre mobilné telefóny môže prijímací orgán jednoducho osloviť mnoho ľudí.

4.2.5. Vonkajšia spolupráca a koordinácia

Spolupráca a koordinácia medzi prijímacím orgánom a inými príslušnými orgánmi, organizáciami občianskej spoločnosti a medzinárodnými organizáciami je v bežných časoch mimoriadne dôležitá ⁽¹³⁵⁾. Pri vypracúvaní a realizácii plánu pre prípad nepredvídaných udalostí je potrebné posilniť a presadzovať ďalšiu koordináciu s takýmito subjektmi a inými príslušnými združeniami (napr. dobrovoľníckymi skupinami, diasporou migrantov), v ktorých pôsobia ⁽¹³⁶⁾, ako aj ich podporu. To by malo zahŕňať organizácie LGBTIQ a poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (vrátane duševného zdravia). Koordinačné mechanizmy by sa mali vytvoriť a dohodnúť s príslušnými subjektmi vopred; môžu zahŕňať spoločné stretnutia, ktoré sa konajú v rámci príprav na situáciu vysokého prílevu a často sa opakujú počas celej výnimočnej situácie.

Jasne sa musia uviesť úlohy a zodpovednosti príslušných orgánov a zapojených organizácií a koordinačné mechanizmy medzi zainteresovanými stranami. Tieto úlohy a funkcie sa lepšie vymedzia a dohodnú prostredníctvom formálneho mechanizmu (napr. memoranda o spolupráci), aby sa zabránilo duplicite úsilia a zabezpečilo sa maximálne využitie dostupných zdrojov. Tieto organizácie by mali byť v prípade potreby včas informované aj o zriadení nových prijímacích zariadení. Osoby (zamestnanci alebo dobrovoľníci), ktoré prichádzajú do priameho

⁽¹³⁴⁾ Pozri príklad agentúry Fedasil v rámci [Osvedčené postupy](#) v oddiele 2.2. [Zmierňovanie rizík](#).

⁽¹³⁵⁾ Dokument agentúry EUAA [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prierezové prvky](#), október 2024, kapitola 6. Spolupráca a koordinácia.

⁽¹³⁶⁾ Ako sa stanovuje aj v článku 32 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

kontakty s deťmi a inými osobami v zraniteľnej situácii, by si mali byť vedomé osobitostí spolupráce s týmito skupinami vrátane používania rešpektujúceho a inkluzívneho jazyka.

4.2.6. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na osobitné potreby a zraniteľnosti

Identifikácia a riadenie zraniteľností by nemali byť ohrozené ani počas krízy. Existujúce štandardizované mechanizmy na identifikáciu a posúdenie osobitných prijímacích potrieb môžu byť príliš časovo náročné a je potrebné ich urýchliť. Členské štáty by preto mohli dočasne používať svižnejší alebo rýchlejší nástroj alebo postup skríningu, ktorý by pozostával z predbežnej kontroly zdravotného stavu a zraniteľnosti s cieľom identifikovať prípadné potreby okamžitej starostlivosti alebo osobitnej pomoci a určiť, či žiadatelia majú osobitné prijímacie potreby ⁽¹³⁷⁾. Do posudzovania sa môžu zapojiť aj špecializované organizácie LGBTIQ (napr. prostredníctvom poskytovania služieb, tlmočenia/kultúrneho sprostredkovania, odbornej prípravy zamestnancov). Zistené osobitné potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ktoré by mohli mať vplyv na procesné záruky, by sa mali oznámiť azylovým orgánom (napr. pridelenie konkrétneho/vyškoľeného rozhodovateľa a/alebo tlmočníka rodu, ktorý žiadateľ uprednostňuje).

Ak existujú náznaky zraniteľnosti alebo osobitných prijímacích potrieb, dotknutým žiadateľom z radov LGBTIQ osôb by sa mala poskytnúť včasná a primeraná podpora vzhľadom na ich fyzické a duševné zdravie. Môže to zahŕňať odporúčanie alebo reakciu na naliehavé zdravotné potreby (napr. liečba HIV/STI, pooperačná liečba alebo liečba po mrzačení ženských pohlavných orgánov a mrzačení pohlavných orgánov intersexuálnych osôb, sterilné injekčné striekačky na pichanie injekcií, iný zdravotnícky materiál) alebo iný typ podpory (napr. psychosociálna podpora, psychiatrické lieky).

⁽¹³⁷⁾ Členské štáty by mali mať na pamäti, že agilný, rýchlejší nástroj alebo postup skríningu by nemal nahrádzať riadnu, plnohodnotnú identifikáciu a posudzovanie osobitných potrieb a zraniteľných miest (pozri kapitolu [3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC](#)), ktoré sa musia vykonať v prípade každého jednotlivca hneď, ako to okolnosti umožnia.

Naskenovaním tohto kódu získate prístup ku
všetkým častiam tejto praktickej príručky

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

